Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE
UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16; GA 17

Traducere din l. franceză de Nicolaie I. Crăciun

Titlurile originale: *Die Schwele der Geistigen Welt* (GA 17)
Ein weq zur Selbsterkenntuis des Meuschen (GA 16)

Traducerea s-a făcut după ediţiile în limba franceză:
La seuil du monde spirituel,
Éditions Antroposophiques Romandes, 1983
Un chemin vers la connaissance de soi,
Éditions Antroposophiques Romandes, 1986

şi este autorizată de Societatea Atroposofică

Coordonatorul colecției: Dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Concepţia grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

ISBN 973-9243-42-8

COPERTA IV

„Un mijloc de a se înlesni înţelegerea rezultatelor ştiinţei oculte constă în a ne dirija facultăţile obişnuite ale sufletului asupra a ceea ce ne conduce la concepte capabile a fi extinse şi transformate astfel, încât să ajungem, încetul cu încetul, la fenomenele şi fiinţele lumii spirituale. Dacă nu avem răbdarea să alegem acest drum, este posibil să ne reprezentăm lumea spirituală ca prea asemănătoare cu lumea fizică sau sensibilă; mai mult, vom fi incapabili să ne facem o idee corectă despre spirit şi despre raporturile sale cu omul."

RUDOLF STEINER

CUPRINS

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

CUPRINS

INTRODUCERE

Prezenta carte conţine câteva descrieri, sub formă de aforisme, care se referă la acele părţi ale lumii şi ale fiinţei omeneşti pe care conştienţa spirituală le contemplă atunci când străbate dincolo de frontierele care separă lumea sensibilă de lumea spirituală. Autorul ei nu a făcut o expunere sistematică sau cât de cât exhaustivă; el a încercat pur şi simplu să descrie, liber, experienţe spirituale trăite. Din acest punct de vedere, cartea de faţă, cât şi cea apărută anul trecut şi intitulată ***Un drum spre cunoaşterea de sine***, au ca scop să completeze celelalte scrieri ale mele. Totodată m-am străduit să dau gândurilor dezvoltate în cele ce urmează o astfel de formă, încât scrierea de faţă să poată fi parcursă fără cunoaşterea celorlalte lucrări ale mele.

Cel ce vrea să aprofundeze într-adevăr cunoaşterea ştiinţei spirituale, se va simţi îmboldit să completeze domeniul spiritual al vieţii cu aspecte noi. Se înţelege de la sine că orice expunere de genul acesteia nu cuprinde decât realitatea văzută dintr-un unghi aparte. Un asemenea lucru este mult mai valabil pentru descrierile lumii spirituale decât este pentru descrierile lumii sensibile. Iată motivul pentru care cineva care s-ar mulţumi cu prima informaţie primită despre lumea spirituală nu poate fi considerat că are un adevărat interes pentru cunoaşterea ocultă. Or, eu aş dori ca prin scrieri ca cea de faţă să fac un serviciu acelora care aspiră cu adevărat să cunoască lumea spirituală.

Abordând mereu alte puncte de vedere, încerc, de asemenea, să proiectez lumini noi asupra faptelor spirituale descrise în lucrările mele anterioare. Acestea se completează una pe alta, ca fotografiile unei persoane sau eveniment luate din unghiuri diferite.

Oricare ar fi punctul de vedere ales, se poate ca acesta să exprime de fiecare dată cunoştinţe noi. Cel ce doreşte să ajungă el însuşi la clarvedere, va găsi în cartea de faţă un material de meditaţie, cu condiţia să beneficieze de el viaţa sa interioară.

august 1913

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE ÎNCREDEREA PE CARE O PUTEM AVEA ÎN GÂNDIRE ŞI DESPRE NATURA SUFLETULUI GÂNDITOR. DESPRE MEDITAŢIE

Pentru starea de veghe a omului, gândirea sa este ca o insulă în mijlocul valurilor de impresii, de senzaţii, de sentimente etc. spre care se îndreaptă viaţa sufletului. Cu o impresie sau o senzaţie am terminat, până la un anumit punct, atunci când am înţeles-o, adică atunci când am conceput o idee care s-o clarifice. Până şi în tumultul pasiunilor şi al emoţiilor poate apărea un oarecare calm, dacă nacela sufletului a putut ancora la insula gândirii.

Sufletul are o încredere firească în gândire. El simte că ar pierde orice siguranţă în viaţă, dacă i-ar lipsi această încredere. Viaţa sufletului încetează să mai fie normală, când îndoiala începe să roadă gândirea însăşi. Dacă gândirea noastră nu ne conduce la o clarificare completă, trebuie să avem cel puţin consolarea că această clarificare s-ar putea face, dacă am avea suficientă forţă şi agerime în gândire. Ne putem linişti în faţa incapacităţii noastre de a ajunge la clarificarea menţionată, cu ajutorul propriei gândiri, dar, dimpotrivă, nu putem suporta ideea că gândirea în sine, proiectată cum trebuie asupra unui anumit domeniu, nu este capabilă să clarifice acest domeniu în suficientă măsură.

Această predispoziţie a sufletului faţă de gândire se află la baza oricărei aspiraţii omeneşti spre cunoaştere. Desigur, această predispoziţie poate fi oarecum atenuată de unele stări speciale ale sufletului, dar vom regăsi-o de fiecare dată ca un sentiment confuz al sufletelor. Gânditorii care pun la îndoială autenticitatea şi forţa gândirii se înşală asupra predispoziţiei fundamentale a sufletului lor. Îndoielile şi enigmele la care se referă apar, în fond, ca urmare a unei tensiuni şi a unei agerimi prea mari a gândirii lor. Dacă într-adevăr nu ar avea încredere în gândire, ei nu şi-ar forţa creierul din cauza acestor dubii şi a acestor enigme care derivă în fond din gândire.

Când cultivăm în noi acest sentiment de încredere în gândire, ne dăm seama că gândirea nu există numai ca o forţă în suflet pe care o putem dezvolta, ci ea poate constitui, de asemenea, în mod plenar şi independent, suportul unei fiinţe cosmice, respectiv al unei fiinţe cosmice la care se poate aspira datorită unor eforturi laborioase, în cazul în care vrem să vieţuim într-o entitate care aparţine în acelaşi timp atât omului cât şi cosmosului.

A putea să te dărui unei vieţi de gândire, îţi conferă o linişte profundă. În această viaţă de gândire, sufletul simte că se poate desprinde de el însuşi. Or, sufletul are nevoie de acest sentiment, tot atât cât şi de sentimentul opus, că se poate concentra în întregime în el însuşi. Şi unul şi altul din aceste sentimente reprezintă oscilaţiile necesare ale vieţii sale normale. În fond, starea de veghe şi de somn nu sunt decât expresia extremă a acestor oscilaţii. În starea de veghe, sufletul trăieşte în sine, îşi trăieşte propria sa viaţă; în somn se pierde în viaţa cosmică generală şi este, într-un anumit fel, desprins de sine însuşi. Ambele stări ale acestei pendulaţii a sufletului se reliefează prin diverse alte forme ale vieţii interioare: viaţa de gândire reprezintă o desprindere a sufletului de el însuşi; facultatea de a simţi, viaţa afectivă etc. reprezintă o stare de concentrare a sufletului asupra lui însuşi.

Considerată în acest fel, gândirea îi apare sufletului ca fiind compensaţia de care are nevoie în faţa sentimentului de părăsire din partea cosmosului. De aceea, este cu totul legitim să ne întrebăm: „Ce sunt eu, aşadar, în sânul marelui curs al evenimentelor, care se scurg de la un infinit la altul, cu sentimentele, dorinţele şi voinţele mele, care nu au importanţă decât pentru mine însumi?“ Faptul de a fi sesizat prin suflet existenţa gândirii ne permite să facem următoarea apreciere: gândirea care este legată de mersul evenimentelor cosmice te primeşte împreună cu sufletul tău; tu eşti una cu aceste evenimente prin intermediul gândirii. În cazul acesta, te poţi simţi primit şi îndreptăţit de cosmos, iar un suflet care se deschide în faţa unor astfel de sentimente este fortificat ca şi cum puterile cosmice înseşi i-ar dărui forţa, după legile înţelepciunii.

Un suflet care se ridică la un astfel de sentiment va putea curând să-şi spună: „Nu sunt numai eu cel ce gândesc, ci «ceva gândeşte în mine»; sufletul meu este doar scena pe care cosmosul se manifestă sub forma de gândire“.

Unii filosofi pot respinge un asemenea sentiment. Se pot invoca argumentele cele mai variate pentru a demonstra că ideea manifestării cosmosului în gândire este absolut eronată. Trebuie recunoscut totuşi că această idee am dobândit-o prin experienţa interioară şi că valabilitatea ei nu este înţeleasă decât atunci când ajungem la ea şi o pricepem tot pe aceeaşi cale. În cazul acesta, orice „contraziceri“ nu vor putea schimba cu nimic valabilitatea ei; dimpotrivă, recunoaştem acum cât valorează cu adevărat atât „contrazicerile“ cât şi „dovezile“. Acestea din urmă par adesea impecabile, dar numai cât timp ne facem o părere greşită despre valoare lor de demonstraţie. În acest caz, este dificil să te înţelegi cu persoanele care consideră asemenea „dovezi“ ca fiind concludente. Aceste persoane cred în mod necesar că ceilalţi greşesc; ele însele nu au desfăşurat o activitate interioară care să-i facă pe ceilalţi să recunoască ceea ce lor le pare eronat şi chiar imprudent.

Oricine vrea să pătrundă în ştiinţa spirituală se va dărui cu folos unor meditaţii asupra gândirii cum este cea pe care am indicat-o mai sus. Dar noi avem nevoie să ne creăm o stare de spirit care să ne permită accesul la lumea spirituală. Această lume poate rămâne inaccesibilă gândirii celei mai pătrunzătoare, spiritului ştiinţific cel mai desăvârşit, dacă sufletul nu reacţionează la faptele spirituale care ar vrea să pătrundă în el (sau la comunicarea acestor fapte).

Înţelegerea cunoaşterii spirituale constituie o pregătire mai bună decât faptul de a fi într-o predispoziţie sufletească care se poate exprima prin formularea: „Prin gândire eu mă simt una cu cursul evenimentelor cosmice“. Ceea ce are aici importanţă nu este atât valoarea abstractă a acestei gândiri, ci mai ales sentimentul unui efect dătător de viaţă, provenind din faptul că o astfel de gândire pătrunde cu forţa sa viaţa interioară şi se răspândeşte în ea (în viaţa interioară) ca un aer tare, venit din lumile spirituale. În cazul unei astfel de gândiri, esenţială este experienţa, nu cunoaşterea. Ea, gândirea, devine obiect de cunoaştere dacă a fost o dată prezentă în suflet cu o suficientă

forţă de convingere. Pentru ca înţelegerea lumii spirituale cu fenomenele sale şi locuitorii săi să dea roade trebuie ca ea să fie mereu reanimată în suflet. Trebuie ca mereu, din nou, sufletul să se umple de ea, să nu-i permită decât ei să fie prezentă în el, excluzând toate celelalte gânduri, senzaţii, amintiri etc. Un astfel de mod de a te concentra cu totul asupra unei gândiri produce în suflet forţe care sunt răspândite în viaţa obişnuită; ea le consolidează în ea însăşi. Aceste forţe devin organele percepţiei lumii spirituale şi ale adevărurilor sale.

Indicaţiile precedente ne permit să recunoaştem adevăratul procedeu al meditaţiei. Mai întâi se face efortul de a pricepe bine o idee susceptibilă a fi înţeleasă prin mijloacele pe care ni le oferă viaţa şi cunoaşterea obişnuită. Apoi ne adâncim în mai multe rânduri în această idee; ne contopim complet cu ea. Prin convieţuirea cu o gândire de acest gen se fortifică organismul sufletului. Procedeul meditaţiei a fost ilustrat printr-un exemplu extras din însăşi natura gândirii. Am ales acest exemplu deoarece este deosebit de fecund pentru meditaţie, deşi am fi putut ilustra procedeul în chestiune prin orice altă idee descoperită în modul arătat mai sus.

Pentru dezvoltarea vieţii spirituale a celui ce meditează este deosebit de util să cunoaştem dispoziţia sufletului rezultată din oscilaţiile vieţii interioare pe care tocmai le-am menţionat. Pentru el acesta este mijlocul cel mai sigur de a simţi contactul cu lumea spirituală, contact născut nemijlocit şi imediat din meditaţia sa. Or, un astfel de sentiment este un rezultat sănătos al meditaţiei şi el ar trebui să-şi radieze puterea sa asupra întregului conţinut al restului stărilor de veghe, totuşi nu în sensul persistenţei stării meditative, ci în sensul unei însufleţiri resimţite ca o influentă datorată meditatiei. Dacă starea meditativă s-ar extinde asupra vieţii zilnice ca o impresie continuă, ea ar tulbura caracterul natural al vieţii zilnice. Din aceasta rezultă că şi în momentele de meditaţie starea meditativă nu este destul de puternică şi nu este destul de pură. Meditaţia îşi arată adevăratele sale roade tocmai prin faptul că datorită caracterului său se deosebeşte de restul vieţii.

De asemenea, acţiunea sa asupra vieţii este cu atât mai binefăcătoare cu cât este resimţită ca o stare de excepţie, care se ridică deasupra lumii întâmplătoare şi este net despărţită de existenta obişnuită.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE CUNOAŞTEREA LUMII SPIRITUALE

Un mijloc de a se înlesni înţelegerea rezultatelor ştiinţei oculte constă în a ne dirija facultăţile obişnuite ale sufletului asupra a ceea ce ne conduce la concepte capabile a fi extinse şi transformate astfel, încât să ajungem, încetul cu încetul, la fenomenele şi fiinţele lumii spirituale. Dacă nu avem răbdarea să alegem acest drum, este posibil să ne reprezentăm lumea spirituală ca prea asemănătoare cu lumea fizică sau sensibilă; mai mult, vom fi incapabili să ne facem o idee corectă despre spirit şi despre raporturile sale cu omul.

Fenomenele şi fiinţele spirituale i se înfăţişează omului când sufletul său este pregătit să le perceapă, dar modul în care i se dezvăluie nu este cel al faptelor şi al fiinţelor fizice. Ne putem face o idee despre aceasta îndreptându-ne atenţia asupra naturii amintirii. Am fost, de exemplu, în urmă cu câtva timp, implicaţi într-un eveniment. La un moment dat acesta reapare din subconştient. Ştim că faptul corespunde unui eveniment real şi îl raportăm la el. Dar în momentul amintirii este prezentă numai imaginea-amintire dedusă din eveniment. Să ne reprezentăm acum apărând în suflet o imagine asemănătoare, este adevărat că o imagine-amintire, dar exprimând totuşi un conţinut străin sufletului, adică ceva ce nu provine din experienţele făcute anterior, şi vom înţelege cum începe să apară lumea spirituală într-un suflet corespunzător pregătit.

Cine nu cunoaşte destul de bine legile lumii spirituale va obiecta mereu că aşa-zisele experienţe spirituale nu sunt altceva decât imagini-amintire, mai mult sau mai puţin distincte, considerate pe nedrept ca revelaţii ale lumii oculte. Trebuie admis că în acest domeniu nu este uşor să se distingă iluzia de realitate. Multe persoane îşi imaginează că au într-adevăr percepţii ale lumii spirituale, în timp ce spiritul lor este preocupat de simple imagini-amintire. Pentru a fi cu totul la adăpost de greşeală, trebuie să fii informat asupra a ceea ce poate da naştere la iluzie. Aşa, de exemplu, un eveniment vizual fugitiv, care abia a atins conştienţa, poate reapărea mai târziu – chiar în întregime modificat – sub formă de imagine vie, şi aceasta, în lipsa unei amintiri exacte, va fi considerată ca o adevărată inspiraţie.

Acesta şi încă alte multe motive explică foarte bine de ce cei care nu cunosc deloc metodele specifice ale ştiinţei oculte găsesc datele clarvederii extrem de discutabile. Dar dacă am vrea să ţinem riguros seama de ceea ce am spus despre dezvoltarea clarvederii în cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***, am ajunge totuşi să distingem, în acest domeniu, iluzia de adevăr.

În această privinţă să ne fie permis să mai subliniem unele lucruri. Este adevărat că fenomenele spirituale se manifestă la început ca imagini; cu alte cuvinte, ele apar sub această formă din străfundurile sufletului, când el este pregătit corespunzător. Deci, e important să realizezi aprecierea corectă a acestor imagini. Pentru percepţia spirituală, ele nu au valoare decât atunci când nu pretind a se impune ca nişte realităţi în sine; altfel nu ar valora mai mult decât visele obişnuite. Trebuie să fie considerate ca nişte semne, ca literele alfabetului. Când avem în faţa noastră litere, nu ne legăm de forma lor, ci le citim, pentru a şti ce vor să exprime.

La fel cum nu este necesar să descriem literele care compun o scriere, imaginile care formează conţinutul clarvederii nu trebuie să fie înţelese pentru ele însele, ci ele îndeamnă sufletul să facă abstracţie de aparenţa lor şi să se concentreze asupra fenomenului sau fiinţei spirituale care se exprimă prin ele.

Nimănui nu-i vine ideea să nege adevărul unei scrisori conţinând noutăţi inedite deoarece conţinutul este comunicat prin litere cunoscute de multă vreme. Ar fi tot aşa de deplasat să spui că imaginile clarvederii nu conţin decât imagini împrumutate din viaţa obişnuită. Elemente asemănătoare se găsesc şi în clarvedere, dar ceea ce este important pentru conştienţa cu adevărat clarvăzătoare nu sunt aceste împrumuturi din viaţa obişnuită, ci ceea ce exprimă imaginile.

Prima menire a sufletului este de a se pregăti pentru a vedea apărând astfel de imagini în orizontul spiritual; dar trebuie, în plus, ca sufletul să cultive în sine instinctul de a nu se opri la imagini, ci să le raporteze cum trebuie la lumea suprasensibilă. Adevărata clarvedere nu constă numai în facultatea de a contempla în noi o lume de imagini, ci înainte de toate dintr-o altă facultate, comparabilă în lumea sensibilă cu aptitudinea de citire a unui text.

Trebuie să începem prin a ne reprezenta lumea suprasensibilă ca găsindu-se cu totul în afara conştienţei obişnuite. Nimic din această conştienţă nu îi permite să intre în legătură cu lumea suprasensibilă. Datorită meditaţiei, forţele sufletului cresc, creând un prim contact cu lumea spirituală, ceea ce face ca imaginile despre care am vorbit să apară din valurile vieţii interioare. Ele formează un tablou, ţesut în întregime de suflet, deci de forţele pe care sufletul le-a dobândit în lumea sensibilă. În calitate de ansamblu de imagini, acest tablou nu conţine într-adevăr decât amintire.

Pentru înţelegerea conştienţei clarvăzătoare, este bine să ne dăm seama, pe cât posibil, de toate acestea. Nu numai că ne vom apăra împotriva oricărei iluzii privind natura acestor imagini, dar vom obţine şi înţelegerea felului în care trebuie raportate imaginile la lumea suprasensibilă. Prin aceste imagini vom învăţa să citim în lumea spirituală. Este în natura lucrurilor ca prin senzaţiile lumii sensibile să fim mult mai aproape de fiinţele şi fenomenele acestei lumi decât suntem de lumea suprasensibilă, prin imaginile conştienţei clarvăzătoare. Am putea spune chiar că asemenea imagini nu sunt la început decât ca o perdea pe care sufletul o aşază în faţa lumii suprasensibile, când simte stabilit contactul între el şi această din urmă lume.

Trebuie să ne familiarizăm încetul cu încetul cu felul în care fenomenele oculte ating sufletul. Din experienţa spirituală va rezulta o interpretare din ce în ce mai corectă, o descifrare din ce în ce mai exactă a acestor fenomene. Dacă ele sunt deosebit de pregnante, este evident că nu pot proveni din imaginile-amintire din viaţa obişnuită. Din nefericire, la unii din cei care, pe drept sau pe nedrept, cred că au ajuns la convingeri precise asupra unor cunoştinţe suprasensibile găsim multe afirmaţii absurde. Câte persoane, pentru a fi convinse de realitatea reîncarnării, nu se grăbesc să raporteze la experienţele unei vieţi terestre anterioare anumite imagini care apar în sufletul lor! Ar

trebui să nu fim încrezători când aceste imagini par să indice că vieţile precedente se aseamănă sub anumite raporturi cu viaţa actuală, sau că ele se manifestă astfel, încât viaţa actuală poate fi înţeleasă prin aceste aşa-zise vieţi anterioare. Când într-o veritabilă experienţă ocultă apare adevărata impresie a vieţii precedente sau a încarnărilor anterioare, aceasta este foarte diferită de tot ceea ce imaginaţia, dorinţele şi aspiraţiile orientate către viaţa actuală ar fi fost vreodată capabile sau dornice a le produce. Se poate întâmpla, de exemplu, ca impresia vieţii pământeşti precedente să ni se prezinte într-un moment al actualei vieţi în care este imposibil de a se compara facultăţile sau calităţile pe care le posedasem în această viaţă anterioară. Nu numai imaginile care se prezintă în timpul unor astfel de experienţe spirituale deosebit de importante sunt departe de a reaminti de faptele vieţii obişnuite, dar ele sunt în general atât de diferite, încât am fi incapabili să le concepem. Cu atât mai mult aşa stau lucrurile pentru impresiile adevărate, provenind din lumile cu totul transcendente. În consecinţă, este adesea de-a dreptul imposibil să ne formăm imagini derivând din viaţa obişnuită şi care să se refere la existenţa dintre vieţile terestre, adică la perioada dintre ultimul deces al omului din viaţa anterioară şi naşterea sa în viaţa actuală. În cazul acesta, poţi face experienţa că, în timpul perioadei trăite în lumea spirituală, s-au dezvoltat în noi simpatii şi înclinaţii complet opuse celor care sunt în curs de a se dezvolta în viaţa pământească. Recunoaştem că în viaţa pământească am fost adesea determinaţi să ne interesăm cu iubire de lucruri pe care le-am respins sau evitat în viaţa spirituală precedentă (între moarte şi naştere). Tot ceea ce ar putea să rezulte din experienţele obişnuite, sub formă de amintire, ar trebui să fie diferit de impresia primită prin adevărata percepţie ocultă.

Cel ce nu cunoaşte profund ştiinţa ocultă va putea face întotdeauna obiecţii, chiar şi când descrierea pe care tocmai am făcut-o este corectă. El va putea spune: „Ei bine, da; eu iubesc un lucru. Natura omenească e complicată. În orice simpatie se amestecă şi o antipatie secretă. La un moment dat, apare antipatia şi eu o consider ca un fenomen prenatal, în timp ce, eventual, ea poate fi explicată în mod natural prin datele subconştientului".

Trebuie recunoscut că, în general, o astfel de obiecţie este corectă în numeroase cazuri. Nu este uşor să dobândim cunoştinţele conştienţei clarvăzătoare în aşa fel, încât să fie la adăpost de orice obiecţie. Dar dacă este adevărat că un pretins clarvăzător poate să se înşele şi să raporteze un fapt al subconştientului la o experienţă spirituală prenatală, este tot atât de adevărat că disciplina ocultă conduce la o cunoaştere de sine însuşi de aşa natură, încât aceasta din urmă ajunge până la domeniul subconştientului şi se poate, din acest punct de vedere, să fie scutită de orice iluzie. Tot ce vrem să afirmăm aici este faptul că cunoştinţele noastre suprasensibile nu sunt adevărate decât cu condiţia ca în momentul când le elaborăm să facem distincţia între ceea ce provine din lumile suprasensibile şi ceea ce e pur şi simplu creat de propria noastră reprezentare. Dar familiarizându-ne cu lumile suprasensibile dobândim o asemenea facultate de discernământ, încât sfârşim prin a distinge, în acest domeniu, percepţia de iluzie, tot asa cum, în lumea fizică, putem distinge un fier încins pe care îl atingem cu mâna de un fier încins imaginar.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE CORPUL ETERIC AL OMULUI ŞI DESPRE LUMEA ELEMENTARĂ

Pentru a putea distinge lumea spirituală în toată realitatea ei şi deveni obiect de cunoaştere, omul trebuie să învingă anumite obstacole care se află în sufletul său şi care se opun, la început, la această cunoaştere. Aici este vorba de o sarcină deosebit de dificilă, deoarece aceste obstacole, fiind practic prezente în viaţa interioară, nu sunt percepute de conştienţa obişnuită. Aşa se face că sufletul, la început necunoscător al unei mari părţi a propriei sale vieţi, este pus în faţa necesităţii de a dobândi, puţin câte puţin, cunoaşterea de sine însuşi, precum şi aceea a fiinţelor şi evenimentelor lumii exterioare.

Înainte de a fi recunoscută de suflet, lumea spirituală îi este acestuia cu totul străină, însuşirile lumii spirituale neavând nimic comun cu ceea ce rezultă din experienţele sufletului în lumea sensibilă. Prin urmare, pus în faţa lumii spirituale, sufletul ar putea să nu vadă decât neantul absolut. El ar putea avea impresia că priveşte în golul unui abis imens şi pustiu. Or, în străfundurile iniţial inconştiente ale sufletului există într-adevăr un asemenea sentiment. Fără a-şi da seama, sufletul este stăpânit de un sentiment care se aseamănă cu aversiunea sau cu teama. Dar ceea ce e important în viaţa sufletului nu e numai obiectul conştienţei, ci şi ce există în mod efectiv în el, fără ştirea lui. Dacă sufletul „respinge“ pe cale intelectuală existenţa lumii spirituale, dacă încearcă să „demonstreze“ că ea nu există, aceasta nu înseamnă că „motivele“ pe care le invocă au o valoare intrinsecă în mod obligatoriu convingătoare, ci mai curând că el caută un fel de amăgire împotriva sentimentului amintit. În realitate, nu negăm lumea spirituală şi posibilitatea de a ajunge la cunoştinţe transcedentale deoarece suntem în stare să dovedim „nonexistenţa“ ei, ci fiindcă dorim să ne pătrundem de gânduri care să ne scape de „teama lumii spirituale“. Nu ne putem elibera de această dorinţă de a avea un anesteziant materialist împotriva „fricii de lumea spiritului“ decât cu condiţia să conştientizăm existenţa vieţii sufletului aşa cum am descris-o. „Materialismul“ ca „fenomen de spiritofobie“ este un capitol important al psihologiei.

O dată reuşite eforturile de a pătrunde în realitatea spiritului, când am înţeles că evenimentele şi fiinţele lumii sensibile nu sunt altceva decât expresia exterioară a evenimentelor şi fiinţelor suprasensibile sau spirituale, „frica de lumea spiritului“ nu ne mai sperie. Această înţelegere apare deja în momentul în care vedem cum corpul omului, obiect de percepţie sensibilă şi, de asemenea, singurul obiect pentru studiul ştiinţific, este expresia unui corp subtil, suprasensibil (corpul eteric), în care corpul sensibil (sau fizic) este ca un sâmbure mai dens în interiorul unui nor.

Corpul eteric este *al doilea organism* al entităţii omeneşti. El formează baza vieţii corpului fizic. Or, în ceea ce priveşte corpul său eteric, omul nu este separat de lumea exterioară în aceeaşi măsură în care este separat corpul său fizic de lumea exterioară fizică. Prin lume exterioară, când este vorba de corpul eteric, nu trebuie înţeleasă lumea exterioară fizică, obiect al percepţiei sensibile, ci o ambianţă spirituală tot atât de suprasensibilă în raport cu lumea fizică cât este corpul eteric al omului în raport cu corpul său fizic. În calitate de fiinţă eterică, omul se află într-o lume eterică (elementară).

Când omul devine conştient de faptul real, dar ignorat de el în viaţa obişnuită, că în calitatea sa de fiinţă eterică se află într-o lume elementară, această conştienţă este cu totul alta decât cea din viaţa obişnuită. Ea apare în cazul clarvederii. Clarvăzătorul cunoaşte ce există în componenţa vieţii, dar este ascuns pentru conştienţa obişnuită. În conştienţa sa obişnuită, omul se numeşte pe sine însuşi „eu“, denumind astfel fiinţa care este reprezentată de corpul său fizic. În lumea simţurilor un suflet sănătos se recunoaşte pe sine datorită faptului că se percepe pe sine însuşi ca o fiinţă distinctă de restul universului. Sănătatea sufletului ar fi alterată dacă omul ar considera ca făcând parte din „eul“ său evenimente sau fiinţe ale lumii exterioare. În calitate de om, el îşi dă seama că trăieşte; ca fiinţă eterică în lumea elementară situaţia este alta. Aici „eul“ propriu se amestecă cu anumite fenomene şi anumite fiinţe ale anturajului. Trebuie ca fiinţa omenească eterică să se regăsească pe ea însăşi într-o lume interioară aşa cum suntem obişnuiţi să o considerăm în viaţa curentă. În lumea elementară există forţe, evenimente şi fiinţe care, deşi într-un anumit sens aparţin de „lumea exterioară“, sunt totuşi solidare cu „eul“. În calitate de fiinţă eterică, omul este pătruns de substanţa elementară care îl înconjoară. În lumea fizică sau sensibilă suntem atât de uniţi cu gândurile noastre, încât putem să le considerăm ca făcând parte din „eu“. Forţele şi fenomenele mediului ambiant înconjurător eteric pătrund tot atât de intim în organismul eteric al omului ca şi gândurile în organismul fizic. Dar ele nu se comportă ca gândurile, trăiesc cu şi în suflet ca nişte fiinţe. Rezultă că cunoaşterea ocultă cere o forţă interioară superioară celei care îi permite sufletului să se menţină independent faţă de unele gânduri. Pregătirea pentru adevărata clarvedere constă în principal într-o întărire a sufletului, astfel încât individualitatea lui să fie nu numai garantată în raport cu gândurile, dar să fie de asemenea garantată şi în raport cu forţele şi fiinţele lumii elementare, care apar în conştienţa sa ca făcând parte din el însuşi.

Forţa care îi permite sufletului să se menţină independent în lumea elementară se află în viaţa omenească obişnuită. Sufletul nu ştie la început nimic de această forţă, dar o posedă. Pentru a deveni conştient de ea, el trebuie să se pregătească pentru aceasta, să-şi însuşească această forţă interioară, care se dobândeşte în timpul pregătirii pentru clarvedere. Cât timp omul nu se decide să elaboreze în sufletul său această forţă interioară, el are o frică explicabilă să recunoască existenţa lumii spirituale care îl înconjoară şi în mod inconştient recurge la iluzia că lumea spirituală nu există sau cel puţin că nu poate fi cunoscută. Această iluzie îl eliberează de frica instinctivă că o lume spirituală exterioară şi reală poate pune stăpânire pe „eul“ său, absorbind sau inhibând individualitatea sa.

A-ti da seama de realitatea descrisă mai sus, înseamnă a recunoaşte existenţa unei fiinţe omeneşti eterice „în spatele“ omului fizic sau sensibil şi cea a unei lumi suprasensibile eterice (elementare) în spatele lumii materiale.

În lumea elementară, conştienţa clarvăzătoare întâlneşte o realitate autonomă până la un anumit punct, aşa cum conştienţa fizică găseşte în lumea sensibilă gânduri care nu se menţin prin ele însele şi sunt ireale. Familiarizându-ne cu această lume elementară, ajungem să ne dăm seama de legăturile care unesc acele fiinţe mai mult sau mai puţin autonome. Aşa cum diferitele membre ale corpului fizic, considerate separat, au autonomia lor relativă, însă nu sunt totuşi decât părţile aceluiaşi ansamblu, care este organismul fizic, tot aşa i se prezintă

conştienţei oculte fiinţele individuale ale lumii elementare ca fiind componentele vii ale unui mare corp spiritual, care sfârşeşte prin a fi recunoscut ca fiind corpul elementar (suprasensibil) al pământului.

Progresul clarvederii este rodul unei cunoaşteri mai intime a lumii elementare. Această lume este însufleţită de fiinţele cele mai diferite. Cel mai bun mijloc de a exprima mişcarea acestor forţe reale este redarea particularităţilor lor multiple prin imagini. Există aici fiinţe care au afinităţi cu tot ceea ce ţinde spre durată, spre fixitate, spre gravitaţie. Le putem considera „suflete ale pământului‟. (Şi dacă, lăsând la o parte orice vanitate intelectuală, nu ne temem că am recurs la o imagine destinată pur şi simplu să interpreteze realitatea, le putem numi „gnomi‟.) Se găsesc, de asemenea, şi fiinţe care, datorită complexităţii lor, pot fi numite sufletele aerului, ale apei şi ale focului.

Apar apoi şi alte entităţi. Acestea au aparenţa de fiinţe elementare, totuşi în esenţa lor elementară rezidă ceva superior substanţei lumii eterice. Dar trebuie să recunoastem că suntem incapabili să pătrundem adevărata natură a acestor fiinţe cu ajutorul gradului de clarvedere care este suficient pentru lumea elementară, tot aşa cum nu putem înţelege adevărata natură a omului prin simpla conştienţă fizică.

Fiinţele care în limbaj metaforic pot fi numite suflete ale pământului, ale apei, ale aerului şi ale focului, au activitatea lor în interiorul corpului eteric al pământului. Aici ele au misiunea lor. Fiinţele superioare despre care a fost vorba au, dimpotrivă, o activitate care depăşeşte sfera pământească. Dacă învăţăm să le cunoaştem mai bine, datorită experienţei oculte, ne ridicăm spiritualiceşte cu conştienţa noastră dincolo de sfera pământească. Vedem atunci cum s-a format pământul dintr-un alt pământ, anterior, şi cum germenii spirituali care se dezvoltă acum în el vor permite în viitor naşterea unui fel de „nou pământ‟. În lucrarea mea ***Ştiinţa ocultă*** am explicat de ce s-ar putea numi lumea care ne-a precedat „vechea Lună‟ şi „Jupiter‟ cea către care se îndreaptă evoluţia pământească. Esenţialul este de a vedea în „vechea Lună‟ o lume de mult dispărută, a cărei transformare a dus la apariţia pământului actual, şi, în sens spiritual, în „Jupiter‟ o lume viitoare, către care tinde lumea pământească.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

REZUMATUL AFORISMELOR PRECEDENTE

Omul fizic are ca substrat o entitate eterică omenească de natură foarte subtilă. Aceasta din urmă trăieşte într-o lume elementară, aşa cum omul fizic trăieşte într-o lume fizică. Lumea exterioară elementară alcătuieşte corpul eteric suprasensibil al pământului. Ea este produsul unei transformări, a unei lumi dispărute (lumea Lunii) şi apare ca o etapă pregătitoare a unei lumi viitoare (lumea Jupiter). Din cele spuse rezultă că putem considera omul constituit astfel:

1. *Corpul fizic din interiorul lumii fizice*. Prin el omul obţine cunoaşterea „eului" său individual.

2. *Corpul eteric (subtil) din interiorul lumii elementare*. Prin el omul se recunoaşte ca component al corpului eteric al pământului şi prin aceasta, în mod indirect, ca component al celor trei stadii planetare succesive.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE REÎNCARNARE ŞI KARMA; DESPRE CORPUL ASTRAL AL OMULUI ŞI DESPRE LUMEA SPIRITUALĂ. DESPRE FIINŢELE ARHIMANICE

Sufletului îi vine foarte greu să recunoască faptul că în viaţa psihică a omului există un element tot atât de străin conştienţei sufletului ca şi ceea ce noi numim lumea exterioară în sensul obişnuit al cuvântului. El se revoltă în mod inconştient împotriva unui asemenea fapt care pare că îi ameninţă propria existenţă şi îşi întoarce instinctiv privirea spirituală de la el. Este adevărat că, în mod teoretic, ştiinţa modernă admite o asemenea stare de lucruri, dar aceasta nu înseamnă că a fost sesizată în toată profunzimea sa şi că este convinsă de ea. Dacă conştienţa ajunge la recunoaşterea acestui fapt, ea învaţă atunci să distingă în organismul sufletesc un sâmbure interior care are o realitate independentă de tot ce în sufletul conştient este obiect de evoluţie între naştere şi moarte. Conştienţa ajunge să recunoască în străfundurile sale existenţa unei fiinţe reale a cărei creaţie se simte ea însăşi. Şi conştienţa simte că şi corpul, suportul acestei conştienţe, derivă, de asemenea, din ea cu toate forţele şi calităţile sale. Cu cât sufletul se familiarizează cu viaţa ocultă, cu atât mai mult simte maturizându-se în el o forţă spirituală care se sustrage influenţelor vieţii conştiente. El simte cum această fiinţă interioară, în cursul vieţii dintre naştere şi moarte, devine din ce în ce mai puternică şi autonomă. Înţelege că, în limitele vieţii dintre naştere şi moarte, această entitate (profundă) se comportă faţă de viaţă în totalitatea ei ca sămânţa faţă de planta în sânul căreia se dezvoltă; dar sămânţa plantei este o fiinţă fizică, în timp ce germenele sufletului este o fiinţă spirituală.

Aprofundând această experienţă ocultă, ajungem să ne convingem de realitatea încarnărilor succesive ale omului pe pământ. Sufletul înţelege că în sâmburele său interior, într-un anumit fel independent de el, poartă germenele unei noi vieţi omeneşti. El poate simţi că acest germene este purtătorul roadelor vieţii prezente, atunci când, în lumea spirituală de după moarte, participă la condiţiuni de viaţă pur spirituale, care îi lipseau în timpul existenţei pământeşti.

Încarnarea actuală este deci rezultatul unui lung proces anterior. Un germene dezvoltat de suflet şi maturizat, după moarte, într-o lume pur spirituală intră prin naştere într-o nouă viaţă pământească, aşa cum sămânţa unei plante se transformă într-o nouă plantă după ce, desprinsă de vechea plantă, parcurge un anumit timp o existenţă diferită.

Datorită exerciţiilor pregătitoare la care se supune sufletul, el realizează că în cursul unei vieţi omeneşti se dezvoltă un germene autonom, care transmite roadele acestei vieţi vieţilor următoare. Din valurile vieţii interioare apare un al doilea „eu" concomitent în imagine şi în esenţă, şi care se manifestă ca o fiinţă distinctă: el îi apare fiinţei pe care o consideram mai înainte ca fiind „eul" nostru independent şi superior. Acest „eu" superior este inspiratorul celui dintâi „eu". Sub forma primului „eu", omul se va contopi în această fiinţă superioară, izvor de inspiraţie.

Pentru conştienţa clarvăzătoare, conştienţa obişnuită este prezentă, deşi fără să o ştie, în experienţele pe care le-am descris mai sus. Sufletul omenesc, ca să se menţină intact, nu numai în faţa unei lumi spirituale exterioare cu care se contopeşte, dar şi în faţa unei entităţi spirituale care este superioară sufletul însuşi, totuşi în afară de ceea ce în lumea simţurilor trebuie să simtă în mod necesar „eul" său, trebuie să se întărească. Modul în care apare „eul" superior, simultan în imagine şi în esenţă, din meandrele sufletului variază în funcţie de diferitele individualităţi omeneşti. (În dramele mele esoterice: ***Poarta iniţierii***, ***Încercarea sufletului***, ***Păzitorul Pragului*** şi ***Trezirea sufletelor***, am încercat să arăt cum se ridică la experienta „eului" superior diferite individualităţi omeneşti.)

Or, chiar dacă sufletul nu ştie în conştienţa sa obişnuită despre faptul că este inspirat de „celălalt eu", nu înseamnă că procesul este mai puţin prezent în străfundurile sufletului; numai că această influenţă nu constă în gânduri sau vorbe interioare, ci se face simţită prin acţiuni sau evenimente. „Celălalt eu" este cel ce conduce sufletul spre fapte deosebite ale destinului său şi care trezeşte în el facultăţi, aspiraţii, aptitudini etc.

Acest „celălalt eu" se afirmă activ în totalitatea destinului unei vieţi omeneşti. El însoţeşte „eul" – care este supus între naştere şi moarte condiţiilor lui proprii – şi modelează viaţa omenească cu toate evenimentele care sunt pentru el subiect de bucurie, educare sau de durere. Conştienţa sa clarvăzătoare, contopindu-se cu acest „celălalt eu", numeşte „eu" totalitatea destinului, aşa cum omul fizic numeşte „eu" propria sa fiinţă fizică. Ceea ce în terminologia orientală se cheamă „karma" sfârşeşte prin a face un tot cu „celălalt eu", cu „eul spiritual". Viaţa unui om apare ca inspirată de propria sa entitate permanentă, care se menţine pe parcursul mai multor vieţi, iar aceasta se produce astfel, încât destinele unei încarnări rezultă din experienţele pământeşti precedente.

Deci, omul învaţă să se cunoască pe sine ca o „altă fiinţă", care nu există în lumea sensibilă şi nu se exprimă în această lume decât prin efectele sale. Conştienţa sa pătrunde astfel într-un domeniu care, în raport cu lumea elementară, poate fi numit lumea spirituală.

Atât timp cât conştienţa trăieşte la nivelul acestei lumi, ea se găseşte cu totul în afara cercului de evenimente şi experienţe din lumea sensibilă. Ea contemplă din înaltul unei alte lumi, a aceleia pe care, într-un anumit fel, a părăsit-o. Dar ea recunoaşte că în calitate de fiinţă omenească aparţine acestor două lumi. Conştienţa consideră că lumea simţurilor nu este decât o imagine a lumii spirituale reflectată ca într-o oglindă, deşi aşa-zisa imagine nu reflectă numai evenimentele şi fiinţele lumii spirituale, ci este animată de o viaţă care-i este proprie. Este ca şi cum cineva, privindu-se într-o oglindă, ar observa că imaginea sa este însufleţită de o viaţă proprie.

Sufletul învaţă atunci să cunoască fiinţele spirituale care sunt izvorul acestei vieţi proprii a imaginii. El vede că aceste fiinţe au părăsit scena lumii spirituale din care derivă, pentru a-şi desfăşura activitatea în lumea sensibilă. Aşadar, sufletul se află în faţa a două lumi care acţionează una asupra celeilalte: lumea spirituală, pe care o putem numi lumea *superioară*, şi lumea simţurilor, pe care o vom numi lumea *inferioară*.

Pentru a cunoaşte în lumea inferioară fiinţele spirituale pe care le-am caracterizat mai sus, trebuie într-un anumit fel să transferăm punctul nostru de vedere în lumea superioară. Printre fiinţele spirituale care populează lumea spirituală există unele prin acţiunea cărora lumea sensibilă îi apare omului ca fiind alcătuită dintr-o materie densă. Sufletul recunoaste că toată materia este într-adevăr spirituală şi că activitatea fiinţelor amintite constă în a condensa, a durifica, a materializa elementul spiritual al lumii sensibile. Dacă vrem să dăm acestor fiinţe un nume adecvat experienţei oculte, trebuie, deşi în prezent anumite nume sunt puţin apreciate, să le numim fiinţe *ahrimanice*. Adevăratul domeniu al fiinţelor arhimanice este regnul mineral. Aici ele îşi revelează în mod plenar adevărata natură. În regnul vegetal şi în regnurile superioare ale naturii, activitatea lor este diferită. Pentru a le înţelege activitatea trebuie să ţinem seama de legile lumii elementare. Lumea elementară, văzută din regiunile spirituale, apare ca o reflectare a acestor regiuni. Dar imaginea reflectată în lumea elementară nu este tot atât de însufleţită de viaţă proprie ca cea a lumii fizice. Fiinţele spirituale de natură ahrimanică sunt mai puţin active în lumea elementară decât în lumea sensibilă. Totodată, din lumea elementară emană, între altele, activitatea fiinţelor ahrimanice, care se exprimă prin distrugere şi moarte. Se poate spune chiar că, pentru regnurile superioare ale naturii, fiinţelor ahrimanice le incumbă misiunea de a aduce moartea. În măsura în care moartea aparţine de ordinea necesară a lucrurilor, activitatea fiinţelor ahrimanice este conformă cu această ordine.

Observând din înaltul lumii spirituale activitatea fiinţelor ahrimanice în lumea inferioară se mai remarcă şi altceva. Datorită faptului că fiinţele ahrimanice au lumea spirituală drept câmp de acţiune, ele nu sunt supuse legilor care le guvernează forţele, dacă îşi exercită activitatea în lumea superioară din care sunt originare. În lumea inferioară, fiinţele arhimanice aspiră la independenţă, pe care nu ar putea s-o dobândească niciodată în lumea superioară. Aceasta se manifestă în particular în influenţa lor asupra omului, care, în lumea sensibilă, reprezintă regnul cel mai înalt al naturii. Ele ar vrea să individualizeze viaţa sufletului, să confere independenţă activităţilor sufletului care sunt legate de lumea simţurilor, să le dezrădăcineze din lumea spirituală şi să le încorporeze în întregime propriei lumi. Ca suflet gânditor, omul îşi trage originile din lumea superioară. Sufletul gânditor, devenit clarvăzător, pătrunde în această lume superioară. Gândirea, care se desfăşoară în lumea sensibilă de care este legată, se află sub influenţa fiinţelor ahrimanice, care ar vrea într-un anumit fel s-o permanentizeze în această lume. În timp ce, prin forţele lor, fiinţele ahrimanice aduc moartea, ele ar vrea să smulgă de la moarte sufletul gânditor, mărginindu-se la a distruge celelalte forţe vitale ale omului. Conform intenţiei lor, doar forţa gândirii omeneşti ar trebui să dăinuiască în lumea sensibilă şi să îmbrace o formă de existenţă care să se apropie din ce în ce mai mult de ceea ce este ahrimanic în natură.

În lumea inferioară, ceea ce a fost descris mai sus nu se manifestă decât prin *efectele* sale. Omul poate aspira să-şi penetreze sufletul său gânditor cu forţele care-i dau o certitudine vie despre lumea spirituală. Dar el poate, tot aşa de bine, să-şi abată sufletul său gânditor de la aceste forţe şi să-şi folosească gândirea în unicul scop de a înţelege lumea sensibilă. Tentaţia de a acţiona în acest fel vine de la forţele ahrimanice.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE CORPUL ASTRAL ŞI DESPRE FIINŢELE LUCIFERICE.
DESPRE NATURA CORPULUI ETERIC

Există o altă specie de fiinţe spirituale care, din înaltul lumii spirituale, pot fi bine observate în lumea fizică şi, de asemenea, în lumea elementară, aceste lumi constituind câmpul de acţiune adoptat de ele; fiinţele spirituale menţionate încearcă să elibereze complet sufletul senzaţiei, cu alte cuvinte, scopul lor este de a-l spiritualiza în întregime. Viaţa în lumea simţurilor ţine de ordinea cosmică. Trăind în lumea sensibilă, sufletul parcurge o evoluţie care este legată chiar de condiţiile existenţei sale. Faptul că el pătrunde în acest domeniu fizic se datorează activităţii fiinţelor pe care începem a le cunoaşte în lumea superioară (fiinţele ahrimanice). Acestei activităţi i se opun fiinţele care ar vrea să îndepărteze sufletul care simte de legile existenţei sensibile. Le vom numi fiinte *luciferice*.

Aşadar, fiinţele luciferice sunt, într-un anumit fel, mereu la pândă în lumea sensibilă, pentru a extrage din ea tot ce ţine de sufletul senzaţiei şi a-l încorpora unui domeniu cosmic corespunzător naturii lor. Văzută din lumea superioară, activitatea fiinţelor luciferice se manifestă şi în lumea elementară. Ele ar vrea să-şi rezerve aici (în lumea elementară) o zonă de forţe care, conform intenţiilor lor, nu ar fi atinsă de gravitaţia lumii sensibile, deşi fiinţele lumii superioare le-a predestinat să fie înglobate în lumea sensibilă. Aşa cum fiinţele ahrimanice nu şi-ar depăşi nicidecum sfera lor, exercitându-şi din când în când activitatea distructivă asupra existenţei clădite pe ordinea cosmică, de asemenea, fiinţele luciferice ar rămâne în limitele propriului lor regn, dacă s-ar mulţumi să străbată sufletul raţiunii cu ajutorul unor forţe care să le ridice deasupra evenimentelor lumii sensibile, ca fiinţe libere şi independente. Dar fiinţele luciferice ies din domeniul lor, vrând să creeze, faţă de ordinea generală a lumii superioare, un regn spiritual aparte, fapt pentru care caută să transforme sufletele în lumea sensibilă.

Acţiunea fiinţelor luciferice în lumea sensibilă se poate evidenţia în două modalităţi diferite. Pe de o parte, datorită lor omul se poate entuziasma în faţa vieţii materiale. Ceea ce-l bucură, ceea ce-l fortifică pe om nu provine numai din lumea sensibilă. El este capabil să se bucure, să se entuziasmeze la vederea unei frumuseţi care depăşeşte sensibilul. Sub acest aspect, activitatea luciferică apare ca o cooperare la ceea ce a produs civilizaţia cel mai remarcabil, în special din punct de vedere al artei. În acest fel, omul poate trăi liber în gândire. El poate desfăşura o activitate creatoare care se ridică deasupra lumii sensibile; poate filosofa asupra lucrurilor.

Pe de altă parte, exagerarea forţelor luciferice din suflete este sursa multor exaltări şi a multor perturbaţii, care se manifestă în anumite activităţi ale sufletului, când acesta nu ţine seama de legile ordinii cosmice. A vrea să filosofezi fără o cunoastere solidă a bazelor ordinii cosmice, a te învălui egoist într-o ţesătură de reprezentări arbitrare, a insista în exces asupra opiniei personale, iată reversul medaliei activităţii luciferice.

Prin „celălalt eu“ al său, sufletul omenesc aparţine lumii superioare. Dar el aparţine deopotrivă şi fiinţelor lumii inferioare. Conştienţa clarvăzătoare se cufundă în mod conştient în lumea superioară, dacă a trecut în acest scop prin pregătirea necesară. Dar pentru conştienţa clarvăzătoare prin aceasta nu se schimbă starea de lucruri; ea dobândeşte, în plus, doar cunoaşterea a ceea ce poate deveni realitate pentru orice suflet omenesc.

Orice suflet omenesc aparţine lumii superioare şi atât timp cât omul trăieşte pe pământ el e reunit cu un corp supus legilor lumii sensibile, dar şi cu un corp subtil, eteric, care se alimentează din viaţa lumii elementare. Forţele ahrimanice şi cele luciferice acţionează atât în corpul fizic cât şi în corpul eteric. Aceste forţe sunt de natură spirituală, suprasensibilă.

În măsura în care sufletul omenesc trăieşte în lumea superioară, el este, să spunem aşa, o fiinţă astrală. Această denumire se justifică din mai multe considerente, între altele şi pentru faptul că fiinta astrală a omului nu este supusă legilor naturale pământeşti, ci acelora care guvernează lumea astrelor. Aşadar, în afară de corpul fizic sensibil şi de corpul eteric subtil, mai avem şi *corpul astral* al omului. Dar trebuie ţinut seama de următoarele: raportat la adâncurile fiinţei sale, corpul astral al omului îşi are rădăcina în lumea superioară, adevăratul său domeniu spiritual. Acolo el este o fiinţă asemănătoare cu fiinţele care au drept câmp de acţiune această lume spirituală. În măsura în care lumile elementară şi fizică sunt reflectări ale lumii spirituale, corpul eteric şi cel fizic trebuie, de asemenea, considerate ca reflectări ale fiinţei astrale a omului. Dar aceste corpuri, eteric şi fizic, se află sub influenţa forţelor care provin de la fiinţele luciferice şi ahrimanice. Acestea fiind de origine spirituală, este normal ca, în lumea corpului fizic şi a celui eteric, să întâlnim şi o fiinţă astrală a omului. Cineva care este destul de avansat pentru a percepe imaginile care se prezintă privirii clarvăzătoare, dar nu suficient pentru a le şi interpreta, poate uşor să confunde ceea ce vine din corpul fizic şi din cel eteric cu corpul astral însuşi. Totuşi, acest „corp astral“ este acel element al fiinţei omeneşti care nu e guvernat de legile la care omul e supus în cadrul ordinii cosmice.

În acest domeniu, confuzia şi haosul sunt cu atât mai periculoase cu cât, la început, conştienţa omenească obişnuită nu poate avea nici o cunoştinţă privind fiinţa astrală a sufletului. Această cunoaştere nu poate fi nici măcar parţial atinsă pe primele trepte ale clarvederii oculte. Ea este atinsă când omul devine conştient de el însuşi în corpul său eteric. El percepe imaginile reflectate ale „celuilalt eu“ al său şi ale lumii superioare căreia îi aparţine, percepe deci reflectarea eterică a corpului său astral, cu ajutorul fiinţelor luciferice şi ahrimanice de care acest corp este străbătut.

În aforismele următoare vom vedea că „eul“ pe care omul îl consideră în viaţa obişnuită ca adevărata sa fiinţă nu este „adevăratul său eu“, ci reflectarea „adevăratului eu“ în lumea fizică sensibilă. Aşa se face că în clarvederea eterică reflectarea eterică a corpului astral poate da iluzia „adevăratului corp astral“. Pătrunzând mai mult în lumea superioară, conştienţa clarvăzătoare reuşeşte să înţeleagă modul în care se reflectă lumea superioară în lumea inferioară văzută de om. În cazul acesta se dovedeşte că în primul rând corpul eteric, subtil, aşa cum îl posedă omul în încarnarea prezentă, nu este, în realitate, imaginea reflectată a ceea ce-i corespunde în lumea superioară. El este o imagine reflectată, transformată prin activitatea fiinţelor luciferice şi ahrimanice. Datorită naturii fiinţei pământeşti în care aceste fiinţe sunt active,

esenţa originar-spirituală a corpului eteric este în imposibilitate de a se reflecta perfect în omul pământesc. Dacă conştienţa clarvăzătoare pătrunde dincolo de pământ, până într-o sferă în care este posibilă această reflectare perfectă de tip originar a corpului eteric, trebuie ca ea să urce nu numai dincolo de starea pământească actuală, ci chiar dincolo de starea anterioară a acestuia, respectiv dincolo de starea lunară, până într-un trecut foarte îndepărtat. Numai aşa se înţelege cum s-a format pământul actual din starea lunară, iar aceasta din urmă din starea solară. În lucrarea mea ***Ştiinţa oculta*** am dezvăluit temeiurile care justifică denumirea de „stare solară". Pământul actual a trecut deci o dată printr-o stare solară, care a cedat apoi locul unei stări lunare. Numai după aceea el a devenit „pământ". Pe durata stării solare, corpul eteric al omului constituia o reflectare pură a evenimentelor şi fiinţelor spirituale ale lumii din care el este originar. Conştienţa clarvăzătoare îşi dă seama că esenţa acestor fiinţe e înţelepciunea pură. Se poate deci spune că, pe durata perioadei solare a pământului, într-un trecut extrem de îndepărtat, omul şi-a încorporat corpul eteric ca reflectare pură a Spiritelor înţelepciunii cosmice. În timpul epocilor „lună" şi „pământ" care au urmat, corpul eteric s-a transformat şi a devenit ceea ce este în om în prezent.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

REZUMATUL AFORISMELOR PRECEDENTE

Omul poartă în sine un nucleu de substanţă sufletească aparţinând unei lumi spirituale. Acest nucleu este fiinţa omenească permanentă care parcurge încarnările succesive. În fiecare încarnare el se dezvoltă, reuşind să-şi formeze o fiinţă autonomă în cadrul conştienţei obişnuite. După fiecare moarte fizică el ia cunoştinţă de sine însuşi într-o lume pur spirituală şi, după un timp convenabil, reapare într-o nouă viaţă, îmbogăţit cu rezultatele încarnărilor precedente. Prin acţiunea care emană de la fiinţa eternă, acest nucleu permanent este inspiratorul destinului omului, în sensul că o viaţă pământească apare ca o continuare, conform ordinii cosmice, a existenţelor care au precedat-o.

Această fiinţă eternă este omul însuşi; el trăieşte în această fiinţă ca într-un „alt eu". Prin acest „celălalt eu" omul trăieşte într-un corp fizic şi în unul eteric. La fel cum mediul corpului fizic e lumea fizică şi cel a corpului eteric e lumea elementară, mediul corpului astral e lumea spirituală.

Fiinţele care sunt de acelaşi fel şi au aceeaşi origine ca „celălalt eu" al omului se manifestă în lumile fizică şi elementară ca forţe ahrimanice şi luciferice. Prin acţiunea lor, legăturile corpului astral al omului cu fizicul şi etericul devin inteligibile.

Sursa originară a corpului eteric trebuie să fie căutată într-o stare foarte veche a pământului, pe care o numim starea solară. Conform celor menţionate mai sus, omul poate fi considerat, schematic, în felul următor:

I. *Corpul fizic din ambianţa fizică sensibilă*. Datorită lui omul se recunoaşte ca un „eu" individual.

II. *Corpul eteric (subtil) din ambianţa elementară*. Prin el omul se recunoaşte ca membru al corpului eteric al pământului şi în mod indirect ca component a trei stări planetare succesive.

III. *Corpul astral într-o ambianţă pur spirituală*. Prin el omul este un component al lumii spirituale care se reflectă în lumile elementară şi fizică. În el se află „celălalt cu" al omului, care se exprimă în vieţile pământeşti succesive.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE „PĂZITORUL PRAGULUI“ ŞI DESPRE CÂTEVA PARTICULARITĂŢI ALE CONŞTIENŢEI CLARVĂZĂTOARE

Prin experienţele pe care le face în lumea sensibilă, omul se află în afara lumii spirituale, lume în care, aşa cum am văzut, îşi are rădăcinile fiinţa sa. Ne dăm seama de importanţa acestor experienţe (din lumea sensibilă) pentru fiinţa omenească, dacă ne gândim că atunci când pătrunde în lumile suprasensibile conştienţa clarvăzătoare necesită o consolidare a aceloraşi forţe ale sufletului din lumea sensibilă. Dacă această consolidare îi lipseşte, sufletul simte o anumită teamă de a intra în lumea suprasensibilă şi, pentru a-şi amâna intrarea, recurge la „dovezi“, „demonstrând“ imposibilitatea unei asemenea intrări.

Dimpotrivă, dacă sufletul se simte destul de puternic pentru a pătrunde în lumea spirituală şi dacă, după aceea, se simte în posesia unor forţe suficient de puternice pentru a se menţine în această lume ca o fiinţă autonomă, capabilă să intre în contact conştient nu numai cu gânduri, ci şi cu fiinţe – aşa cum trebuie să o facă în lumea elementară şi în lumea spirituală –, îşi dă seama că nu poate dobândi aceste forţe decât trecând prin lumea sensibilă, trecere care corespunde unei necesităţi a evoluţiei cosmice.

Această înţelegere rezultă în mod cu totul deosebit din experienţele conştienţei clarvăzătoare cu *gândirea*. Pătrunzând în lumea elementară, conştienţa se pătrunde de fiinţe pe care le percepe sub formă de imagini. Pentru ea nu este o problemă de a desfăşura în cadrul acestei lumi şi în raport cu fiinţele care o populează o activitate a sufletului analoagă cu cea pe care o desfăşoară sufletul în lumea sensibilă cu ajutorul vieţii mintale.

Cu toate acestea, pentru o fiinţă omenească ar fi imposibil să-şi găsească drumul în lumea elementară fără ajutorul gândirii. Fără îndoială, chiar fără activitatea gândirii, am fi capabili să vedem fiinţele lumii elementare, dar n-am şti despre nici una din ele ce este în mod real. Ar fi ca şi când ne-am afla în faţa unei scrieri pe care nu am şti să o citim. Desigur, caracterele unei scrieri au acelaşi aspect şi pentru ochii celui care nu ştie să citească ca şi pentru cei ai unui cititor experimentat. Totuşi o scriere nu are semnificaţie şi realitate decât pentru cine este capabil să o citească.

Conştienţa clarvăzătoare, cât timp rămâne în lumea elementară, nu desfăşoară deloc aceeaşi activitate de gândire ca şi cea pe care o exercită în lumea sensibilă. Trebuie mai curând să ne reprezentăm că o fiinţă gânditoare – cum este omul – percepe clar lumea elementară, sesizează în acelaşi timp semnificaţia fiinţelor şi forţelor acestei lumi, în timp ce o fiinţă negânditoare este redusă numai la perceperea imaginilor. De exemplu, sufletul, percepând în lumea spirituală fiinţele ahrimanice, le-ar lua drept cu totul altceva decât ce sunt, dacă el nu ar fi o fiinţă gânditoare. În acest domeniu lucrurile stau la fel şi cu fiinţele luciferice şi cu alte fiinţe ale lumii spirituale. Fiinţele ahrimanice şi cele luciferice sunt percepute în realitatea lor adevărată doar când omul le contemplă din înaltul lumii spirituale cu o privire clarvăzătoare fortificată de gândire.

Dacă sufletul nu se va înarma în suficientă măsură cu forţa de gândire, fiinţele luciferice, percepute din înaltul lumii spirituale, vor pune stăpânire pe lumea de imagini clarvăzătoare şi vor produce în sufletul care le contemplă iluzia că pătrunde din ce în ce mai adânc în adevărata lume spirituală căutată de el. În realitate, el ar aluneca din ce în ce mai mult în această lume pe care fiinţele luciferice tind să o pregătească în conformitate cu propria lor natură. Este adevărat că sufletul s-ar simţi din ce în ce mai independent; dar el s-ar familiariza cu o lume spirituală care nu ar corespunde nici cu natura sa şi nici cu originea sa. Ar intra într-o ambianţă spirituală străină lui.

Fiinţele luciferice sunt ascunse de lumea sensibilă. Iată motivul pentru care ele nu pot tulbura conştienţa obişnuită.

Pentru această conştienţă ele sunt pur şi simplu inexistente. Este ceea ce-i permite conştienţei să se consolideze în suficientă măsură, prin gândire, fără a fi incomodată de ele. Este una din particularităţile instinctive ale conştienţei normale de a nu dori să pătrundă în lumea spirituală pentru a o contempla decât în măsura în care este fortificată în suficientă măsură în lumea sensibilă. Conştienţa depinde de modul (şi măsura) în care se poate desfăşura în lumea simţurilor. Ea se simte în elementul său când se regăseşte în gândurile, sentimentele, afecţiunile etc. pe care le datorează lumii sensibile. Cât de puternic este ataşată conştienţa de experienţele lumii sensibile se vede în mod cu totul deosebit în momentul în care sufletul intră efectiv în lumile suprasensibile. Aşa cum în momentele speciale ale vieţii ne cramponăm de amintiri dragi, tot astfel ies la suprafaţă, în mod necesar, din profunzimile sufletului, toate simpatiile de care am fost vreodată capabili.

Ne dăm atunci seama cât de mult suntem ataşaţi de viaţa care leagă omul de lumea sensibilă. Acest ataşament apare în tot adevărul său, fără iluziile pe care ni le-am făcut în general în această chestiune în viaţa obişnuită. Când pătrundem în lumea suprasensibilă, cunoaşterea de sine însuşi realizează – într-un anumit fel, ca o primă achiziţie suprasensibilă – un progres pe care nu şi-l putea deloc imagina mai înainte. Vedem atunci câte lucruri trebuie să lăsăm în urma noastră, dacă vrem să intrăm cu adevărat conştient în această lume în care, în realitate, trăim fără întrerupere. Cu ajutorul privirii clarvăzătoare, omul percepe cu o claritate lipsită de orice echivoc ceea ce, conştient sau inconştient, a făcut cu sine în lumea simţurilor.

În urma unei asemenea experienţe, adesea se întâmplă să abandonăm orice tentativă de a pătrunde mai departe în lumea suprasensibilă. În acelaşi timp ne clarificăm asupra necesităţii de a ne transforma sentimentele, dacă vrem ca rămânerea noastră în lumea spirituală să fie încununată de succes. Trebuie să dezvoltăm în noi o dispoziţie interioară cu totul diferită de cea pe care o aveam înainte, sau, în alţi termeni, dispoziţiei pe care o aveam înainte trebuie să-i mai adăugăm o alta, nouă.

Ce se întâmplă în realitate în momentul intrării în lumea suprasensibilă? Contemplăm fiinţa care am fost întotdeauna; dar acum nu o mai percepem din punct de vedere al lumii sensibile; o percepem *fără iluzii*, în realitatea sa, din punct de vedere al lumii spirituale. O contemplăm, simţindu-ne din plin străbătuţi de forţele de cunoaştere care ne permit să-i măsurăm valoarea spirituală.

Când ne examinăm în acest fel, se explică frica de a intra în mod conştient în lumea suprasensibilă. Ne dăm seama până unde merge forţa de care dispunem pentru această intrare. Vedem cum, datorită propriei noastre conştienţe, suntem ţinuţi la distanţă de lumea suprasensibilă. Şi cu cât învăţăm mai mult să ne cunoaştem pe noi înşine, cu atât ne apar mai clar sentimentele care ne reţin conştienţa în lumea sensibilă. Din ungherele cele mai adânci ale sufletului, cunoaşterea superioară evocă aceste sentimente. *Trebuie să le cunoaştem*; acesta este singurul mijloc de a le depăşi. Dar, recunoscându-le, sutem supuşi din nou puterii lor. Ele ar vrea să subjuge sufletul, care se simte antrenat în adâncuri indefinite. Momentul cunoaşterii de sine este de cea mai mare importanţă. Problema cunoaşterii de sine este obiect al mult prea multor speculaţii şi teorii filosofice. De aceea privirea sufletului, în loc de a fi îndreptată către seriozitatea pe care ea o reclamă, este mai curând abătută de la aceasta. Dar, în pofida acestui fapt, se poate constata înţelepciunea instinctelor omeneşti care împiedică sufletul să intre în lumea spirituală cât timp nu este capabil de a dobândi experienţa propriei sale maturităţi. Câtă satisfacţie în faptul că prima întâlnire importantă pe care o avem în lumea suprasensibilă este cea cu propria noastră fiinţă, în toată realitatea sa, pe care trebuie să o perfecţionăm de-a lungul evoluţiei omenirii!

Putem spune că în om se află o fiinţă care veghează cu solicitudine la graniţa care trebuie trecută în momentul intrării în lumea spirituală. Această fiinţă spirituală care se află în om şi care este omul însuşi – inaccesibil pentru conştienţa obişnuită, aşa cum este ochiul pentru propria sa privire – este „Păzitorul Pragului“ lumii spirituale. Învăţăm să-l cunoaştem nu pentru că suntem efectiv el însuşi, ci, fiind într-un anumit fel în afara lui, ne plasăm în faţa lui ca o altă persoană.

Consolidarea facultăţilor sufletului, pe care o necesită şi celelalte experienţe oculte, duce şi la perceperea „Păzitorului Pragului“. Căci nu numai că întâlnirea cu „Păzitorul“ este pentru privirea clarvăzătoare o problemă de cunoaştere, dar nu ar trebui crezut că această întâlnire nu are loc decât pentru omul devenit clarvăzător. Orice om, de fiecare dată când doarme, se află în condiţiile în care această întâlnire are loc; el se află în fata lui-însuşi la fel cum ar fi în faţa „Păzitorului Pragului“, atât timp cât durează somnul. Fapt este că în somn sufletul se ridică către fiinţa sa suprasensibilă. Numai că forţele sale interioare nu sunt destul de puternice pentru a produce conştienţa de sine însuşi.

Pentru a înţelege bine experienţele oculte, mai ales la prima şi delicata lor apariţie, este deosebit de important să ai în vedere faptul că sufletul poate foarte bine să nu fie cu totul novice în viaţa suprasensibilă, fără ca totuşi să fie capabil să aibă despre această viaţă o cunoaştere profundă. Clarvederea debutează prin forme aproape imperceptibile. Astfel, adesea, aşteptându-ne să vedem lucruri aproape tangibile, lăsăm să treacă impresii de natură clarvăzătoare, care se strecoară fără să le remarcăm sau să vrem să le recunoaştem ca atare. Ele se prezintă astfel, încât să fie imediat uitate. Apărând în câmpul conştienţei, sunt atât de slabe încât, ca şi norii uşori, rămân complet neobservate. Pentru acest motiv şi, de asemenea, pentru că, în general, se aşteaptă de la clarvedere cu totul altceva decât este ea la început, multe persoane care caută cu seriozitate să pătrundă în lumea spirituală nu ajung la aceasta.

Sub acest raport, întâlnirea cu „Păzitorul Pragului“ este de asemenea importantă. Când eforturile sufletului au fost dirijate spre cunoaşterea de sine însuşi, această întâlnire nu va fi decât ca o primă şi uşoară alunecare a unei vederi spirituale; ea se va uita totuşi mai greu decât alte impresii suprasensibile, fiindcă suntem interesaţi de propria noastră fiinţă mult mai mult decât de altceva.

Nu există temei ca întâlnirea cu „Păzitorul“ să fie în mod necesar printre primele experienţe oculte avute în vedere. Consolidarea sufletului se realizează în diferite moduri. Sufletul se poate orienta în aşa fel, încât să vadă apărând la orizontul său spiritual, înaintea acestei întâlniri, alte fiinţe sau evenimente. Totuşi întâlnirea cu „Păzitorul Pragului“ nu se va lăsa mult aşteptată, o dată ce am intrat în lumea spirituală.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE SENTIMENTUL „EULUI“, DESPRE CAPACITATEA SUFLETULUI DE A IUBI ŞI DESPRE RAPORTURILE SALE CU LUMEA ELEMENTARĂ

Când sufletul omenesc intră în mod conştient în lumea elementară, el este obligat să-şi transforme multe din concepţiile pe care le-a dobândit în cadrul lumii sensibile. Datorită creşterii corespunzătoare a forţelor sale, sufletul devine capabil de a opera această transformare. El nu pierde terenul solid pe care trebuie să-şi edifice viaţa interioară, când intră în lumea elementară, dacă nu se sperie de ce trebuie întreprins pentru consolidarea forţelor sale, consolidare de care poate să-i fie frică. Concepţiile dobândite în lumea fizică sensibilă nu ne barează intrarea în lumea elementară decât atunci când vrem cu orice preţ să le păstrăm aşa cum le-am avut în acea lume, ca urmare a ceea ce numim *obişnuinţă*. Este, de altfel, cu totul normal ca conştienţa, care, la început, nu cuprinde decât lumea sensibilă, să se *obişnuiască* să considere ca posibile doar formele care provin din această lume, lucru care nu este numai natural, ci chiar *necesar*. Viaţa sufletului nu ar ajunge niciodată la fermitatea interioară necesară, la soliditatea necesară, dacă nu ar dezvolta în lumea sensibilă o conştienţă vie, în nişte concepţii rigide, riguros impuse. Prin ceea ce rezultă din legătura sa cu lumea sensibilă, sufletul este capabil să intre în lumea elementară fără a-şi pierde independenţa, individualitatea sa bine definită. Această consolidare a vieţii interioare este necesară, pentru ca atunci când sufletul intră în lumea elementară să se poată folosi de independenţa sa în deplină conştienţă. Dacă sufletul este prea slab pentru a face experienţe conştiente în lumea elementară, intrând în această lume el vede dispărându-i independenţa, aşa cum dispare o gândire prea puţin consolidată în suflet, pentru a se menţine în el ca o amintire distinctă. În acest caz, sufletul nu poate pătrunde cu conştienţa sa în lumea superioară. El este împiedicat să pătrundă în lumea superioară de acea fiinţă suprasensibilă pe care am numit-o „Păzitorul Pragului“. În cazul în care, ademenit de dorinţa cunoaşterii superioare, sufletul a reţinut totuşi în conştienţa sa câteva experienţe din lumea suprasensibilă, la revenirea în lumea fizică, aceasta poate deveni cauza unor tulburări mintale. Un pericol de acest gen este evitat dacă se cultivă cu grijă deosebită facultatea de discernământ normal, aşa cum ea se dobândeste în lumea sensibilă. Datorită consolidării acestei facultăţi, sufletul reuşeşte să stabilească un raport corect între el şi fenomenele şi fiinţele lumilor superioare. Pentru a trăi în mod conştient în aceste lumi, sufletul trebuie să deţină o forţă care nu se poate desfăşura cu aceeaşi intensitate în lumea sensibilă ca în lumile superioare. Este vorba de forţa care ne determină să ne dăruim la ceea ce încercăm. Trebuie să ne adâncim în experienţa ocultă; trebuie să poţi deveni una cu ea, şi aceasta într-un astfel de grad, încât să te poţi contempla pe tine însuţi în afara propriei tale fiinţe şi să te simţi contopit cu cealaltă fiinţă. Trebuie ca propria fiinţă să se metamorfozeze în cealaltă fiinţă, obiect al experienţei oculte. Dacă nu posedăm această facultate de transformare, nu putem face experienţe veridice în lumile superioare. Toate aceste experienţe sunt bazate pe faptul că omul îşi dă acum seama de această transformare specială, prin care viaţa sa este combinată cu o fiinţă care, datorită naturii sale, o modifică pe a celuilalt. În această metamorfozare, în acest mod de a te simţi una cu alte fiinţe, constă viaţa în lumile superioare. Astfel învăţăm să cunoaştem fiinţele şi fenomenele acestor lumi, constatăm ce avem comun cu o fiinţă sau alta, sau de ce datorită propriei ei naturi ne simţim departe de altă fiinţă.

Unele nuanţe ale experienţelor interioare, în special când este vorba de lumea elementară, pot fi numite simpatie şi antipatie. Întâlneşti, de exemplu, o fiinţă sau un fenomen şi simţi ivindu-se în suflet o experienţă căreia i se poate da numele de simpatie. Prin această experienţă de simpatie se cunoaşte natura fiinţei sau fenomenului elementar. Dar experienţele de simpatie şi de antipatie nu trebuie luate în considerare numai în raport cu gradul lor de intensitate. În timp ce în lumea fizică sensibilă nu se vorbeşte decât de simpatii sau antipatii mai mult sau mai puţin puternice ori mai mult sau mai puţin slabe, în lumea elementară se distinge nu numai gradul intensităţii simpatiilor şi antipatiilor, ci şi ceea ce corespunde aici culorilor lumii sensibile. La fel cum se trăieşte într-o lume sensibilă multicoloră, se poate trăi şi într-o lume elementară cu nuanţe variate de simpatie şi antipatie.

Mai adăugăm faptul că noţiunea de „antipatie“ întrebuinţată în raport cu regnul elementar nu implică faptul că ne-am îndepărta interior de acest regn; aici cuvântul „antipatic“ desemnează pur şi simplu o calitate a fiinţei sau a fenomenului elementar, care se completează printr-o calitate simpatică a unei alte fiinţe sau fenomen, aşa cum, spre exemplu, în lumea sensibilă albastrul are roşul drept culoare complementară.

Am putea vorbi de un „simţ“ pentru lumea elementară pe care omul este capabil să-l trezească în corpul său eteric. Acest simţ percepe simpatiile şi antipatiile, aşa cum în lumea sensibilă ochiul percepe culorile şi urechea sunetele. La fel cum în lumea sensibilă un obiect pare roşu şi un altul albastru, tot astfel fiinţele lumii elementare iluminează conştienţa clarvăzătoare cu razele lor nuanţate de simpatie şi antipatie.

Nu este vorba de un fenomen rezervat numai sufletului treaz şi clarvăzător; el este *mereu* prezent pentru orice suflet omenesc, făcând parte din esenţa vieţii sale, dar conştienţa obişnuită nu cunoaşte această latură a fiinţei omeneşti. Omul poartă în el corpul său eteric; raporturile acestuia cu fiinţele şi fenomenele lumii elementare sunt numeroase, iar simpatiile şi antipatiile care-l leagă de acesta se schimbă încontinuu.

Sufletul, în calitate de fiinţă eterică, nu poate rămâne tot timpul sub acţiunea efectivă a acestor simpatii şi antipatii. La fel cum în viaţa fizică starea de veghe trebuie să cedeze locul stării de somn, tot astfel, în lumea elementară, după experienţa simpatiilor şi antipatiilor, trebuie să urmeze o altă stare. Sufletul poate să se sustragă tuturor simpatiilor şi antipatiilor şi să-şi trăiască doar viaţa sa, observându-şi numai fiinţa proprie şi concentrându-şi aici sentimentele. Chiar şi această concentrare de sentimente poate atinge un nivel de intensitate, încât să poată vorbi de o „voinţă“ a fiinţei însăşi.

Este vorba de o stare a vieţii sufletului dificil de descris, fiindcă, în puritatea sa, în originalitatea sa, ea nu poate fi comparată, în lumea sensibilă, decât cu sentimentul puternic şi pur al „eului“, al individualităţii sufletului. Pentru lumea elementară această stare s-ar putea descrie în felul următor: în faţa acestei uitări de sine însuşi, necesară pentru experienţele de simpatie şi antipatie, sufletul se simte impulsionat să-şi zică: „*Eu vreau* să-mi aparţin numai *mie însumi*, să nu trăiesc decât în mine. Şi printr-un fel de act de *voinţă* sufletul se

smulge din această stare de uitare. Pentru lumea elementară, această viaţă concentrată asupra sieşi este într-un anumit fel starea de somn, în timp ce dăruirea faţă de unele fenomene şi fiinţe corespunde starii de veghe. Dacă sufletul omenesc este treaz în lumea elementară şi vrea să se concentreze asupra propriei sale vieţi, cu alte cuvinte, dacă el încearcă, dacă simte nevoia „somnului elementar", poate să şi-l asigure, revenind aici cu sentimentul „eului" deplin dezvoltat în starea de veghe din viaţa fizică. Viaţa fizică, pătrunsă de sentimentul „eului", este tocmai somnul elementar. El constă într-o smulgere a sufletului din experienţele elementare. Este literalmente exact să susţii că, pentru cunoaşterea clarvăzătoare, viaţa sufletului în lumea sensibilă este un somn spiritual.

Dacă omul posedă o clarvedere *normal dezvoltată*, trezindu-se în lumea superioară, el păstrează amintirea experienţelor pe care sufletul său le-a făcut pe plan fizic. Continuitatea acestei amintiri este necesară; altfel s-ar ajunge în situaţia că alte fiinţe şi fenomene ar fi prezente în câmpul conştienţei; în situaţia menţionată, ar dispărea fiinţa însăşi. În acest caz, ea nu ar şti nimic de sine; nu ar avea propria sa viaţă spirituală; celelalte fiinţe şi fenomene i-ar năpădi sufletul. Dacă luăm în considerare cele menţionate, înţelegem că în interesul dezvoltării normale a clarvederii trebuie să dăm importanţă deosebită formării unui puternic „sentiment al eului". Ceea ce nu înseamnă că clarvederea dezvoltă în acest sentiment al „eului" ceva ce sufletul nu ar avea prin el însuşi. Clarvederea ajută numai la a cunoaşte ceea ce e mereu prezent în profunzimile sufletului, dar care rămâne totuşi ascuns cunoaşterii obişnuite, aşa cum evoluează ea în lumea sensibilă.

Sentimentul „eului" *nu provine* din corpul eteric, ci din sufletul care devine conştient de el însuşi în corpul fizic sensibil. Dacă sufletul, devenind clarvăzător, nu este încă în posesia acestui sentiment al „eului" datorită experienţelor sale în lumea sensibilă, el va constata că este insuficient înarmat pentru experienţele din lumea elementară.

Pentru conştienţa omenească este esenţial ca sentimentul „eului" (experienţa pe care o face sufletul cu „eul"), deşi este prezent în lumea sensibilă, să fie mai puţin legat de această lume, ceea ce îi permite să facă educaţia forţei morale celei mai nobile; a *altruismului*. Dacă sentimentul „eului" s-ar amesteca cu experienţele conştiente ale sufletului din interiorul lumii sensibile, impulsurile şi concepţiile morale nu s-ar putea dezvolta normal. Ele nu ar putea produce rodul *iubirii*. Dăruirea de sine, această forţă instinctivă a lumii elementare, nu trebuie confundată cu ceea ce se desemnează prin iubire în viaţa omenească. Dăruirea de sine elementară constă în a te regăsi *pe tine însuţi* într-o altă fiinţă sau fenomen, în timp ce *iubirea* constă în a îngloba conştienţa altuia în propriul tău suflet. Pentru a se putea manifesta, acest sentiment trebuie să se aştearnă într-un anumit fel ca o pânză asupra sentimentului „eului" prezent în profunzimile sufletului. Sufletul ale cărui forţe egoiste sunt estompate poate să-şi dezvolte facultatea de a resimţi în el însuşi suferinţele şi bucuriile unei alte fiinţe, iar iubirea, care produce adevărata moralitate în viaţa omenească, îşi dezvoltă şi ea roadele. Pentru om, iubirea este fructul cel mai important al vieţii sale în lumea sensibilă. Pătrunzând esenţa iubirii, a altruismului, înţelegem procedeul prin care spiritualul se manifestă în lumea sensibilă, în tot adevărul său. Am spus că este în natura suprasensibilului de a se metamorfoza în altceva. Deşi spiritualul din omul fizic se transformă pentru a diminua sentimentul „eului" şi a retrăi în iubire, acest spiritual rămâne fidel propriilor sale legi elementare. Putem spune că, prin conştienia clarvăzătoare, sufletul omenesc se trezeşte în lume, dar trebuie tot aşa de bine spus că, *în iubire, spiritualul se trezeşte în interiorul lumii sensibile*. Acolo unde apar în viaţă iubirea şi altruismul se percepe suflul magic al spiritului care străbate lumea simţurilor.

Iată de ce clarvederea normal dezvoltată nu poate vreodată slăbi simpatia morală, iubirea. În măsura în care sufletul se familiarizează cu lumile spirituale, el simte lipsa de iubire, de simpatie, ca o renegare a spiritului însuşi.

Experienţele conştienţei clarvăzătoare în formare dezvăluie particularităţi cu totul speciale în raport cu ceea ce tocmai s-a spus mai înainte. În timp ce sentimentul „eului" – necesar în orice caz pentru investigaţiile oculte – slăbeşte cu uşurinţă, asemenea unei gândiri vagi în curs de a se stinge, sentimentele de ură, rigiditatea, impulsurile imorale sunt cauzate de experienţe care marchează puternic viaţa sufletului, după intrarea sa în lumea suprasensibilă; ele se ridică în faţa sufletului ca reproşuri puternice şi luând forma unor imagini cu un aspect hidos. În cazul acesta, pentru a scăpa de tulburarea produsă de imaginile respective, conştienţa clarvăzătoare recurge adesea la un expedient; ea pândeşte, pentru a le stăpâni, nişte forţe spirituale capabile să slăbească impresiile acestor imagini. Dar aceste forţe, străbătând sufletul, alterează clarvederea dobândită şi o abat de la sferele binefăcătoare ale lumii spirituale, pentru a o orienta spre cele rele.

Dimpotrivă, iubirea adevărată, adevărata bunăvoinţă sunt în acelaşi timp experienţe ale sufletului, care dezvoltă forţele conştienţei, favorizând clarvederea. Dacă se spune pe drept că sufletul trebuie să treacă printr-o anumită pregătire înainte de a fi capabil de experienţe în lumea superioară, se poate foarte bine adăuga şi faptul că adevărata capacitate de iubire, înclinaţia către o reală bunăvoinţă omenească şi simpatie sunt printre mijloacele pregătitoare necesare pentru atingerea acestui scop.

Un sentiment al „eului" dezvoltat fără măsură în lumea sensibilă acţionează în contrasens cu moralitatea. Un sentiment al „eului" prea puţin dezvoltat face ca sufletul, care în realitatea superioară suportă furtunile sau valurile simpatiilor şi antipatiilor elementare, să fie lipsit de siguranţă interioară şi de consistenţă. Acestea presupun un sentiment al „eului", provenind din experinţele în lumea sensibilă, suficient de puternic în corpul eteric, care rămâne inconştient în viaţa obişnuită. Dar dezvoltarea unei dispoziţii a sufletului cu adevărat morală impune ca sentimentul „eului", deşi prezent, să fie totuşi slăbit de înclinaţiile spre bunătate şi iubire.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE GRANIŢA DINTRE LUMEA SENSIBILĂ ŞI LUMILE SUPRASENSIBILE

Pentru a înţelege raporturile diferitelor lumi între ele trebuie avute în vedere mai multe aspecte. O forţă care produce într-o anumită lume un efect conform sensului ordinii cosmice poate fi opusă acelei ordini cosmice, atunci când se dezvoltă într-o altă lume. În consecinţă, pentru fiinţa omenească este necesar ca în corpul său eteric să fie prezente cele două forţe opuse: facultatea de a se metamorfoza în alte fiinţe şi puternicul sentiment al „eului". În lumea sensibilă, sufletul omenesc nu-şi poate desfăşura aceste două forţe fără a le atenua. În lumea elementară, aceste forte sunt prezente astfel încât, echilibrându-se, fac fiinţa omenească durabilă, viabilă, aşa cum somnul şi starea de veghe fac posibilă viaţa omenească în lumea sensibilă. Niciodată raportul a două forţe de acest gen nu ar putea fi în aşa fel ca una din ele să o înăbuşe pe cealaltă; şi una şi cealaltă trebuie să-şi poată desfăşura activităţile contrabalansându-se reciproc.

Dar numai în lumea elementară sentimentul „eului" şi facultatea de metamorfozare pot acţiona astfel una asupra alteia, în lumea fizică doar rezultatul acestei acţiuni reciproce şi a acestei combinări a celor două forţe se poate manifesta în conformitate cu ordinea cosmică. Dacă facultatea de metamorfozare a omului ar acţiona în lumea sensibilă la acelaşi nivel la care ea trebuie să acţioneze în corpul eternic, sentimentul pe care sufletul omenesc l-ar avea despre el însuşi nu ar fi conform legilor corpului fizic. În lumea sensibilă, corpul fizic îi imprimă omului amprenta sa bine definită, datorită căreia el apare în lume ca o personalitate distinctă. Nu la fel stau lucrurile cu corpul eteric, în raport cu lumea elementară. Aici, pentru a fi în mod plenar om, trebuie să poţi lua formele cele mai variate; în caz contrar, suntem condamnaţi la o izolare completă; nu am avea nici o altă cunoaştere în afara celei de sine însuşi; nu am simţi nici o afinitate cu fiinţele sau fenomenele lumii elementare, care ar fi ca şi inexistente.

Dimpotrivă, dacă sufletul omenesc ar dezvolta în lumea sensibilă facultatea de metamorfozare de care are nevoie în lumea elementară, şi-ar pierde individualitatea. El ar trăi în contradicţie cu sine însuşi. Pentru lumea fizică această facultate de metamorfozare trebuie să fie o forţă rezidând în străfundurile sufletului, o forţă care constituie dispoziţia fundamentală a sufletului, dar nedesfăşurându-se în lumea sensibilă.

Conştienţa clarvăzătoare trebuie să se familiarizeze cu această facultate de metamorfozare, în caz contrar ea ar fi incapabilă să facă observaţii în lumea elementară. Aşadar, conştienţa clarvăzătoare îşi însuşeşte o facultate de care trebuie să se folosească numai atât timp cât se află în lumea elementară, dar care trebuie să se stingă de îndată ce ea reintră în lumea simţurilor. Conştienţa clarvăzătoare trebuie să respecte întotdeauna *graniţa* dintre cele două lumi; ea nu trebuie să acţioneze în lumea sensibilă cu ajutorul facultăţilor care-i corespund unei lumi superioare. Dacă, deşi, ştiindu-se în lumea fizică, sufletul i-ar permite facultăţii de metamorfozare a corpului său eteric să continue a acţiona, conştienţa obişnuită s-ar umple de concepţii care n-ar corespunde la nici o realitate a lumii fizice şi, din această cauză, viaţa mintală ar fi tulburată. Conştienţa clarvăzătoare nu se poate dezvolta în mod normal decât cu condiţia ca *frontiera* dintre cele două lumi să fie respectată.

Când vrem să ajungem la conştienţa clarvăzătoare, trebuie vegheat ca, prin cunoaşterea lumilor superioare, să nu se poată strecura nici o tulburare în conştienţa obişnuită.

Învăţând să-l cunoaştem pe „Păzitorul Pragului", înţelegem care este starea sufletului în lumea sensibilă şi în ce măsură posedă ea forţa necesară pentru a elimina din conştienţa fizică sensibilă influenţa forţelor şi facultăţilor oculte care trebuie să fie excluse din ea. Pătrunzând în lumea suprasensibilă fără a fi înarmat de cunoaşterea de sine datorată „Păzitorului Pragului", putem fi subjugaţi de experienţele din această lume. Aceste experienţe se pot strecura în conştienţa fizică sensibilă ca nişte imagini iluzorii. Ele apar, în cazul acesta, cu caracter de senzaţii fizice şi urmează ca pe nedrept sufletul să vadă în ele nişte realităţi. Clarvederea normal dezvoltată nu va percepe niciodată imaginile lumii elementare ca reale, în sensul în care conştienţa fizică sensibilă trebuie să considere ca reale experinţele sale din lumea sensibilă. A stabili adevăratul raport între imaginile lumii elementare şi realitatea la care ele corespund, ţine de facultatea de metamorfozare a sufletului.

Cealaltă forţă necesară corpului eteric – puternicul sentiment al „eului" – nu trebuie nici ea să pătrundă în viaţa sufletului din lumea sensibilă cum, pe bună dreptate, o face în lumea elementară. Dacă totuşi o face, ea provoacă în lumea sensibilă înclinaţii imorale care provin din egoism.

Aici este punctul în care ştiinţa ocultă descoperă originea „răului" în activitatea omenească. Ar însemna să contestăm ordinea cosmică, dacă am admite că răul ar putea să existe şi fără forţele care constituie izvorul, obârşia răului. Fără acestea, fiinţa eterică a omului nu ar putea dezvolta în lumea elementară forţele considerate bune, cu condiţia ca activitatea lor să rămână limitată la lumea elementară, dar care sunt totuşi producătoare de rău prin faptul că nu rămân liniştite în străfundurile sufletului, pentru a regla aici raportul omului cu lumea elementară, ci sunt transferate în sfera vieţii fizice, unde se transformă în înclinaţii egoiste, care se opun facultăţii de a iubi şi devin chiar prin aceasta cauza unor acţiuni imorale.

Dacă sentimentul puternic al „eului" trece din corpul eteric în corpul fizic, prin aceasta se realizează nu numai o consolidare a egoismului, ci şi o slăbire a corpului eteric. Conştienţa clarvăzătoare este obligată să constate că, cu cât egoismul este mai mare în viaţa fizică sensibilă, cu atât sentimentul „eului", necesar pentru intrarea în lumea suprasensibilă, este mai slăbit. În străfundurile sufletului, egoismul nu fortifică, ci slăbeşte omul.

Când omul traversează poarta morţii, efectul egoismului dezvoltat în viaţa dintre naştere şi moarte se manifestă în aşa fel, încât sufletul este slăbit pentru experienţele lumii suprasensibile.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE FIINŢELE LUMII SPIRITUALE

Pătrunzând, cu ajutorul conştienţei clarvăzătoare, în lumea suprasensibilă, sufletul începe să ia cunoştinţă de sine într-un mod despre care nu-şi putea face nici o idee în lumea simţurilor. El află că facultatea sa de metamorfozare îi permite să cunoască fiinţe cu care are un grad de afinitate mai mare sau mai mic; dar îşi dă seama, de asemenea, că în lumea suprasensibilă întâlneşte şi fiinţe cu care trebuie să se compare pentru a învăţa să se cunoască pe sine. În plus, el remarcă faptul că aceste fiinţe au devenit în lumile suprasensibile ceea ce a devenit el însuşi prin experienţele sale în lumea simţurilor. În lumea elementară, în faţa sufletului omenesc apar fiinţe care au dezvoltat în *această* lume forţe şi facultăţi pe care omul nu şi le poate dezvolta decât dacă este purtătorul unui corp fizic, în acelaşi timp cu un corp eteric şi cu celelalte organe suprasensibile ale fiinţei sale.

Fiinţele despre care este vorba aici nu au un corp fizic sensibil. Ele s-au dezvoltat în aşa fel, încât, prin corpul lor eteric, posedă în fapt calităţile sufleteşti pe care omul le obţine prin intermediul corpului fizic. Deşi până la un anumit punct ele sunt asemănătoare omului, aceste fiinţe se deosebesc totuşi de el prin faptul că nu sunt supuse legilor lumii sensibile. Ele nu au simţurile pe care le posedă omul. Ştiinţa lor se aseamănă cu cea a oamenilor, numai că nu au dobândit-o cu ajutorul simţurilor, ci lăsând într-un anumit fel să le apară reprezentările şi celelalte experienţe ale sufletului din adâncurile fiinţei lor. Viaţa lor interioară este ca un depozit în interiorul lor; ele o extrag din adâncul sufletelor lor, aşa cum omul extrage reprezentările din memorie.

Omul învaţă astfel să cunoască fiinţe care au devenit în lumea suprasensibilă ceea ce poate deveni el în lumea simţurilor. Din acest punct de vedere, în ordinea cosmică aceste fiinţe se află cu o treaptă mai sus decât omul, deşi, într-un anumit sens, se poate spune că ele îi sunt asemănătoare. Ele formează un regn de fiinţe deasupra omului, o ierarhie cu o treaptă mai ridicată în succesiunea de fiinţe. Corpul eteric al acestor fiinţe – cu toată analogia de structură – este diferit de corpul eteric al omului. În timp ce corpul eteric suprasensibil al pământului este urzit din simpatii şi antipatii ale corpului eteric al omului, aceste fiinţe nu sunt legate de pământ prin viaţa sufletului lor.

Dacă omul observă ce experienţe fac aceste fiinţe cu ajutorul corpului lor eteric, află că ele sunt asemănătoare celor pe care le face omul în sufletul său. Ele au gândire; au sentimente şi o voinţă, dar cu ajutorul corpului eteric dezvoltă ceva ce omul nu poate dezvolta decât cu ajutorul corpului fizic. Prin corpul lor eteric ele ajung la o conştienţă a propriei lor fiinţe; omul nu ar putea şti nimic despre o fiinţă suprasensibilă dacă nu ar aduce în lumile superioare ceea ce dobândeşte ca forţe în corpul său fizic sensibil.

Conştienţa clarvăzătoare învaţă să cunoască aceste fiinţe, devenind capabilă să observe cu ajutorul corpului eteric omenesc. Ea ridică sufletul omenesc în lumea în care aceste fiinţe îşi au sediul şi câmpul lor de acţiune. Numai când sufletul devine conştient de el însuşi în această lume apar imagini şi reprezentări în conştienţa sa şi ele îi mijlocesc cunoaşterea acestor fiinţe. Deoarece aceste fiinţe nu intervin direct în lumea fizică, ele nu intervin nici în corpul omenesc fizic sensibil. În ceea ce priveşte experienţele care se pot face cu ajutorul acestui corp, acestea sunt inexistente. Sunt fiinţe spirituale (suprasensibile) care, într-un anumit fel, nu ating lumea sensibilă.

Dacă omul nu percepe limita dintre lumea simţurilor şi lumea suprasensibilă, este posibil ca anumite imagini suprasensibile care nu exprimă veridic natura acestor fiinţe să se strecoare în conştienţa sa fizică sensibilă.

Aceste imagini apar deoarece omul devine conştient de fiinţele luciferice şi ahrimanice, care au aceeaşi natură ca fiinţele suprasensibile pe care le-am descris mai sus, dar care, contrar acestora, şi-au mutat sediul şi câmpul de acţiune în lumea pe care omul o percepe ca lume sensibilă.

Când, prin conştienţa clarvăzătoare, omul contemplă din înaltul lumii superioare fiinţele luciferice şi ahrimanice, după ce a învăţat, datorită experienţei „Păzitorului Pragului", să respecte riguros limita între această lume şi lumea sensibilă, în acest caz el învaţă să cunoască aceste fiinţe în realitatea lor. Învaţă să le distingă de alte fiinţe spirituale care au rămas în câmpul de acţiune corespunzător naturii lor. Numai plasându-se în acest context, ştiinţa spiritului poate descrie fiinţele luciferice şi ahrimanice. Se descoperă atunci că domeniul de acţiune al fiinţelor luciferice nu este lumea fizică sensibilă, ci lumea elementară. Când în sufletul omenesc pătrunde ceea ce apare ca imagini ale valurilor acestei lumi elementare şi când aceste imagini exercită acţiunea lor însufleţitoare sau întăritoare în corpul eteric al omului, fără a lua în suflet forma unei existenţe iluzorii, fiinta luciferică poate fi prezentă în aceste imagini fără ca ea să acţioneze contrar ordinii cosmice. Această fiinţă exercită atunci o acţiune *eliberatorare* asupra fiinţei omeneşti; ea o ridică deasupra condiţiilor pur materiale în care se află în lumea fizică. Dacă sufletul omenesc introduce în lumea fizică sensibilă viaţa pe care nu ar trebui s-o trăiască *decât* în lumea elementară şi dacă permite ca antipatiile şi simpatiile, care nu ar trebui să existe decât în corpul eteric, să treacă în sentimentele legate de corpul fizic, fiinţa luciferică dobândeşte prin acest suflet o influenţă care se opune ordinii cosmice generale. Această influenţă se întâlneşte peste tot unde, în simpatiile şi antipatiile din lumea sensibilă, acţionează o forţă diferită de acea iubire care constă în a lua parte, prin sentiment, la viaţa altor fiinţe care evoluează în lumea sensibilă. Aceste fiinţe pot fi iubite pentru calităţile pe care le arată celui care le iubeşte; în acest caz, nici un element luciferic nu se va putea strecura în iubire. Iubirea care se bazează pe calităţile fiinţei iubite, care se manifestă în existenţa sensibilă, nu suferă amprenta luciferică. Iubirea care îşi are temeiul în fiinţa care iubeşte înclină către influenţa luciferică. O fiinţă pe care o iubim pentru unele calităţi către care tindem în mod natural este iubită prin intermediul sufletului accesibil elementului luciferic.

Nu trebuie niciodată spus deci că elementul luciferic este neapărat rău. Sufletul omenesc trebuie să iubească fenomenele şi fiinţele lumilor suprasensibile în sensul elementului luciferic. Ordinea cosmică nu este încălcată decât dacă dirijăm către sensibil categoria de iubire prin care ar trebui să ne simţim atraşi către suprasensibil. Iubirea suprasensibilului înflăcărează pe bună dreptate sentimentul „eului" în cel care iubeşte; iubirea la care se aspiră în lumea simţurilor corespunde unei tentaţii luciferice. Iubirea spiritualului, căutată pentru folosul „eului", are un efect *liberator*; iubirea sensibilului, căutată din cauza „eului", nu are efect liberator; dimpotrivă, satisfacţia care rezultă din aceasta încătuşează „eul".

Fiinţele ahrimanice acţionează în raport cu sufletul raţiunii ca fiinţele luciferice în raport cu sufletul senzaţiei. Ele ţintuiesc gândirea în lumea sensibilă.

Gândirea nu este importantă decât dacă se prezintă ca parte a marii ordini cosmice a gândirii, care însă nu se poate afla în existenţa sensibilă. În lumea care conţine firele din care este urzită ţesătura vieţii sufletului omenesc, elementul ahrimanic este necesar ca contrapondere a elementului luciferic. Fără elementul luciferic sufletul şi-ar risipi viaţa în observaţii visătoare asupra existenţei sensibile şi nu s-ar simţi deloc stimulat să se ridice deasupra ei. Fără reacţia elementului ahrimanic sufletul ar cădea sub dominaţia elementului luciferic; el nu ar aprecia la justa sa valoare importanţa lumii sensibile, deşi aceasta conţine, în parte, condiţiile necesare existenţei sale. Sufletul ar vrea să nu ştie nimic de lumea materială. Elementul ahrimanic îşi arată adevărata sa semnificaţie când conduce sufletul spre asimilarea lumii simţurilor, într-un mod adecvat acesteia din urmă, pe care o apreciează aşa cum este şi nu se ataşează de elementele sale evident şi necesar trecătoare.

Este absolut imposibil să spui că se poate scăpa de sub influenţa elementelor ahrimanice şi luciferice extirpându-le din noi. Dacă, de exemplu, am extirpa din noi elementul luciferic, nu am mai putea aspira în sufletul nostru spre suprasensibil; dacă am extirpa elementul ahrimanic, nu am mai conferi lumii sensibile toată partea sa de importanţă. Ne situăm într-un raport corect cu oricare din aceste două elemente, dacă îi opunem contraponderea celuilalt. Efectele dăunătoare ale existenţei acestor două fiinţe cosmice derivă numai din faptul că ele pot acţiona câteodată fără a găsi în forţa opusă o limită care să le permită a se armoniza.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE FIINŢELE SPIRITUALE COSMICE

Când conştienţa clarvăzătoare retrăieşte în lumea elementară, ea găseşte aici fiinţe care pot desfăşura în această lume unele modalităţi de existenţă pe care omul nu le dobândeşte decât în lumea sensibilă. Aceste fiinţe nu percep individualitatea lor – „eul" lor – prin sentiment, aşa cum o face omul în lumea simţurilor; ele pătrund acest „eu" cu *voinţa lor* într-o măsură mult mai mare ca omul; *ele se vor ele însele*. Existenţa lor, aşa cum o trăiesc, este produsul propriei lor voinţe active. Dar, în ceea ce priveşte facultatea de a gândi, ele nu au sentimentul că îşi produc singure gândurile, aşa cum face omul; îşi resimt toate gândurile ca pe nişte inspiraţii, ca ceva ce nu este în ele, ci în cosmos, şi radiază din cosmos în fiinţa lor. Pentru aceste fiinţe nu apare niciodată dubiul asupra faptului că gândurile lor reflectă forţa gândirii creatoare, răspândită în lume. Ele nu gândesc gândurilor lor; ele gândesc gândurilor cosmice. Prin gândurile lor, aceste fiinţe trăiesc în gândurile cosmice. Dar se vor ele însele. Viaţa lor de sentiment se formează, se modelează conform felului lor de a voi şi gândi. Ele simt că fac parte integrantă din univers; simt nevoia de a se realiza pe ele însele prin voinţă, într-un fel care să fie în acord cu ansamblul cosmic.

Dacă sufletul clarvăzător se familiarizează cu lumea acestor fiinţe, el reuşeşte să-şi facă o reprezentare exactă şi despre propriul său mod de a gândi, de a simţi şi de a voi. Aceste facultăţi ale sufletului omenesc nu s-ar putea dezvolta în lumea elementară, în corpul eteric al omului. În lumea elementară, voinţa omenească nu ar rămâne decât o fiinţă debilă, neavând mai multă consistenţă decât un vis, iar viaţa de gândire a omului, o lume de reprezentări vagă şi trecătoare. Într-un cuvânt, aici nu s-ar putea naşte sentimentul „eului". Pentru toate aceste considerente, omul trebuie să fie înveşmântat într-un corp fizic.

Când sufletul omenesc clarvăzător se ridică din lumea elementară în lumea spirituală propriu-zisă devine conştient de el însuşi, în condiţii mult diferite de cele din lumea sensibilă, condiţii care nu sunt identice nici cu cele din lumea elementară. În lumea elementară multe lucruri mai reamintesc încă de lumea sensibilă. În lumea spirituală ne aflăm în faţa unor condiţii complet noi. Aici eşti paralizat în activitate, dacă nu posezi decât concepţii care se pot dobândi în lumea sensibilă. Cu toate acestea, sufletul omenesc trebuie să-şi consolideze în lumea sensibilă viaţa sa interioară, pentru a avea ce transporta din această lume în lumea spirituală şi ce lăsa în această lume. Dacă am intra în lumea spirituală fără a avea o viaţă sufletească corespunzător consolidată, am cădea acolo într-o stare de inconştienţă. Am fi ca o plantă în lumea sensibilă. Sufletul omenesc trebuie să aducă în lumea spirituală tot ceea ce nu se arată în lumea simţurilor, dar se descoperă totuşi în această lume prin disciplina ocultă. Trebuie să ne facem în lumea sensibilă nişte reprezentări care sunt provocate de această lume, dar care totuşi nu corespund în mod direct la nimic din ce se află aici. Tot ce reprezintă un obiect în lumea simţurilor sau ce ne zugrăveşte un fenomen sensibil oarecare nu are nici o însemnătate în lumea spirituală. Ceea ce am putea percepe cu ajutorul simţurilor, ceea ce am putea exemplifica prin concepte care au valabilitate în lumea sensibilă, nu există în lumea spirituală. Intrând aici, este necesar, într-un anumit fel, să lăsăm în urma noastră tot ce este obiect de reprezentare materială. Dimpotrivă, reprezentările care s-au format în lumea sensibilă, fără raportare la un obiect sau un fenomen material, continuă să fie prezente în suflet când acesta pătrunde în lumea spirituală. Evident că printre asemenea reprezentări în această lume putem avea şi reprezentări eronate. Când acestea, în momentul intrării în lumea spirituală, sunt prezente în conştienţă, ele apar ca fiind greşite chiar prin natura lor şi fac ca sufletul să fie cuprins de dorinţa de a se întoarce în lumea sensibilă sau în lumea elementară, pentru a înlocui aici prin reprezentări corecte pe cele eronate. Dar ceea ce aduce sufletul, în fapt, ca reprezentări corecte este primit acolo de forţe de aceeaşi natură; prin sentiment, sufletul percepe în lumea spirituală fiinţe a căror întreagă viaţă interioară nu este altceva decât gândirea din interiorul „eului". Aceste fiinţe au un corp care se poate numi corp de gândire sau corp mintal. În corpul de gândire, fiinţele despre care am vorbit devin conştiente de individualitatea lor, aşa cum omul o face în lumea simţurilor. Printre reprezentările pe care le dobândeşte omul, există în primul rând anumite gânduri îmbibate de sentimente care sunt capabile să consolideze viaţa sufletului în aşa măsură, încât fiinţele lumii spirituale să poate fi sesizate aici. Când sentimentul de dăruire de sine, care trebuie să fie dezvoltat, în vederea facultăţii de metamorfozare în lumea elementară, este destul de puternic pentru ca fiinţa străină în care sentimentul se metamorfozează să nu fie găsită numai simpatică sau antipatică, ci să poată retrăi în sufletul care se dăruieşte cu caracterul său distinct, atunci intră în acţiune facultatea de a percepe lumea spirituală; în acest caz, fiinţele spirituale vorbesc sufletului, fiecare cu propriul său limbaj. În acest fel se naşte un raport spiritual care constă într-un limbaj de gândire. Ne deschidem la gânduri, dar ştim că *prin gânduri intrăm în contact direct cu nişte fiinţe*. A trăi în fiinţe care nu numai că se exprimă în gânduri, dar a căror întreagă esenţă se află în gândire, iată ce înseamnă a trăi în lumea spirituală.

În faţa fiinţelor lumii elementare, sufletul are sentimentul că aceste fiinţe primesc iradierea gândurilor cosmice în propria lor fiinţă şi că *vor* ca ele să fie în conformitate cu acea gândire cosmică care le străbate.

În faţa fiinţelor care nu au nevoie să coboare până în lumea elementară pentru a ajunge la ceea ce omul atinge numai în lumea sensibilă, dar care au deja în lumea spirituală acelaşi nivel de existenţă, sufletul are sentimentul că aceste fiinţe constau numai din substanţă-gândire. El simte nu numai că gândurile cosmice iradiază către ele, ci că *ele însele* trăiesc, cu propria lor fiinţă, în această ţesătură mintală. Ele lasă gândurile cosmice să le umple în mod plenar de esenţa lor mintală însufleţitoare. Viaţa lor se revarsă în percepţia limbajului de gândire cosmică. Şi *voinţa* lor constă în faptul că ele se pot manifesta pe *ele însele* prin gânduri. Această existenţă de gândire, care constituie existenţa lor, reacţionează în mod necesar asupra lumii. Gânduri, care sunt nişte fiinţe, vorbesc cu alte gânduri, care sunt de asemenea fiinţe.

Viaţa mintală omenească este imaginea reflectată a acestor fiinţe-gânduri spirituale. În perioada dintre moarte şi o nouă naştere, sufletul este tot atât de strâns legat de această viaţă a fiinţelor-gânduri cât este de încătuşat în lumea sensibilă de existenţa materială. Când la concepere sau prin naştere sufletul intră în existenţa materială, fiinţa-gândire permanentă a sufletului acţionează astfel, încât inspiră destinul acestui suflet. Ceea ce a rămas în suflet din vieţile pământeşti care au precedat viaţa actuală exercită asupra destinului omului o acţiune egală cu cea pe care o exercită în lume fiinţele-gânduri pure.

Când conştienţa clarvăzătoare intră în această lume spirituală de fiinţe-gânduri vii, ea se simte în raporturi cu totul noi faţă de lumea

sensibilă. Din lumea spirituală această lume îi apare ca o „altă lume", tot aşa cum îi apare din lumea sensibilă lumea spirituală. Dar pentru viziunea spirituală această lume materială a pierdut tot ceea ce poate fi perceput din ea în existenţa accesibilă simţurilor. Toate calităţile care sunt înţelese de simţuri sau de inteligenţa derivată din simţuri sunt ca şi pierdute. Dimpotrivă, din punct de vedere al lumii spirituale, natura adevărată şi autentică a lumii sensibile se revelează ca fiind ea însăşi spirituală. În faţa privirii sufletului care observă din înaltul lumii spirituale, în locul lumii materiale de altădată se înfăţişează fiinţe spirituale care îşi desfăşoară activitatea astfel, încât din convergenţa acestora se naşte lumea; acea lume care, văzută prin simţuri, devine tocmai lumea pe care omul o are înaintea sa pe durata propriei sale existenţe materiale. Văzute de la nivelul lumii spirituale, calităţile, forţele, substanţele etc. lumii sensibile dispar; ele se revelează ca fiind simple aparenţe. Privind de la nivelul acestei lumi, nu ai înaintea ta decât fiinţe. În aceste fiinţe rezidă adevărata realitate.

În această privinţă, la fel stau lucrurile şi cu lumea elementară. Aici, de asemenea, tot ce nu este realitate vie dispare, când este contemplată din înaltul lumii spirituale. Sufletul simte că şi în această lume el are de-a face cu fiinţe care, îmbinându-şi activităţile, impun o existenţă care, văzută prin organele simpatiei şi ale antipatiei, apare tocmai ca existenţa sub forma sa elementară.

Cunoaşterea lumilor suprasensibile constă în esenţă din faptul că *fiinţele* iau locul fenomenelor şi calităţilor care apar în faţa conştienţei în lumea sensibilă. Lumea suprasensibilă sfârşeşte prin a se revela ca fiind o lume constituită din fiinţe, iar ceea ce există în afara acestor fiinţe, ca expresia voinţei lor. Dar şi lumea sensibilă şi lumea elementară apar de aceea ca fiind create prin activitatea fiinţelor spirituale.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE PRIMUL GERMENE AL CORPULUI FIZIC OMENESC

Mai înainte a fost vorba despre stările „lunară“ şi „solară“, care au precedat existenţa pământească. Conştienţa clarvăzătoare, cufundându-se în epoca lunară, reuşeşte să perceapă aici nişte impresii care îi amintesc de cele din viaţa pământească. Dar când se întoarce până la foarte îndepărtata evoluţie solară a pământului, privirea clarvăzătoare nu mai obţine impresii asemănătoare. Această existenţă solară i se arată ca fiind formată exclusiv din fiinţe şi operele lor. Pentru a ne face o idee corectă despre această existenţă solară, trebuie să facem abstracţie de toate reprezentările care se obţin din domeniul vieţii minerale şi vegetale a pământului. Astfel de reprezentări nu pot servi decât pentru cunoaşterea condiţiilor iniţiale de existenţă ale pământului însuşi, iar prin reprezentările extrase din regnul vieţii vegetale pentru cunoaşterea epocii lunare care l-a precedat. Foarte vechea stare solară a pământului este înrudită cu reprezentări pe care le pot provoca indirect regnurile animal şi omenesc ale naturii, dar care nu reproduc nimic din elementele datorită cărora acestea nu le apar decât simţurilor.

Conştienţa clarvăzătoare a omului află în corpul eteric forţe eficace, luând formă de imagini. Acestea din urmă exprimă felul în care s-a născut în viaţa cosmică primul germene al corpului eteric, datorită activităţii fiinţelor spirituale, în timpul vechii epoci solare. Observând dezvoltarea acestui germene de-a lungul epocilor lunară şi pământească, se constată că el s-a transformat şi că a sfârşit prin a deveni principiul activ al corpului eteric omenesc actual.

Pentru a înţelege corpul fizic, trebuie ţinut seama şi de o altă activitate a conştienţei omeneşti. La început, corpul fizic apare ca o amprentă, ca o manifestare exterioară a corpului eteric. Dar, văzut mai de aproape, ne dăm seama că în existenţa sensibilă omul nu ar putea ajunge niciodată la o dezvoltare completă a fiinţei sale, dacă corpul fizic nu ar fi altceva decât simpla manifestare fizică sensibilă a corpului eteric. Dacă aceasta ar fi situaţia, omul ar ajunge într-o oarecare măsură să vrea, să simtă şi să gândească, dar, niciodată aceste trei facultăţi nu s-ar putea combina astfel, încât în sufletul omenesc să se nască conştienţa care se exprimă în experienţa (trăirea) „eului“. Acest fapt se revelează cu evidenţă deosebită, atunci când conştienţa este în curs de a dobândi clarvederea. La început omul nu poate face experienţa „eului“ decât în lumea sensibilă, în timp ce este înveşmântat cu un corp fizic. Din această lume el poate apoi s-o transporte în lumea elementară şi în lumea spirituală şi să străbată cu ea corpurile sale eteric şi astral. Fiindcă omul este purtătorul unui corp eteric şi al unui corp astral în care la început nu se producea experienţa „eului“, el are un corp fizic, unde aceasta se poate realiza. Or, contemplat din înaltul lumii spirituale, corpul fizic omenesc implică existenţa unui element esenţial care, chiar şi din punct de vedere al lumii spirituale, nu se revelează în tot adevărul său. Când conştienţa pătrunde clarvăzător în lumea spirituală, sufletul îşi asimilează lumea fiinţelor-gânduri, dar experienţa „eului“, aşa cum poate fi transportată în această lume în urma consolidării facultăţilor sufletului, nu este ţesută decât din gânduri cosmice; în lumea gândurilor cosmice sufletul nu percepe încă ceea ce în mediul ambiant se aseamănă cu propria sa fiinţă. Pentru a simţi aceasta, trebuie ca sufletul să-şi continue ascensiunea în suprasensibil. Sufletul trebuie să facă experienţe în care este părăsit chiar şi de gânduri, astfel încât toate experienţele care îi vin de la simţuri şi, de asemenea, facultăţile de a gândi, de a simţi şi de a vrea sunt într-un anumit fel lăsate înapoia sa, pe drumul către înălţimile suprasensibile. Numai atunci se simte el una cu o esenţă care se află la baza universului, fiind anterioară la tot ceea ce este obiect de observaţie pentru omul fizic-eteric-astral. Omul se simte atunci într-o sferă încă şi mai înaltă decât lumea spirituală pe care o cunoştea deja. Această lume, în care doar „eul“ poate lua cunoştinţă de el însuşi, o numim supraspirituală. Văzut de la nivelul acestei lumi, chiar domeniul fiinţelor-gânduri apare ca o lume exterioară. Transferată în această lume, conştienţa suprasensibilă trece printr-o experienţă care poate fi descrisă aproximativ ca în cele ce urmează. Aici se ajunge urmând din treaptă în treaptă calea conştienţei clarvăzătoare. Dacă sufletul se simte în corpul său eteric şi dacă ambianţa sa este formată de fenomenele şi fiinţele lumii elementare, el ştie că este în afara corpului fizic; dar acesta se menţine ca fiinţă, deşi, văzut din afară, el apare ca fiind transformat. Înaintea privirii spirituale se descompune în două părţi, una fiind opera fiinţelor spirituale active, de la originile epocii pământeşti până în prezent, cealaltă reprezentând ceva care exista deja în timpul vechii stări lunare a pământului. Aşa stau lucrurile atât timp cât conştienţa nu se desfăşoară decât în lumea elementară. În această lume, conştienţa poate să-şi dea seama cum fiinţa fizică a omului s-a format în timpul vechii stări lunare. Dacă conştienţa pătrunde în lumea spirituală, din nou o parte se separă de corpul fizic. Aceasta este partea care a fost formată în timpul stării lunare prin activitatea fiinţelor spirituale. Dar o altă parte rămâne. Este cea care exista deja în timpul epocii solare a pământului şi care juca acolo rolul de fiinţă fizică omenească. Dar chiar din această fiinţă fizică mai exista ceva, dacă, din punct de vedere al lumii spirituale, luăm în considerare tot ceea ce, în timpul epocii solare, a rezultat din activitatea fiinţelor spirituale. Ceea ce mai rămâne atunci nu se manifestă decât din punct de vedere al lumii spirituale, ca faptul fiinţelor spirituale; acest element care persistă astfel se manifestă ca existând deja la începutul epocii solare. Trebuie deci urcat la o stare terestră anterioară epocii solare. În lucrarea mea ***Ştiinţa ocultă*** am încercat să justific denumirea de starea Saturn dată acestei faze a existenţei terestre. În acest sens, pământul era Saturn înainte de a deveni Soare. În timpul acestei stări Saturn a procesului cosmic general s-a născut primul germene al corpului omenesc fizic, datorită activităţii fiinţelor spirituale. Pe durata epocilor solară, lunară şi pământească, acest germene s-a modificat, prin noua activitate a altor fiinţe spirituale, astfel încât el a devenit corpul omenesc fizic actual.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

DESPRE „ADEVĂRATUL EU“ AL OMULUI

Când sufletul devine conştient de el însuşi în corpul său astral şi când are ca ambianţă a sa fiinţele-gânduri, el se află conştient în afara corpului fizic şi, de asemenea, în afara corpului eteric. Dar, în acelaşi timp, el simte atunci că facultăţile sale de a gândi, de a simţi şi de a vrea aparţin de un domeniu restrâns al lumii, în timp ce, prin natura fiinţei sale celei mai profunde, ar fi capabil să cuprindă mai mult decât ceea ce-i este dat în acest domeniu al lumii. Sufletul devenit clarvăzător în lumea spirituală poate să-şi spună: „În lumea sensibilă eu sunt obligat să mă rezum la ceea ce îmi permite să observ corpul fizic; în lumea elementară suport restricţiile corpului eteric; în lumea spirituală sunt limitat de faptul că mă găsesc ca pe o insulă cosmică ale cărei maluri mărginesc facultăţile mele de existenţă spirituală; dincolo de aceste maluri există o lume pe care aş putea-o percepe, dacă aş străbate perdeaua pe care, prin activitatea lor, o ţes fiinţele-gânduri înaintea privirii mele spirituale“. Sufletul este capabil să străbată această perdea dacă dezvoltă continuu facultatea darului de sine însuşi pe care o cere şi viaţa în lumea elementară. El are nevoie să sporească din ce în ce mai mult capitalul forţelor care maturizează în el viaţa în lumea fizică sensibilă, pentru a-l asigura în lumile suprasensibile împotriva slăbirii, tulburării sau chiar anihilării conştienţei sale. În lumea fizică sensibilă, sufletul poate concepe gânduri şi nu are nevoie decât de forţa de care dispune în mod natural, fără efort deosebit. În lumea elementară, gândurile slăbesc până devin ca nişte vise care sunt uitate chiar în momentul când apar; ele nu ajung niciodată la conştienţă, dacă sufletul, înainte de a intra în această lume, nu lucrează la consolidarea vieţii sale interioare. În acest scop, el trebuie, înainte de toate, să-şi intensifice forţa voinţei, deoarece în lumea elementară un gând nu mai este un simplu gând; el posedă o activitate interioară, o viaţă proprie. Trebuie să-l menţinem prin voinţă, pentru a-l împiedica să nu iasă din sfera conştienţei. În lumea spirituală, gândurile sunt fiinţe vii şi independente. Pentru ca ele să rămână în conştienţă, sufletul trebuie să fie consolidat, încât să aibă în el însuşi forţa pe care o dezvoltă pentru el corpul fizic în lumea sensibilă şi simpatiile şi antipatiile corpului eteric în lumea elementară. În lumea spirituală, sufletul trebuie să renunţe la toate acestea. Aici experienţele lumii sensibile şi ale lumii elementare nu mai sunt prezente pentru el decât ca niste amintiri. Şi el însuşi se află în afara acestor două lumi. Este înconjurat de lumea spirituală. Aceasta nu face la început nici o impresie asupra corpului astral. Sufletul învaţă să trăiască pentru el însuşi din amintirile sale. Conţinutul conştienţei sale se exprimă la început în felul următor: „Eu am fost şi mă aflu acum în faţa neantului“. Dar când din astfel de experienţe ale sufletului apar amintirile, care nu sunt numai nişte reproduceri ale fenomenelor sensibile sau elementare, dar care reprezintă experienţe libere mintale, suscitate de aceste fenomene, atunci începe un dialog în suflet între amintiri şi aparentul „neant“ al lumii spirituale ambiante. Ceea ce se naşte din acest dialog formează apoi în conştienţa corpului astral lumea reprezentărilor. La acest punct al evoluţiei sale, sufletul are nevoie de o forţă care să-l facă capabil să se afle la marginea extremă a singurei lumi pe care o cunoştea şi să suporte întâlnirea cu aşa-zisul neant. Pentru viaţa sufletului acest aşa-zis neant este la început în mod absolut un *adevărat neant*. Cu toate acestea, sufletul are mereu, într-un anumit fel, în spatele lui, lumea amintirilor sale. El poate să se cramponeze de aceste amintiri. Este capabil să trăiască în ele. Şi cu cât trăieşte mai mult în ele, sufletul sporeşte forţele corpului astral. Cu această consolidare începe dialogul între existenţa sa trecută şi fiinţele lumii spirituale. Dialogul îi dă sentimentul de sine însuşi în calitate de fiinţă astrală. Pentru a întrebuinţa o expresie corespunzând tradiţiilor antice, putem spune: sufletul omenesc devine conştient de fiinţa sa astrală în verbul cosmic. Aici, prin verbul cosmic trebuie înţelese acţiunile mintale ale fiinţelor-gânduri, care se desfăşoară în lumea spirituală ca dialoguri de spirite, în sensul, totuşi, că aceste dialoguri de spirite sunt pentru lumea spirituală ceea ce sunt acţiunile pentru lumea sensibilă.

Dacă sufletul vrea să treacă în lumea supraspirituală, el trebuie ca, prin propria sa voinţă, să-şi elimine amintirile despre lumile fizică şi elementară. Acest lucru poate să-l facă doar dacă din dialogul spiritelor scoate certitudinea că nu îşi va pierde complet existenţa extirpând din el tot ce îi dăduse până atunci conştienţă. Sufletul trebuie să se plaseze înaintea unui abis spiritual şi să-şi lase acolo facultăţile sale de a voi, de a simţi şi de a gândi. În conştienţa sa, el trebuie să renunţe la trecutul său. La acest punct al evoluţiei, luarea hotărârii necesare înseamnă adormirea completă a conştienţei, dar nu cu ajutorul condiţiilor corpului fizic şi eteric, ci cu ajutorul voinţei. Numai că trebuie să ne reprezentăm că această hotărâre nu vizează restabilirea stării de conştienţă anterioară după un interval de inconştienţă, ci, că, printr-un act de voinţă propriu, conştienţa se cufundă cu adevărat în uitare. Nu trebuie pierdut din vedere că acest proces nu este posibil nici în lumea fizică, nici în lumea elementară, ci numai în lumea spirituală. Lumea fizică admite nimicirea, care se prezintă sub forma morţii; în lumea elementară moartea nu există. Omul, în măsura în care aparţine lumii elementare, nu poate muri; el nu poate decât să se transforme în altă fiinţă. În lumea spirituală nici o transformare radicală nu este posibilă în înţelesul strict al cuvântului; oricare ar fi metamorfozele fiinţei omeneşti, trecutul trăit se manifestă în lumea spirituală ca o existenţă proprie. Dacă această existenţă, construită din amintiri, trebuie să dispară în lumea spirituală, este necear ca sufletul însuşi, printr-un act de voinţă, să o cufunde în uitare. Conştienţa clarvăzătoare poate ajunge la această hotărâre după ce a cucerit forţa sufletească necesară. Dacă ea ajunge la această stare, atunci din uitarea pe care ea însăşi a provocat-o apare adevărata esenţă a „eului“. Lumea supraspirituală ambiantă îi înlesneşte sufletului omenesc cunoaşterea acestui „adevărat eu“. Conştienţa clarvăzătoare poate, aşa cum a apărut în corpul eteric şi în corpul astral, să apară şi în „adevăratul eu“.

Acest „adevărat eu“ nu este produsul clarvederii; el există în adâncurile oricărui suflet omenesc. Însă, ceea ce este pentru orice suflet omenesc o realitate inconştientă, deşi inerentă naturii sale, pentru conştienţa clarvăzătoare este obiect de cunoaştere.

După moartea fizică, omul se îmbibă încetul cu încetul de lumea spirituală ambiantă. În această din urmă lume fiinţa sa apare mai întâi cu amintirile lumii sensibile. Deşi nu mai are sprijinul corpului fizic sensibil, omul poate totuşi trăi conştient în lumea spirituală cu aceste amintiri, astfel ca acestea să nu mai aibă simpla existenţă de umbre, ca în lumea fizică sensibilă. Într-un moment al intervalului dintre moarte şi o nouă naştere, fiinţele-gânduri ale lumii ambiante spirituale exercită o acţiune atât de puternică, încât uitarea despre care a fost vorba apare fără impulsul voinţei. O dată cu această uitare se trezeşte viaţa în „adevăratul eu“. Prin consolidarea vieţii sufletului, conştienţa clarvăzătoare aduce ca un act liber al spiritului, ceea ce pentru evoluţia între moarte şi o nouă naştere este un eveniment natural. Totodată, în experienţele vieţii fizice sensibile nu se poate prezenta nici o amintire a vieţilor pământeşti anterioare, dacă în acestea din urmă reprezentările nu au fost dirijate către lumea spirituală. Trebuie să fi avut în prealabil cunoştinţă de un lucru dacă, mai târziu, ne reamintim uşor şi clar de el. În mod asemănător, trebuie deci ca într-o viaţă pământească să dobândim cunoaşterea de sine însuşi ca

despre o fiinţă spirituală, dacă vrem ca într-o primă viaţă viitoare să ne putem aminti de cea care a precedat-o. Dar nu s-a spus că această cunoaştere trebuie să provină de la clarvedere. În sufletul celui care a dobândit o cunoaştere directă a lumii spirituale cu ajutorul clarvederii poate să apară în vieţile pământeşti, urmând aceleia în care această cunoaştere a fost dobândită, amintirea vieţii anterioare, tot aşa cum în lumea sensibilă apare amintirea unui eveniment trăit. Pentru cel care, chiar şi fără clarvedere, pătrunde cu înţelegerea în ştiinţa ocultă, această amintire apare ca în lumea sensibilă, ecoul unui eveniment despre care doar am auzit.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

REZUMATUL AFORISMELOR PRECEDENTE

Omul poartă în el un „adevărat eu" care aparţine unei lumi supraspirituale. În lumea sensibilă, acest „adevărat eu" este voalat de experienţele facultăţilor de a gândi, de a simţi şi de a voi. Chiar şi în lumea spirituală omul nu devine conştient de acest „adevărat eu" decât atunci când el îndepărtează amintirile tuturor experienţelor făcute în lumile sensibilă, elementară şi spirituală.

Corpul omenesc fizic sensibil se manifestă potrivit cu adevărata sa natură în momentul în care sufletul îl contemplă din lumea spirituală. Atunci se vede că datorită legilor generale ale cosmosului primul său germene a fost depus într-o stare saturniană, care a precedat starea solară a pământului. El a evoluat apoi de-a lungul stărilor solară, lunară şi pământească, pentru a deveni corpul fizic omenesc actual.

În conformitate cu cele arătate mai sus, într-o formă schematică, ansamblul fiinţei omeneşti poate fi descris astfel:

I. *Corpul fizic din mediul fizic sensibil.* Prin el omul ia cunoştinţă de el însuşi ca de o individualitate independentă („eul"). Acest corp fizic, născut din cosmos, s-a format, ca un prim germene al său, în timpul foarte îndepărtatei stări saturniene a pământului şi a devenit, prin dezvoltarea sa de-a lungul a patru transformări planetare, ceea ce este în prezent.

II. *Corpul eteric (subtil) din ambianţa elementară*. Prin el omul se recunoaşte ca un element al corpului eteric pământesc. Ieşit din existenţa cosmică generală, el s-a format în starea de prim germene, în timpul întregii epoci solare a pământului, foarte demult, şi a devenit, prin dezvoltarea sa de-a lungul a trei transformări planetare, ceea ce este în prezent.

III. *Corpul astral din ambianţa spirituală*. Prin el omul este membrul unei lumi spirituale. În el îşi află sediul „celălalt eu" al omului care se manifestă în vieţile pământeşti succesive.

IV. *„Adevăratul eu" într-o lume supraspirituală*. În această lume se află omul însuşi ca fiinţă spirituală, chiar şi atunci când toate experienţele lumilor sensibilă, elementară şi spirituală, adică toate cele ce provin de la simţuri şi facultatea de a gândi, de a simţi şi de a voi, cad în uitare.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

UNELE OBSERVAŢII ASUPRA RAPORTULUI PREZENTEI EXPUNERI CU CĂRŢILE MELE *TEOSOFIA* ŞI *ŞTIINŢA OCULTĂ*

Conceptele care trebuie să exprime experienţele sufletului omenesc în lumile elementară şi spirituală trebuie să fie afectate de caracterul special al acestor experienţe. În acest sens, este necesar să se ţină seama de faptul că în lumea elementară experienţele se desfăşoară de o cu totul altă manieră decât în lumea sensibilă. Ele se întemeiază pe facultatea sufletului de a se metamorfoza şi pe percepţiile sale de simpatie şi antipatie. Denumirile ce vor fi date vor trebuie, de asemenea, să redea instabilitatea acestor experienţe. Ele nu vor putea fi la fel de invariabile cum sunt pentru lumea materială. Cel care nu ţine seama de acest fapt inerent naturii lucrurilor poate cu uşurinţă găsi o contradicţie între denumirile folosite în această scriere şi cele care figurează în lucrările mele ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă***. Contradicţia dispare dacă ne gândim că, în aceste două scrieri, numele sunt astfel alese, încât să caracterizeze experienţele pe care sufletul le parcurge în întreaga sa evoluţie între naştere (concepţie) şi moarte, pe de o parte, şi moarte şi naştere, pe de altă parte. În prezenta lucrare, dimpotrivă, denumirile sunt alese în raport cu experienţele conştienţei clarvăzătoare, când ea pătrunde în lumea elementară şi în sferele spirituale.

Din lucrările menţionate, ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă,*** rezultă că la moarte, puţin timp după ce corpul fizic sensibil s-a desprins de suflet, se mai desprinde de el şi un alt corp, care în prezenta carte este numit corpul eteric. În cazul acesta, sufletul trăieşte la început în fiinţa desemnată aici prin corpul astral. După ce s-a desprins de suflet, corpul eteric se transformă, descompunându-se în lumea elementară. El trece în fiinţele care formează această lume elementară. Sufletul omului nu mai participă la transformarea corpului eteric. Totodată, după moarte, sufletul devine conştient de fenomenele lumii elementare ca şi de lumea sa ambiantă exterioară. Această experienţă a lumii elementare de dinafară este ceea ce ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă*** descriu ca trecere a sufletului prin lumea sufletelor. Va trebui deci să ne reprezentăm că lumea sufletelor este identică cu cea care, din punct de vedere al conştienţei clarvăzătoare, este numită aici lume elementară. Atunci când în intervalul dintre naştere şi moarte – în conformitate cu descrierea din cartea mea ***Teosofia*** – sufletul se desprinde de corpul astral, el îşi continuă viaţa în fiinţa care aici este numită „adevăratul eu". Corpul astral simte atunci prin el însuşi, sufletul nemaifiind prezent, ceea ce a fost definit în lucrarea de faţă ca o stare de „uitare". El se grăbeşte într-un anumit fel spre o lume în care nu se află nici un obiect de observaţie sensibilă sau de experienţă de voinţă, şi unde nu mai există sentiment sau gândire, aşa cum omul le desfăşoară în corpul său fizic. Iată lumea pe care o experimentează el ca fiind *lumea sa ambiantă exterioară*, sufletul continuându-şi existenţa în „adevăratul eu". Viaţa în această lume ambiantă poate fi caracterizată prin descrierea trecerii prin „sfera spiritului", din ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă***. Sufletul, luând cunoştinţă de el însuşi în „adevăratul eu", are *„în jurul său"*, în lumea spiritului, ceea ce, pe durata existenţei materiale, se desfăşoară în el sub formă de experienţe sufleteşti. În lumea care a fost descrisă aici ca lume de fiinţe-gânduri, sufletul regăseşte, între moarte şi noua naştere, tot ce a vieţuit în forul său interior, datorită a ceea ce a perceput în lumea sensibilă şi a ceea ce a gândit, simţit şi voit în această lume.

Rudolf Steiner

PRAGUL LUMII SPIRITUALE

GA 17

SUPLIMENT LA EDIŢIA DIN 1918

Dacă sufletul vrea să dobândească facultatea de a pătrunde în cunoaşterea lumii suprasensibile, trebuie în primul rând să-şi sporească forţele. El ajunge la această stare dezvoltând din interior o activitate care este, în fond, imaginativă. Dar nu este suficient ca o asemenea activitate de imaginaţie să se exercite cu intensitatea normală pe care conştienţa obişnuită are obiceiul s-o desfăşoare când ia ca punct de plecare perceperea lumii sensibile. În acest din urmă caz, imaginaţia este mult mai puţin intensă decât percepţia. Dacă nu vom exercita-o decât cu această intensitate, ea nu va fi niciodată capabilă să dezvolte forţele care să ofere accesul sufletului la lumea suprasensibilă. Rămânând tot imaginaţie, ea trebuie să atingă forţa de intensitate a percepţiei însăşi. Ea nu trebuie să producă doar nişte reflectări (imagini-oglindiri) care să se asemene cu percepţiile respective, ci să se condenseze în aşa măsură, încât să creeze imagini concrete, *imagini vii*. Dar sufletul nu trebuie să-şi dirijeze forţele doar asupra acestor imagini. El trebuie să-şi îndrepte atenţia către propria sa activitate creatoare de imagini. Ne regăsim astfel într-o conştienţă interioară consolidată; dacă am repetat acest exerciţiu fără încetare, remarcăm, după săptămâni, luni sau un interval de timp şi mai îndelungat, că, asimilând această conştienţă consolidată, am intrat în contact cu o lume suprasensibilă. La început acest contact este haotic, constând dintr-un sentiment confuz şi general. Dar încetul cu încetul din acest haos se desprinde o lume obiectivă de imagini. Constatăm că, datorită exerciţiilor de formare de imagini, conştienţa, întărită, a obţinut cooperarea unei realităţi spirituale exterioare pentru crearea de imagini, exprimând o lume suprasensibilă obiectivă. Avem astfel descrisă mai explicit experienţa pe care o face sufletul omenesc cu ţesăturile de imagini pe care le întâlneşte pe drumul său în lumea spirituală şi de care a fost vorba la pagina 16 a prezentei scrieri. Făcându-şi asupra acestor procese o idee clară; prin experienţa sa interioară, cel care aspiră la cunoaşterea suprasensibilă recunoaşte în mod indubitabil realitatea suprasensibilă şi o distinge de simplele iluzii ale imaginaţiei arbitrare.

* * *

La pagina 17 a prezentei scrieri se spune că *imaginile* percepute de o conştienţă care este la debutul experienţelor sale suprasensibile „nu sunt la început decât ca o perdea pe care sufletul o aşază în faţa lumii suprasensibile, când simte stabilit contactul între el şi această din urmă lume". Este vorba într-adevăr de o „perdea", căci imaginile nu servesc la început decât pentru a ridica propria conştienţă de sine în lumea suprasensibilă. Prin aceste imagini devenim conştienţi de noi înşine ca de o fiinţă spirituală, dar nu percepem încă prin ele o lume suprasensibilă obiectivă. Este ca şi cum am simţi că avem ochii făcând parte din organismul nostru fizic, dar că nu ar fi deschişi la influenţele lumii exterioare. Imaginile care apar în suflet trebuie să devină spiritual translucide, permiţându-le să desfăşoare acolo o activitate continuă. În cazul acesta, prin propria lor dezvoltare, ele devin încetul cu încetul diafane, se transformă în aşa fel, încât nu le mai contemplăm, ci le simţim pur şi simplu vii în suflet şi că prin ele percepem esenţa realităţii suprasensibile.

* * *

Una din primele impresii după intrarea în lumea suprasensibilă constă în a ne da seama, datorită conştienţei adaptate la această lume, de relaţiile de simpatie şi antipatie care ne leagă de fiinţele acestei lumi (comparaţi pagina 49 şi următoarele pagini ale prezentei scrieri). Prin experienţele care le facem în acest fel, se remarcă faptul că trebuie să ne desprindem de lumea sensibilă cu reprezentările noastre, dacă vrem să intrăm în lumea suprasensibilă. Este adevărat că putem descrie ceea ce vedem în suprasensibil prin reprezentări extrase din lumea sensibilă. De exemplu, se poate spune că o fiinţă se manifestă printr-un fenomen de culoare. Însă astfel de descrieri de realităţi suprasensibile nu au decât următoarea valoare: adevăratul ocultist, indicând o culoare, vrea să spună că experienţa pe care o face în suflet este analoagă cu perceperea acestei culori de către conştienţa fizică. Dar dacă, prin descrierea sa, cineva ar vrea să indice că are în faţa conştienţei sale ceva ce este identic cu culoarea fizică, el nu ar fi un ocultist, ci un vizionar şi nu halucinant. Cu experienţele de simpatie şi de antipatie suntem într-adevăr în faţa primelor impresii ale lumii suprasensibile. Există persoane care sunt decepţionate când ocultistul le avertizează că doreşte doar să ilustreze vederile sale într-o manieră mai concretă, atunci când recurge la reprezentări provenind din viaţa materială. Aceste persoane, în fond, nu aspiră să cunoască o lume suprasensibilă diferită de lumea fizică, ci ar vrea mai curând să recunoască în lumea suprasensibilă un fel de dublură a lumii fizice. Ele vor ca această lume suprasensibilă să fie mai subtilă, mai „eterică" decât lumea fizică, în rest, lumea suprasensibilă nu ar trebui, gândesc aceste persoane, să solicite de la ele folosirea altor reprezentări decât cele sensibile. Cel care vrea să se apropie cu adevărat de lumea spirituală trebuie să facă efortul de a-şi însuşi concepţii noi. Cel ce se mulţumeşte să şi-o reprezinte ca o imagine atenuată, vaporoasă, a lumii fizice nu poate sesiza lumea suprasensibilă.

* * *

Forţa memoriei, care joacă un rol deosebit sub influenţa conştienţei obişnuite, nu este luată în considerare ca facultate omenească pentru perceperea lumii suprasensibile. (Trebuie ţinut seamă de această remarcă, pentru a nu ne înşela asupra a ceea ce s-a spus la pagina 36 din această descriere.) Sufletul omenesc dispune de forţa amintirii în timpul vieţii sale în lumea sensibilă, în desfăşurarea diverselor sale activităţi, prin intermediul organismului său fizic. Ridicându-se în lumea suprasensibilă, sufletul nu-si mai exercită memoria faţă de fiinţele şi fenomenele acestei lumi. El se limitează, la început, să contemple din această lume ceea ce are în faţa sa, fără să-i rămână vreo amintire despre aceste impresii când reintră în corpul fizic. Această stare nu este totuşi definitivă. Sufletul ia ceva din viaţa sa din lumea fizică ca un ecou al memoriei sale, şi acesta este ceea ce-i permite să-şi spună în viaţa din suprasensibil: „Aci, în lumea spirituală, eu sunt aceeaşi fiinţă ca şi în lumea sensibilă". Memoria îi este necesară pentru continuitatea conştienţei de sine. Mai mult, conştienţa de sine, ridicată până în lumea suprasensibilă, dobândeşte şi facultatea de a transforma impresiile primite în această lume, astfel încât ele se imprimă în corp la fel ca impresiile sensibile ale lumii fizice. Aşa se face că este posibil ca sufletul să păstreze un fel de amintire despre experienţele sale suprasensibile. Fără aceasta experienţele menţionate ar fi uitate. Dar, în timp ce impresiile lumii fizice acţionează asupra omului în aşa fel

încât mai târziu ele îi sunt reamintite prin efectele lor evidente, în sfera suprasensibilă este necesar ca omul să-şi manevreze experienţele proprii astfel încât mai târziu să le regăsească în conştienţa sa obişnuită. Aceasta înseamnă că experienţele suprasensibile trebuie să se desfăşoare în deplina lumină a conştienţei. Cu toate acestea, ocultistul păstrează, nu fără dificultate, sub formă de amintiri, experienţele făcute în lumea suprasensibilă. El nu poate povesti altuia ceea ce ştie „simplu, din memorie". Dacă îi cerem acest lucru, ocultistul se află adesea în faţa necesităţii de a reface în suflet condiţiile în care a făcut experienţa pe care vrea s-o descrie, pentru a vedea despre ce trebuie să vorbească.

* * *

Raportul dintre imaginile întâlnite în suprasensibil şi realitatea ce le corespunde (vezi pagina 57 a prezentei scrieri) nu este o problemă tot atât de simplă ca şi raporturile unei impresii a sufletului cu un obiect sau un fenomen sensibil. În suprasensibil, conştienţa trebuie să pătrundă acest raport în mod integral. Este altceva când ai o masă în faţa ta. În acest caz, masa este esenţialul; ceea ce se întâmplă în suflet cu această ocazie nu are, cel mult, decât o existenţă nebuloasă faţă de conştienţă. Percepând o fiintă suprasensibilă – chiar şi atunci când, aşa cum s-a arătat mai sus, i-am făcut imaginea „transparentă" – avem în conştienţa de sine experienţa acestei imagini însoţită de conţinutul său sentimental. Aceasta se întâmplă atunci când ne adâncim în întregime, cu conştienţa suprasensibilă, în această experienţă a sentimentului pe care realitatea o aduce în faţa sufletului. Experienţa pe care am făcut-o în acest caz se distinge – şi trebuie să se distingă – net de cea a imaginii. Aceste două experienţe nu trebuie să se contopească una în alta. Ar fi o sursă de iluzie şi de eroare gravă în aceste experienţe.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

CUPRINS

INTRODUCERE

Prin această carte ne propunem să comunicăm cititorului anumite cunoştinţe oculte referitoare la fiinţa omenească. Forma pe care am adoptat-o îi va permite să participe personal, în timpul parcurgerii ei, la un fel de discuţie cu sine însuşi, care poate avea drept consecinţă, pentru cititor, descoperirea unor forţe care au rămas ascunse în el, dar care sunt apte a fi trezite în fiecare din noi. Lectura cărţii va avea ca rezultat, în acest caz, o acţiune a sufletului asupra lui însuşi, urmată de o adevărată evoluţie a sufletului, care va conduce cititorul la viziunea reală a lumii spirituale.

Iată de ce am prezentat această lucrare sub formă de „meditaţii". Sufletul se poate dărui în timpul acestor meditaţii; obiectul lor i se va revela sufletului prin această reculegere a sa.

Ne adresăm, pe de o parte, persoanelor deja familiarizate cu literatura noastră şi cu munca de natură suprasensibilă pe care o propunem; cei ce au cunoştinţe în ceea ce priveşte viaţa suprasensibilă vor recunoaşte poate acestei lucrări o oarecare valoare, datorită caracterului deosebit pe care-l prezintă şi, de asemenea, având în vedere raportul direct care leagă meditaţiile pe care le propune de unele experienţe ale sufletului. Pe de altă parte; acest mod de a prezenta lucrurile va putea apărea util şi celor care sunt încă străini de datele „ştiinţei spirituale".

Cartea completează şi dezvoltă alte scrieri ale mele referitoare la domeniul spiritual. Totodată ea poate fi citită şi în mod independent.

În scrierile mele ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă*** m-am străduit să expun faptele aşa cum se prezintă ele observatorului realităţilor spirituale. Faptele menţionate îmbracă o formă descriptivă, iar planul expunerii lor mi-a fost impus de subiectul cărţii.

Un drum spre cunoaşterea de sine este concepută într-o formă diferită: sunt prezentate experienţele pe care le face un suflet angajat, într-un anumit fel, pe calea spiritului. Această carte poate fi deci considerată ca povestirea acestor experienţe. Nu trebuie totuşi pierdut din vedere că aceste experienţe îmbracă o formă individuală, conform naturii fiecărui individ. Din acest motiv cartea este intitulată ***Un drum spre cunoaşterea de sine***. Şi tocmai aici se află ceea ce le permite şi altor suflete să-i pătrundă conţinutul şi să ajungă la rezultate asemănătoare. Din această cauză lucrarea completează şi dezvoltă cartea mea ***Iniţierea***.

De data aceasta nu prezentăm decât anumite experienţe oculte fundamentale şi renunţăm, pentru moment, la alte comunicări de aceeaşi natură privind alte domenii ale „ştiinţei spirituale":

august 1912

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

Prima meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ ÎNCEARCĂ SĂ-ŞI FACĂ O REPREZENTARE EXACTĂ DESPRE CORPUL FIZIC

Dacă reflectăm profund asupra a ceea ce se petrece în sufletul nostru când, prin intermediul simţurilor şi al înţelegerii, acesta se apleacă asupra fenomenelor lumii exterioare, nu putem spune că el percepe aceste fenomene sau cunoaşte obiectele care îl înconjoară pe individ. Căci, într-adevăr, în aceste momente el le ignoră cu totul. Lumina soarelui care se răspândeşte în spaţiu şi pe care obiectele o reflectă în mii de culori se răsfrânge în sufletul nostru. Sufletul se bucură de un lucru şi, pe durata bucuriei sale, este bucuria însăşi, în măsura în care el are conştienţa fenomenului. Bucuria trăieşte în el. Între suflet şi experienţa sa cu lumea se realizează o fuziune. El nu se percepe ca fiind o entitate care se bucură, care admiră, care se distrează, sau căreia îi este frică. El însuşi este bucurie, admiraţie, plăcere sau teamă.

Dacă şi-ar da întotdeauna seama de aceasta, sufletul ar recunoaşte valoarea momentelor în care întoarce spatele lumii exterioare pentru a se analiza pe sine însuşi. El ar descoperi în aceste momente o trăire atât de deosebită, încât nu ar putea s-o compare cu existenţa obişnuită. Când reuşim să pătrundem în această trăire, în conştienţa noastră se trezesc enigmele existenţei; enigme care sunt, în fond, sursa tuturor celorlalte probleme ale universului. Lumea exterioară şi lumea interioară sunt percepute de spiritul omenesc atunci când, pentru o durată mai mult sau mai puţin lungă, el se izolează de lumea exterioară şi se retrage în singurătatea existenţei sale personale.

Această retragere nu este deloc un proces simplu, care, o dată realizat, ar putea fi reprodus după voie. Este mai curând începutul unei călătorii către lumi până atunci necunoscute. Dacă se întreprinde această călătorie, fiecare pas pe care îl facem cere alţi paşi, şi în acelaşi timp îi pregăteşte; doar această „călătorie" face sufletul capabil să-i realizeze. Şi fiecare pas ne apropie de răspunsul la întrebarea: Ce este omul în adevăratul sens al cuvântului? Ni se deschid nişte lumi care rămân închise modului obişnuit de observare a vieţii, dar care, doar ele, pot să ne reveleze adevărul referitor la viaţa obişnuită. Deşi trebuie să recunoaştem că întrebarea nu capătă un răspuns complet şi definitiv, rezultatele periplului nostru interior sunt de natură să depăşească toate cunoştinţele pe care ni le pot da simţurile exterioare şi înţelegerea legată de acestea. Şi sufletul are nevoie de asemenea răspunsuri, orice reflecţie mai aprofundată asupra noastră înşine convingându-ne de aceasta.

Demersul interior trebuie să înceapă prin anumite *reflecţii* sobre, reci. Numai ele pot oferi un punct de plecare sigur pentru pătrunderea ulterioară în zonele suprasensibile, obiectiv final al acţiunii sufletului. Multe persoane ar vrea să evite această pregătire şi să intre dintr-o dată „dincolo". Însă orice fiinţă sănătoasă, abătută la început de o primă repulsie de la astfel de *reflecţii*, va reveni la ele mai devreme sau mai târziu, căci oricât de numeroase ar putea fi cunoştinţele dobândite pe alte căi, numai o metodă bazată pe gândire, aşa cum am descris-o, oferă un teren solid cercetărilor noastre.

În viaţa sufletului poate apărea un moment când el poate spune: „Trebuie să mă pot sustrage tuturor impresiilor care vin din lumea exterioară, dacă nu vreau să recunosc neputinţa mea, lucru ce mi-ar face viaţa imposibilă şi m-ar determina să consider că nu sunt decât un nonsens însufleţit. Tot ce percep în exteriorul meu există independent de mine, există fără mine, şi va exista fără mine. De ce culorile sunt resimţite în mine, în timp ce senzaţiile mele s-ar putea să nu aibă nici o relevanţă pentru ele? De ce substanţele şi forţele lumii exterioare alcătuiesc corpul meu? El se însufleţeşte şi devine aparenţa mea exterioară. Recunosc că am nevoie de acest corp, întrucât dacă nu aş poseda simţurile pe care numai el poate să mi le dea aş fi lipsit de orice viaţă interioară. Fără corpul meu aş fi ca şi la origine, gol de orice conţinut. Corpul meu e cel ce-mi dă putere şi bogăţie interioară".

În această situaţie apar toate *reflecţiile*, de care nimeni nu scapă fără a risca să ajungă într-o zi într-o contradicţie inevitabilă cu sine însuşi. Corpul nostru, tocmai datorită faptului că este viu, este azi expresia vieţii sufletului. Datorită funcţionării organelor corpului, sufletul nostru se poate manifesta şi îşi semnalează prezenţa în corp. Dar lucrurile sunt în veşnică schimbare. Elementele constitutive ale corpului vor fi supuse într-o zi unor legi cu totul diferite de cele care ascultă azi, când corpul nostru există pentru noi, pentru viaţa noastră psihică. Atunci el va fi determinat de legile care guvernează substanţele şi forţele naturii, legi care nu au nimic comun cu noi, cu viaţa noastră personală. Corpul, căruia îi datorăm viaţa noastră interioară, va fi absorbit de curentul universal, în care el va pierde orice legătură cu sentimentele noastre.

Acest raţionament poate trezi în viaţa noastră interioară toate temerile care fac să apară gândul morţii, fără ca la ele să se adauge emoţiile personale care le însoţesc de obicei şi care dăunează echilibrului şi liniştii necesare oricărei meditaţii ce are ca scop cunoaşterea.

Nu este deloc de mirare că omul doreşte să înţeleagă moartea şi să afle dacă sufletul posedă o viaţă independentă de cea a corpului care se descompune. Dar poziţia sa în faţa acestor probleme este capabilă, mai mult ca orice alt lucru din lume, să-i tulbure viziunea obiectivă şi să-l facă pe om să accepte răspunsuri pe care propria sa dorinţă i le-a inspirat. Or, nu vom putea dobândi o cunoaştere adevărată asupra domeniului spiritual, dacă nu suntem gata să acceptăm orice răspuns, fie că e afirmativ, fie că e negativ. Pentru a ne convinge, este suficient să ne întrebăm cu obiectivitate dacă am accepta cu acelaşi calm certitudinea stingerii vieţii sufletului după moarte sau cea a supravieţuirii sale. Desigur, sunt persoane care cred în mod sincer că descompunerea corpului duce la dispariţia sufletului şi care îşi adaptează viaţa la această gândire. Nu este însă mai puţin adevărat că în această problemă sentimentele acestor persoane nu sunt nicidecum imparţiale. Fără îndoială, ele nu se lasă dominate de spaima nimicirii şi nu permit dorinţei de supravieţuire să înăbuşe în ele vocea cunoaşterii. În acest domeniu, spiritul lor este adesea înzestrat cu o mai mare obiectivitate decât acela al persoanelor care se amăgesc în mod inconştient cu raţionamente care le fac să creadă în nemurire; în fond, ele nu sunt conduse decât de setea de supravieţuire, care le macină sufletul. Cu toate acestea, prejudecata nu este mai puţin importantă la persoanele care neagă imortalitatea. Ea este numai de altă

natură.

Aceste persoane au o concepţie limitată despre ceea ce înseamnă viaţa, existenţa. Viziunea lor implică în mod obligatoriu anumite condiţii, condiţii care încetează să mai existe când corpul a dispărut. Din acest fapt ele trag concluzia morţii simultane a vieţii sufletului şi nu-şi dau seama că dau o definiţie a vieţii care exclude *a priori* orice reprezentare a unei existenţe independente de cea a corpului şi, ca urmare, a supravieţuirii sufletului. Aceste persoane nu se lasă influenţate de sentimentele lor, ci mai curând de niste idei la care ele sunt incapabile să renunţe. În acest domeniu, mai există încă multe alte prejudecăţi, dar nu le putem menţiona aici pe toate.

Ideea că trupul, ale cărui funcţii permit manifestarea vieţii sufletului, va fi într-o zi la dispoziţia lumii exterioare şi că va asculta de legi care nu au nimic comun cu viaţa lui interioară, evocă fenomenul morţii, fără ca în consideraţiile noastre să fie implicată vreo dorinţă sau înclinaţie personală. În cazul acesta nu vom întârzia a resimţi că gândirea asupra morţii nu are importanţă în sine, dar dobândeşte această importanţă datorită faptului că moartea clarifică enigma vieţii.

Aici apare un nou punct de vedere: enigma vieţii nu şi-ar găsi oare soluţia în înţelegerea fenomenului morţii şi a esenţei acestui fenomen?

Sufletul trebuie să nu se încreadă în dorinţa supravieţuirii sale, care-i este inerentă, şi nici în opiniile referitoare la moarte pe care această dorinţă poate să i le inspire. De ce realităţile lumii s-ar lăsa influenţate de emoţiile sufletului? Acesta, atunci când nu ascultă decât de dorinţele sale, nu mai găseşte nici un sens pentru propria sa existenţă, dacă se convinge că, asemenea unei flăcări ce ţâşneşte dintr-un corp arzând, el nu apare din substanţa corpului ce arde decât pentru a se stinge din nou. S-ar putea totuşi ca acest lucru să fie adevărat, deşi pare absurd în aparenţă.

Atunci când sufletul are în vedere corpul, el trebuie să ştie să se limiteze la datele pe care i le oferă acesta. Or, se pare că în natură există anumite legi care determină reacţiile substanţelor şi forţelor, unele asupra altora, că aceste legi stăpânesc în egală măsură şi corpul, şi că ele reintegrează corpul, după un anumit interval de timp, în circuitul universal al vieţii.

Această gândire, considerată sub toate aspectele sale, poate avea utilitatea sa pentru ştiinţele naturale, dar în faţa realităţii ea apare cu totul nejustificată. Veţi spune, poate, că numai această gândire este ştiinţific-obiectivă şi că orice altă idee nu este decât credinţă subiectivă. Acest lucru vi-l puteţi imagina. Dar o judecată imparţială va respinge un asemenea punct de vedere, şi acesta este singurul lucru care contează.

Aici nu are importanţă faptul că natura specifică a sufletului nostru impune anumite necesităţi gândirii noastre; trebuie luate în considerare numai fenomenele pe care le observăm în lumea exterioară, din care sunt împrumutate substanţele şi forţele corpului nostru şi în care ele se dizolvă după moarte. Aceste substanţe şi aceste forţe ascultă de legi care rămân perfect indiferente la tot ce se întâmplă în corpul omenesc pe durata vieţii. Aceste legi (care sunt de natură fizico-chimică) acţionează asupra corpului în acelaşi fel ca şi asupra oricărui alt obiect neînsufleţit al naturii. Suntem obligaţi să spunem că această indiferenţă a lumii faţă de corpul omenesc, departe de a începe o dată cu moartea, există şi pe durata vieţii. Dar viaţa nu ne va dezvălui niciodată raportul real care leagă lumea sensibilă de corpul omenesc; asupra acestui subiect vor putea să ne lămurească numai reflecţiile următoare:

„Corpul meu este suportul simţurilor mele, e mijlocitorul prin care se manifestă sufletul meu şi suferă acţiunea lumii exterioare. Cunosc această acţiune a lumii exterioare atunci când iau în considerare ceea ce se întâmplă după moarte. Ştiu că va veni un timp când nu voi mai poseda nici un singur mijloc de manifestare de care dispun actualmente." Orice altă concepţie privind raporturile lumii sensibile cu corpul este infirmată de fapte. Gândul pe care l-am enunţat mai sus nu intră în conflict cu nici una din experienţele pe care le putem face, atât în lumea exterioară, cât şi în cea a sufletului nostru. Nu găsim nimic de neacceptat în ideea că substanţele şi forţele care ne aparţin vor fi sediul unor fenomene care nu au nimic comun cu propria noastră existenţă. Omul care se dăruieşte vieţii cu toată imparţialitatea nu simte urcând din adâncul lui însuşi nici o dorinţă provenind din corpul său şi care ar face penibilă gândirea descompunerii acestuia după moarte. Această perspectivă nu ar deveni de neacceptat decât dacă ar trebui să-şi reprezinte că forţele şi substanţele corpului său, care se întorc la natură, antrenează o dată cu ele şi fiinţa sa vie şi nesimţitoare. Această gândire este inacceptabilă, la fel ca şi orice altă concepţie care nu decurge în mod natural din observarea fidelă a lumii şi a fenomenelor sale. Însăşi absurditatea acestei gândiri îl va face mereu să se opună realităţii. Dimpotrivă, ideea unei participări constante a lumii la viaţa corpului ne apare plină de sens. Adoptând această idee ne simţim în perfectă armonie cu faptele care ni se revelează liber, fără a le impune concepţiile noastre artificiale.

Perfectei armonii care domneşte între sentimentul sănătos, natural al sufletului şi revelaţiile naturii nu i se acordă întotdeauna suficientă atenţie. Oricât de evidentă şi fără importanţă ar putea să pară, această remarcă clarifică mult problema care ne preocupă.

Omul are suficiente motive personale să nu admită că sufletul se descompune o dată cu corpul; aceste motive trebuie să fie însă îndepărtate prin observare imparţială şi obiectivă. Dar aceasta ne obligă să admitem că lumea nu are, în existenţa sufletului, alt rol decât acela pe care i-l recunoaştem noi după moarte. Valoarea acestei gândiri este demonstrată prin însăşi necesitatea cu care ea ni se impune şi prin faptul că rezistă la orice obiecţie care i se poate aduce. În realitate, atât cei care cred în imortalitate, ca şi cei ce o neagă, gândesc în acest fel. Cei din urmă vor spune poate că legile care guvernează corpul după moarte determină şi fenomenele proprii organismului viu. Însă ei se înşeală dacă cred că aceste legi s-ar exercita în alt fel asupra corpului, atunci când acesta este mijlocitorul sufletului, decât atunci când el a încetat să mai fie.

Este de acceptat o singură idee, anume aceea că complexul particular de forţe care se manifestă o dată cu corpul e tot atât de indiferent faţă de rolul său de suport al sufletului cât este de indiferent celălalt complex de forţe, prin care corpul se descompune. Această indiferenţă nu este faptul sufletului, el este mai curând faptul substanţelor şi forţelor corpului. Sufletul simte că trăieşte prin corp, dar corpul trăieşte cu lumea exterioară, în ea, prin ea şi viaţa sufletului nu determină corpul mai mult ca fenomenele lumii exterioare. Trebuie să admitem că circulaţia sângelui prin corp este influenţată atât de frigul şi de căldura exterioară, cât şi de frica sau de ruşinea care îşi au sediul în suflet.

Recunoaştem acţiunea pe care legile naturii o exercită asupra noastră în raportul particular care se stabileşte între ele şi noi, şi care se exprimă prin formarea corpului omenesc. Simţim că corpul face parte din lumea exterioară, dar nu cunoaştem raporturile sale interioare cu sufletul. Ştiinţa modernă ne explică parţial cum legile lumii exterioare se combină pentru a produce această entitate bine determinată pe care o reprezintă corpul omenesc. Ştiinţa va face fără îndoială progrese importante în această cunoaştere, dar prin aceasta nu se vor modifica câtuşi de puţin concepţiile noastre privind raporturile sufletului cu corpul, nici nu vom afla în ce măsură funcţiunile corpului exprimă viaţa sufletului. Datorită ştiintelor naturale, vom cunoaşte din ce în ce mai bine fenomenele care au loc în corp în timpul vieţii, dar aceste fenomene vor fi întotdeauna percepute ca exterioare de către suflet, ca şi cele la care este supus corpul după moarte.

În cadrul lumii exterioare, corpul nostru trebuie să ne apară ca un complex de forţe şi de elemente care există în sine şi care se explică prin el însuşi în calitate de participant la lumea exterioară. Natura produce planta şi apoi o distruge. Ea guvernează corpul omenesc şi îl dizolvă în sânul său.

Dacă omul contemplă natura, îmbogăţit prin aceste reflecţii, poate ajunge să se uite pe sine însuşi şi tot ce este în el şi să-şi simtă corpul ca o parte a lumii exterioare. Dacă meditează în acest fel asupra raporturilor fiinţei sale lăuntrice şi asupra celor ce o leagă de natură, omul dobândeşte în el însuşi cunoaşterea a ceea ce se poate numi *corpul său fizic*.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

A doua meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ ÎNCEARCĂ SĂ-ŞI FORMEZE O REPREZENTARE EXACTĂ DESPRE CORPUL ELEMENTAR SAU ETERIC

Reprezentarea care apare în suflet în faţa fenomenului morţii poate să-l cufunde pe acesta într-o completă incertitudine cu privire la propria sa natură. Aşa s-ar întâmpla, dacă sufletul s-ar crede în imposibilitatea de a nu cunoaşte nimic altceva decât ceea ce-i arată simţurile sale şi înţelegerea legată de ele.

Sufletul nostru percepe corpul fizic în existenţa lui obişnuită, adică atunci când corpul este viu. După moarte vede cum acesta se reintegrează în sânul naturii, natură care nu are nici o participare la ceea ce constituia viaţa sa înainte de moarte. Sufletul ştie (prin prima meditaţie) că aceleaşi legi stăpânesc corpul fizic şi înainte şi după moarte, dar această constatare nu face decât să confirme independenţa vieţii sale interioare, pe durata existenţei fizice. Pentru viaţa interioară nu există o observaţie asemănătoare. În starea noastră actuală, orice cunoaştere dincolo de limitele mortii ne este interzisă. Atâta vreme cât sufletul este incapabil să-şi formeze reprezentări care să depăşească lumea în care se dizolvă corpul după moarte, el nu poate decât să-şi adâncească privirea în neant, atunci când ia în considerare viitorul vieţii sale psihice.

Pentru ca situaţia să fie alta, ar trebui ca sufletul să poată percepe lumea exterioară prin alte mijloace decât cele oferite de simţuri şi înţelegerea care se leagă de ele, întrucât acestea depind de corp şi dispar o dată cu el. Datele simţurilor nu ne vor duce niciodată decât până la rezultatele primei meditaţii, care se rezumă la următoarea mărturisire a sufletului: „Eu sunt legat de corpul meu. Acesta este supus unor legi naturale şi eu am cu aceste legi aceleaşi raporturi ca şi cu toate celelalte legi ale naturii. Prin ele fac parte din lumea exterioară şi nu mi-aş putea da mai bine seama de participarea pe care această lume o are la existenţa mea decât considerând ceea ce ea face din corpul meu după moarte. Lumea exterioară îmi conferă, în ceea ce priveşte viaţa, nişte simţuri şi o înţelegere care nu îmi permit să cunosc viitorul vieţii mele psihice". Această mărturisire nu poate avea decât două consecinţe: sau vom refula în noi orice tendinţă de căutare în ceea ce priveşte problema sufletului şi vom renunţa la orice cunoaştere în acest domeniu, sau, dimpotrivă, ne vom strădui să atingem prin modul de viaţă al sufletului nostru adevărurile pe care lumea exterioară ni le refuză. Aceste eforturi pot avea ca rezultat fortificarea şi intensificarea vieţii noastre interioare.

În existenţa obişnuită, curentă, viaţa noastră interioară psihică şi mentală este înzestrată cu o anumită intensitate. O amintire ne preocupă adesea numai atunci când o evocă un motiv exterior sau interior. Dar noi putem tot aşa de bine să alegem o amintire şi, fără alt motiv decât propria noastră voinţă, s-o reluăm, s-o amplificăm şi să ne hrănim spiritul cu ea. Putem face din ea în mod repetat obiectul unic al vieţii noastre interioare, îndepărtând, pe durata acestor momente, toate impresiile din exterior şi toate amintirile care au tendinţa să apară în suflet. Din această dăruire completă, exclusiv la o gândire sau la un sentiment, se poate face un exerciţiu interior regulat. Pentru ca o activitate de această natură să conducă la rezultate reale, importante, trebuie ca ea să fie supusă la anumite legi verificate. Asemenea legi are ştiinţa vieţii spirituale ca obiect de cunoaştere. Un mare număr dintre ele sunt expuse în lucrarea mea ***Iniţierea*** (***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***). Prin acţiunea acestor legi, cel ce meditează ajunge să-şi amplifice forţele vieţii interioare. Aceste forţe, într-un anumit fel, se condensează. Cel ce meditează recunoaste consecinţele acestei munci din observaţiile pe care este determinat să le facă asupra lui însuşi, atunci când şi-a continuat munca un timp suficient de lung. În cea mai mare parte din cazuri este necesară o mare răbdare pentru a obţine rezultate autentice. Şi dacă nu eşti dispus să manifeşti această răbdare timp de ani, nu vei avea decât rezultate slabe.

Nu putem da aici decât un singur exemplu în ceea ce priveşte aceste rezultate. Ele sunt foarte variate. Exemplul pe care îl vom da este în măsură să favorizeze progresul nostru pe calea meditaţiilor pe care le-am întreprins.

Să presupunem că o persoană s-a exersat mai mult timp pentru a-şi intensifica viaţa interioară. Poate n-a observat nimic care să fie în măsură să-i modifice felul de a vedea lumea, când într-o zi se va produce faptul următor (se înţelege de la sine că experienţa pe care o menţionăm aici nu se va repeta identic în cazul a două persoane diferite. Dar reprezentându-ne una din aceste experienţe ne lămurim asupra întregii probleme):

La un moment dat, sufletul se simte transformat interior. La început, în general, el se însufleţeşte în timpul somnului ca în vis. Totuşi, simte îndată că această experienţă nu ar putea fi comparată cu un vis obişnuit. El se simte complet desprins de lumea simţurilor şi a înţelegerii legate de aceste simţuri, şi totuşi felul său de a simţi şi percepe este cel pe care nu l-a cunoscut niciodată decât în starea de deplină conştienţă, în faţa lumii exterioare. Sufletul se simte obligat să-şi reprezinte experienţa pe care o face. Pentru aceasta el se serveşte de concepţiile vieţii obişnuite, dar ştie, fără a se îndoi de aceasta, că le aplică la nişte fapte de o cu totul altă natură decât cele la care se referă de obicei concepţiile sale. El nu vede în această experienţă decât un mijloc de exprimare pentru o experienţă pe care nu a făcut-o încă niciodată şi căreia existenţa obişnuită nu-i poate da naştere.

Iată un exemplu: sufletul se simte înconjurat de o furtună. El aude tunetul şi vede fulgerele. Ştie că se găseşte într-o cameră. Se simte traversat de o forţă a cărei existenţă o ignora. Apoi pereţii par să se crape. Sufletul e impulsionat să-şi zică, sau să-i zică unei persoane pe care şi-o imaginează alături de el: „Aici se întâmplă un lucru teribil, fulgerul străbate casa, mă atinge, eu mă simt trăsnit; mă distruge".

După ce s-au desfăşurat o serie de reprezentări de acest fel, sufletul revine la starea sa normală. El se regăseşte pe sine însuşi, cu amintirea a ceea ce tocmai a trăit. Dacă această amintire i-ar rămâne tot atât de vie şi fidelă cât poate fi orice altă amintire a vieţii, ea ar permite sufletului să judece experienţa pe care tocmai a făcut-o. El ştie că această experienţă nu se datorează simţurilor sale şi nici

înţelegerii obişnuite; simte că orice descriere asupra acestei experienţe, fie pentru sine fie pentru alţii, nu ar fi decât un mijloc de a se exprima şi de a încerca să se facă înţeles, dar nu ar avea nimic comun cu obiectul însuşi al trăirilor sale. Sufletul ştie deci că această experienţă nu o datorează nici unuia din simţurile sale.

A vorbi despre o activitate obscură a simţurilor sau a creierului înseamnă să nu cunoaşti adevărata natură a experienţei despre care e vorba aici, să rămâi la descrierea fulgerelor, tunetelor sau a fisurărilor pereţilor şi să crezi că sufletul nu a perceput decât ecourile vieţii obişnuite. În cazul acesta, experienţa menţionată se consideră în mod necesar ca o viziune, în sensul obişnuit al cuvântului. Nu se poate gândi altfel. Numai că nu se ţine seama de faptul că, pentru cel care descrie, cuvintele „fulgere", „tunet", „crăpături" nu sunt doar nişte imagini a ceea ce a trăit sufletul, imagini care nu trebuie confundate cu experienţa propriu-zisă. Este adevărat că sufletul său a crezut că percepe în mod real aceste imagini, dar ele nu reprezentau pentru el ceea ce este, de exemplu, fulgerul pe care-l percepe ochiul nostru. Pentru el, viziunea fulgerului este asemenea unei pânze care acoperă experienţa adevărată; prin fulger el percepe un lucru diferit, care este imposibil de cunoscut în lumea fizică.

Pentru ca sufletul să poată judeca experienţa pe care a trăit-o, trebuie ca după aceea să aibă faţă de lumea exterioară un mod de a vedea absolut normal, obişnuit. El trebuie să poată compara această experienţă particulară cu cele care îi sunt familiare din lumea sensibilă. Orice persoană care, în viaţa obişnuită, ar avea tendinţa la visătorii de tot felul nu va fi capabilă să facă această diferenţiere. Cu cât posezi un simţ mai cumpătat şi o înţelegere sănătoasă a realităţii, cu atât judecata asupra acestui gen de fenomene este mai la obiect şi mai exactă. În propriile experienţe suprasensibile nu se poate avea încredere decât dacă eşti dotat, în privinţa lumii obişnuite, cu o viziune clară, dacă vezi lucrurile aşa cum sunt ele.

Dacă au fost reunite toate condiţiile necesare şi suntem îndreptăţiţi să gândim că nu am fost prada unei viziuni obişnuite, atunci ştim că am făcut o experienţă în care nu corpul ne-a servit ca intermediar al observaţiei. Am observat direct, fără ajutorul corpului, cu ajutorul sufletului, fortificat interior. Am dobândit reprezentarea unei experienţe *în afara* corpului.

Poate fi interesant de notat că pentru a distinge visarea ori iluzia adevăratelor observaţii făcute în afara corpului nu putem stabili alte reguli decât cele care se aplică percepţiilor sensibile exterioare. Se poate întâmpla ca o persoană să aibă o imaginaţie bogată şi ca, de exemplu, numai simpla reprezentare a unei limonade să-i producă aceeaşi senzaţie ca şi faptul de a o bea efectiv. Cu toate acestea, împrejurările obişnuite ale vieţii îi permit să discearnă faptul real de faptul imaginar. În această privinţă, lucrurile stau la fel şi pentru experienţele pe care le facem în afara corpului. Pentru a ajunge, în acest domeniu, la nişte reprezentări care să capete pecetea unei certitudini absolute, trebuie să acţionăm cu un spirit sănătos, capabil să discearnă raporturile lăuntrice ale lucrurilor între ele, în aşa fel ca acestea să se corecteze unele pe altele.

O experienţă ca cea pe care tocmai am descris-o mai sus ne permite să recunoaştem ce ne aparţine personal pe alte căi decât cele ale simţurilor şi înţelegerii legate de acestea, cu alte cuvinte, nu pe calea instrumentelor noastre corporale. Nu numai că de acum cunoaştem altceva decât ceea ce ne revelează despre lume organele noastre fizice, dar cunoaştem şi în alt mod. Acest fapt are o importanţă deosebită. Sufletul, care este obiectul unei transformări interioare, recunoaşte, din ce în ce mai mult, că dacă problemele grele ale existenţei nu-şi găsesc o soluţie în lumea sensibilă aceasta se datorează faptului că simţurile fizice şi înţelegerea legată de ele nu sunt dotate cu suficientă forţă de pătrundere. Sufletele care se transformă în suficientă măsură ca să poată trăi în mod conştient în afara corpului ajung la cele mai înalte culmi. Relatările pe care aceste suflete le fac despre experienţele lor cuprind elementele necesare soluţionării problemelor sufletului.

Însă experienţele din afara corpului sunt foarte diferite de cele care se fac în corp. Sufletul înţelege acest lucru dacă, după experienţa pe care am descris-o mai sus, starea de veghe obişnuită fiind restabilită, amintirea despre această trăire îi rămâne atât de vie şi clară, încât este tentat să facă un raţionament asupra acestei experienţe. Sufletul îşi simte corpul său sensibil izolat de restul lumii şi aparţinându-i lui însuşi în exclusivitate. Lucrurile nu se prezintă la fel, în această privinţă, pentru ceea ce el observă despre sine şi în sine, când se află în afara corpului. El se consideră legat de tot ce se poate numi în momentul acela lumea exterioară. Obiectele înconjurătoare îi apar unite cu el, aşa cum fizic mâna este legată de corp. Lumea exterioară nu este nicidecum indiferentă lumii interioare a sufletului. Această lume se simte în cel mai înalt grad legată de ceea ce se poate numi lumea sufletului. El îi observă acţiunea asupra fiinţei sale. Nu există deloc o frontieră clară între lumea interioară şi lumea exterioară. Obiectele care înconjoară sufletul în această stare de contemplare sunt legate de el, aşa cum sunt legate cele două mâini ale corpului fizic de trunchi.

Cu toate acestea, o parte a acestei lumi se poate considera ca aparţinând mai mult sinei personale decât restului ambianţei, la fel cum se poate vorbi de cap ca de un membru independent în raport cu mâinile şi picioarele. Noi numim o porţiune a lumii exterioare corpul nostru fizic. Sufletul care trăieşte în afara acestui corp poate să considere pentru acelaşi motiv o fracţiune a lumii nesensibile ca proprietatea sa. Atunci când sufletul ajunge să discearnă noul câmp ce se deschide experienţei sale dincolo de lumea sensibilă, el simte că posedă un corp pe care simţurile sale fizice nu îl percep. Putem să-l numim corpul elementar sau eteric. Sensul pe care ştiinţa îl acordă cuvântului „eter", prin care se desemnează o stare mai subtilă a materiei, nu intră aici în considerare. La fel cum, meditând asupra raporturilor omului cu lumea naturii, am obţinut o reprezentare a *corpului fizic* conformă cu realitatea faptelor, la fel pelerinajul sufletului în regiunile pe care le descoperă, dacă se desprinde de corpul sensibil, ne conduce la recunoasterea existenţei unui *corp elementar* sau *eteric*.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

A treia meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ ÎNCEARCĂ SĂ-ŞI FORMEZE REPREZENTĂRI PRIVIND CUNOAŞTEREA CLARVĂZĂTOARE A LUMII ELEMENTARE

Atunci când percepe fără ajutorul corpului fizic, însă cu ajutorul corpului elementar, cel ce meditează în modul arătat cunoaşte, în afara lui, o lume neştiută de simţuri şi de înţelegerea obişnuită. Dacă am vrea să comparăm această lume cu ceva familiar experienţei noastre, am putea vorbi de lumea amintirilor, a reprezentărilor memoriei. La fel ca amintirile, impresiile suprasensibile ale corpului elementar se ridică din adâncul sufletului nostru. Sufletul care îşi aminteşte ştie că toate reprezentările memoriei se referă la un fapt produs în lumea sensibilă. Reprezentarea suprasensibilă comportă un tratament asemănător. Amintirea care se trezeşte în noi se deosebeşte prin însăşi natura sa de creaţiile imaginaţiei noastre. În această privinţă, lucrurile stau la fel şi cu reprezentarea suprasensibilă. Ea izvorăşte din viaţa sufletului, dar se manifestă ca o experienţă interioară provocată de o realitate exterioară. Orice reprezentare a memoriei evocă un eveniment trecut. Reprezentarea suprasensibilă face dintr-un eveniment care s-a desfăşurat într-un punct oarecare al lumii suprafizice şi la un anumit moment un eveniment interior. Însuşi caracterul său ne permite să-l considerăm ca mesajul unei lumi superioare simţurilor noastre.

Progresele din experienţa spirituală, continuată după metoda pe care o examinăm aici, depind de mai marea sau mai mica energie pe care o folosim pentru fortificarea vieţii sufletului nostru. E posibil ca noi să nu fi putut sesiza la plantă decât un element distinct de forma sa fizică şi superior ei, este, de asemenea, posibil să extindem această cunoaştere la întregul pământ. Ambele aspecte menţionate aparţin aceluiaşi domeniu al experienţei suprasensibile.

Când omul, care a dobândit facultatea de a percepe fără ajutorul corpului său fizic, contemplă o floare, el sesizează în afară de floare o configuraţie fină care o străbate complet. Această configuraţie i se prezintă ca o entitate dinamică, căreia îi atribuie calitatea de a crea planta cu ajutorul forţelor şi a substanţelor fizice şi a punerii în mişcare a sevelor. El poate spune, utilizând o imagine plastică, chiar dacă nu cu totul exactă: „Eu descopăr în plantă un principiu interior care provoacă mişcarea sevelor, aşa cum sufletul meu provoacă mişcarea braţului meu care se ridică şi recunosc că acest principiu este independent de planta pe care o percep simţurile mele. Mă văd din nou obligat să admit că acest principiu exista *înaintea* plantei fizice". El e determinat să observe în acest mod planta care creşte, se veştejeşte şi produce seminţe, din care vor apărea plante noi. Structura dinamică suprasensibilă a vegetalului este deosebit de puternică, dacă ne referim la sămânţă. În acest moment organismul ei fizic este invizibil, organismul suprasensibil este, dimpotrivă, complex. El cuprinde toate elementele lumii suprafizice, care lucrează la naşterea şi la creşterea plantei. Dacă observaţia menţionată se face asupra întregului pământ, ea descoperă de asemenea o entitate dinamică, care exista înaintea tuturor elementelor pe care le percep simţurile, iar asupra acestui lucru nu are nici un dubiu.

Urmând această metodă, cel ce meditează reuşeşte să evoce toate forţele suprasensibile care au lucrat odinioară la edificarea pământului. El este îndreptăţit să numească această configuraţie subtilă a planetei sau a pământului corpul său sau entitatea sa *eterică* ori *elementară*, exact aşa cum numeşte corp eteric sau elementar corpul de care el însuşi se serveşte pentru a percepe fără ajutorul organismului fizic.

De îndată ce vederea suprasensibilă începe a se dezvolta, ea recunoaşte la anumite obiecte şi anumite fenomene ale lumii simţurilor, dincolo de proprietăţile lor fizice, o esenţă elementară de acest gen. Se va vorbi despre corpul eteric al plantei sau al pământului. Dar aceste forme elementare sunt departe de a fi singurele care se oferă observaţiei superioare. Despre corpul elementar al unei plante vom spune că modelează substanţele şi forţele lumii sensibile şi că se exprimă într-un corp fizic. Dar există alte entităţi, a căror existenţă este pur elementară; ele nu se manifestă într-un corp fizic. În consecinţă, observaţia suprasensibilă nu numai că completează cunoaşterea pe care o avem despre lumea fizică, dar ea ne revelează, în plus, o lume nouă, în sânul căreia obiectele lumii fizice se aseamănă cu sloiurile de gheaţă care plutesc pe apă. Cineva care nu ar vedea apa nu ar considera ca reală decât gheaţa. La fel, cel ce se mulţumeşte cu obiectele pe care i le indică simţurile sale neagă lumea suprasensibilă, lumea fizică neconstituind decât o parte a lumii, aşa cum sloiurile de gheaţă nu sunt decât o parte a masei de lichid pe care ele plutesc.

Or, se va observa că persoanele dotate cu percepţie suprasensibilă se servesc, pentru a descrie viziunile lor, de expresii împrumutate de la senzaţiile fizice. Ele vor spune, de exemplu, vorbind despre corpul elementar al unei fiinţe aparţinând lumii fizice sau celui al unei fiinţe pur elementare, că acesta le apare ca un corp luminos, bine delimitat şi colorat foarte divers. El emite culori, luminează sau scânteiază şi îşi modifică viaţa proprie cu ajutorul acestor fenomene luminoase şi colorate. Ceea ce descrie observatorul în acest fel este, în realitate, complet invizibil şi el este perfect conştient că imaginea luminoasă şi colorată de care se serveşte nu are un alt raport cu realitatea pe care o percepe decât au cu aspectul respectiv însuşi caracterele scrierii de care ne servim, de exemplu, pentru a nota un fapt oarecare. Cu toate acestea, el n-a făcut decât să traducă în mod arbitrar, prin reprezentări sensibile, fenomenul suprasensibil pe care l-a perceput. Cât timp observă acest fenomen, el contemplă în mod real o imagine analoagă aceleia a unei impresii sensibile. Cauza care determină această împrejurare este faptul că el nu este complet eliberat de corpul fizic. Acesta rămâne legat de corpul elementar şi îmbracă experienţa suprasensibilă într-o aparenţă sensibilă; de aceea descrierea pe care o face persoana care percepe o fiinţă elementară îmbracă caracterul unei viziuni sau al unui ansamblu fantezist de impresii sensibile. Descrierea sa, prezentată mai sus, nu este doar traducerea reală a experienţei pe care a făcut-o. Persoana a văzut în mod real ceea ce a descris. Greşeala sa nu constă în faptul că-şi descrie viziunea, ci că o ia drept realitatea pentru care ea nu este decât un simbol. O persoană care nu a văzut culori – un orb din naştere –, care ar dobândi vederea lumii elementare şi care ar vrea să descrie o fiinţă a acestei lumi, nu ar spune niciodată că ea se aseamănă cu un jet de culori. Această persoană s-ar servi de nişte imagini care i-ar fi ei familiare. Dar când ne adresăm unor persoane înzestrate cu vedere fizică trebuie să facem uz de imagini vizuale. Aceste imagini le permit să-şi reprezinte viziunea pe care dorim să le-o comunicăm. Această remarcă nu se aplică numai comunicărilor pe care un clarvăzător le face unui individ care nu este clarvăzător, dar şi comunicărilor clarvăzătorilor între ei

(numim clarvăzător omul capabil să perceapă cu ajutorul corpului său eteric).

Corpul pe care îl are omul în lumea fizică îmbracă impresiile suprasensibile în forme sensibile; de aceea în timpul vieţii pământeşti te poţi servi cu succes, pentru a exprima aceste impresii, de imaginile fizice pe care aceste imagini suprasensibile le fac să se nască.

Este vorba de a trezi în sufletul ascultătorului sau al cititorului un sentiment care să fie într-un raport adevărat cu faptul considerat. Imaginile sensibile nu au alt scop decât să provoace acest sentiment. Forma sub care se prezintă aceste imagini le interzice orice realitate posibilă în lumea fizică. Tocmai în aceasta constă caracterul lor deosebit, caracter ce le permite să trezească la cel ce le primeşte nişte experienţe interioare care nu vor avea nici un raport cu lumea simţurilor.

La începutul clarvederii ne va fi greu să ne eliberăm de exprimarea simbolică, dar pe măsură ce această facultate se va dezvolta, vom încerca nevoia de a crea mijloace de exprimare mai libere.

Întotdeauna va fi necesar, în această situaţie, să explicăm mai întâi simbolurile particulare de care ne servim. Cu cât cultura noastră ne va cere mai mult difuzarea cunoştinţelor suprasensibile, cu atât vom simţi mai mult nevoia de a ne servi, pentru a le formula, de mijloace de exprimare împrumutate din viaţa cotidiană.

Experienţele suprasensibile pot apărea brusc şi să ne surprindă. Ele ne dau atunci ocazia să ne instruim asupra lumii superioare, prin experienţa noastră personală, în măsura în care această lume ne face favoarea de a ilumina viaţa noastră interioară. Însă a şti să susciţi clarvederea în mod voit este o facultate superioară. În general, dobândirea ei se datorează perspectivei în dezvoltarea vieţii sufletului. Cu toate acestea, ea depinde foarte mult şi de o oarecare stare de spirit pe care trebuie să ştii să o atingi. Faţă de lumea sensibilă este strict necesară o atitudine calmă şi senină. Această atitudine este tot atât de îndepărtată de dorinţa arzătoare de a dobândi cunoştinţe numeroase şi precise, cât este de îndepărtată indiferenţa faţă de această lume. Aviditatea după cunoaştere are ca efect faptul că ea se răspândeşte ca o ceaţă invizibilă asupra vederii extracorporale. Indiferenţa face ca obiectele suprasensibile să se manifeste într-adevăr, dar ele nu sunt percepute. Această indiferenţă îmbracă câteodată o formă particulară; sunt persoane care doresc cu toată sinceritatea să atingă clarvederea, dar îşi fac o idee preconcepută despre cum trebuie să arate experienţele lor, ca ele să admită că acestea sunt autentice. Pot să survină fenomene de adevărată clarvedere, care vor trece rapid, fără să suscite cel mai mic interes din partea acestor persoane, fiindcă ele nu acceptă ideea că aceste fenomene s-au şi produs.

Când clarvederea este datorată muncii sufletului asupra lui însuşi, vine un moment când acesta îşi zice: „Iată că eu încerc o senzaţie cu totul nouă". Fenomenul rămâne nedefinit precis, este mai curând un sentiment vag de a nu te mai găsi în faţa lumii sensibile, de a nu mai trăi în ea, dar şi de a nu mai trăi în tine însuţi, aşa cum o faci în stare normală. Viaţa exterioară şi viaţa interioară se confundă, fuzionează într-un sentiment unic, până atunci necunoscut, şi sufletul ştie că acest sentiment nu poate proveni nici din lumea exterioară pe care o percep simţurile, nici din reprezentările obişnuite, cărora le dau naştere simţurile sau pe care le evocă amintirile.

Cel ce meditează percepe apoi un element nou, ieşit dintr-o lume până atunci necunoscută, strecurându-se în starea sa sufletească. El nu reuşeşte să îl definească. Îl presimte, dar nu poate să şi-l reprezinte. Este năpădit de sentimentul că corpul său fizic e obstacolul care îl împiedică să recunoască natura acestui element nou. În acest moment el trebuie să-şi dubleze eforturile interioare şi să-şi continue munca. După un anumit timp se va simţi învingătorul rezistenţei corpului său. Instrumentul fizic al inteligenţei sale nu a fost capabil de a crea decât reprezentări legate de fenomenele lumii sensibile. A fost incapabil să ridice până la nivel de reprezentare revelaţiile lumii suprasensibile, care caută să se apropie de el. Ar fi trebuit să fie modelat în acest scop. În această privinţă omul este ca şi copilul care e înconjurat de lumea sensibilă, dar ale cărui instrumente intelectuale trebuie pregătite prin experienţa în această lume, înainte de a putea să o înţeleagă. Clarvăzătorul face, la început şi într-un mod superior, o muncă analoagă celei a copilului asupra instrumentului inteligenţei sale. El îl dezvoltă cu ajutorul gândurilor sale fortificate şi îl transformă încetul cu încetul, până îl face capabil să extindă la lumea sensibilă facultatea sa de reprezentare. Această acţiune a sufletului asupra corpului este simţită de clarvăzător. Corpul său îi opune la început o rezistenţă violentă, încât îi face impresia unui corp străin pe care l-ar purta în el. Dar corpul se adaptează progresiv la viaţa sufletului şi până la urmă nu mai este un obstacol. Dimpotrivă, lumea suprasensibilă i se descoperă. La fel stau lucrurile şi cu ochiul, pe care noi nu îl percepem, dar căruia îi datorăm perceperea lumii culorilor. Clarvăzătorul trebuie să fi dobândit facultatea de a nu mai simţi corpul înainte ca sufletul său să poată percepe lumea suprasensibilă.

Ca regulă generală, omul care a ajuns prin exercitarea voinţei sale să-şi facă sufletul clarvăzător poate provoca oricând clarvederea, concentrându-şi gândirea asupra unui obiect pe care ştie că este capabil să îl evoce cu o intensitate deosebită. Această concentrare va face să-i apară clarvederea. La început el nu va fi capabil să dirijeze, să conducă viziunea sa. Un obiect oarecare sau un fenomen oarecare suprasensibil i se vor revela fără ca sufletul său să fi fost pregătit să le primească sau ca el să le fi căutat. Cu toate acestea, continuându-şi efortul interior, clarvăzătorul va reuşi să dirijeze după voie observaţia sa spirituală. La fel cum căutăm să chemăm o amintire dispărută, evocând o alta, care-i este înrudită, la fel, clarvăzătorul poate alege ca punct de plecare al căutării sale acel fapt care este îndreptăţit să presupună că e legat de cel pe care ar vrea să îl atingă. Concentrându-şi toată gândirea asupra faptului cunoscut, el reuşeşte adesea ca după un timp mai mult sau mai puţin îndelungat să provoace apariţia fenomenului căutat. Trebuie notat totuşi că, în general, aşteptarea calmă a momentului propice prezintă pentru clarvăzător mari avantaje. El nu trebuie să forţeze nimic. Dacă acea experienţă la care aspiră nu i se prezintă, este preferabil să renunţe la ea, pentru moment, chiar dacă va căuta mai târziu o nouă ocazie ca ea să se producă. Pentru anumite experienţe, aparatul cunoaşterii omeneşti este necesar a se maturiza în mod lent. Cel care nu are răbdarea să aştepte maturizarea lui nu va face decât observaţii eronate sau inexacte.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

A patra meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ CAUTĂ SĂ-ŞI FORMEZE O REPREZENTARE DESPRE „PĂZITORUL PRAGULUI"

Când sufletul a dobândit facultatea de a observa fără intermediul corpului său fizic, pot apărea anumite dificultăţi în viaţa sa sentimentală. El se vede obligat să ia faţă de sine o cu totul altă atitudine decât în trecut. Mai înainte, considera lumea sensibilă ca un domeniu exterior lui, iar experienţele sale personale interioare ca fiind numai ale sale proprii. În prezent, când se află în faţa lumii suprasensibile, îi este imposibil să mai susţină acest punct de vedere. Abia observă această lume superioară că el, aşa zicând, se şi răspândeşte în ea. Nu se simte izolat de ea, ca de lumea exterioară materială. În consecinţă, tot ce numea mai înainte viaţa sa interioară îmbracă acum un caracter special, foarte dificil de pus de acord cu noţiunea de interioritate cu care eram obişnuiţi. Noi nu mai putem spune aşadar: „eu gândesc, eu sunt", sau „eu îmi modelez gândurile din mine", ci ne simţim obligaţi să spunem: „ceva gândeşte în mine, ceva trezeşte în mine sentimente, ceva produce gânduri şi le descoperă conştienţei mele sub o formă bine determinată".

Or, acest sentiment poate deveni extrem de copleşitor; să presupunem că experienţa pe care o facem în lumea suprasensibilă este de natură să ne convingă că nu avem de-a face nici cu o fantezie şi nici cu o iluzie, ci cu o realitate. Ajungem să ne dăm seama că lumea exterioară suprasensibilă caută să se facă simţită, caută să se gândească în noi, dar că un obstacol se opune la ceea ce vrea ea într-adevăr să spună. Noi simţim atunci că ceea ce încearcă să intre în acest mod în sufletul nostru este o realitate adevărată şi că numai această realitate ar putea să arunce lumină asupra experienţelor pe care le credeam până atunci ca reale.

Impresia noastră mai poate îmbrăca forma următoare: realitatea suprasensibilă ne pare înzestrată cu o valoare infinit superioară faţă de realitatea obişnuită, singura cunoscută de noi până la acel moment. Dacă acest sentiment are ceva copleşitor, aceasta ţine de faptul că vedem în momentul acela care e pasul următor pe care trebuie să-l facem; simţim *datoria* să îl facem. Tot ce viaţa noastră interioară a făcut din noi până în acel moment ne cere acum să realizăm acest progres, cu riscul să ne negăm şi să ne anihilăm pe noi înşine. Cu toate acestea, intervine un alt sentiment, cel al incapacităţii noastre de a îndeplini sarcina care se impune, sau cel al incapacităţii noastre de a reuşi, dacă am întreprinde o acţiune în acest sens.

Toate aceste impresii se rezolvă în reprezentarea următoare: „Aşa cum este în prezent sufletul meu, îi revine obligatoriu o datorie. Dar el este incapabil să o îndeplinească, fiindcă lumea suprasensibilă nu îl acceptă aşa cum este". Sufletul se simte, aşadar, în opoziţie cu lumea suprasensibilă şi el poate să-şi spună: „Eu nu sunt apt să mă orientez în acest univers superior, cu toate acestea, dar el poate să mă înveţe care este raportul persoanei mele cu adevărata realitate. Eu m-am rupt deci complet de cunoaşterea realului".

Acest sentiment este consecinţa unei experienţe interioare prin care se revelează, din ce în ce mai bine, în faţa propriilor noştrii ochi, valoarea adevărată a sufletului nostru. Ne vedem implicaţi cu toată fiinţa şi cu toată viaţa noastră într-o imensă eroare. Este o eroare care diferă în mod radical de erorile obişnuite, întrucât acestea din urmă nu sunt decât erori gândite, în timp ce imensa eroare a sufletului nostru este o eroare *trăită*. O eroare gândită dispare atunci când înlocuieşti ideea greşită printr-o idee adevărată. Dar eroarea *trăită* a devenit parte integrantă a sufletului: acesta este eroare. Această eroare nu poate fi îndreptată schimbând pur şi simplu cursul gândurilor tale; este o parte a realităţii, a propriei noastre realităţi.

O astfel de experienţă conţine ceva ce anihilează fiinţa. Sufletul se simte refuzat în tot ce doreşte. Durerea pe care o încercăm, la un anumit stadiu al pelerinajului sufletului, depăşeşte cu mult tot ceea ce lumea sensibilă poate oferi ca suferinţe. Din această cauză forţele pe care sufletul le-a dobândit din practica anterioară a vieţii nu sunt întotdeauna pe măsura unei asemenea încercări. Se poate produce un efect extraordinar. Se pune o problemă gravă: unde voi găsi forţele de care am nevoie pentru a suporta sarcina care mi-a fost impusă? Individul nu poate găsi aceste forţe decât în el însuşi. Ele constau în ceea ce se poate numi curajul, cutezanţa interioară.

Pentru a progresa, din acest moment, pe calea pelerinajului spiritual, trebuie să se manifeste în noi acele forţe de rezistenţă psihică din care decurg un curaj şi o cutezanţă mult superioare celor pe care le necesită viaţa în corpul fizic. Aceste forţe nu pot rezulta decât din adevărata cunoaştere de sine. Numai la acest stadiu al evoluţiei ajungem să constatăm cât de puţin cunoscusem până acum din noi înşine. Ne dăruim vieţii noastre interioare, în loc să o observăm în mod obiectiv, aşa cum am face cu o parte a lumii exterioare. Dar progresele pe care le-am realizat pentru a deveni conştienţi în afara corpului fizic ne-au înarmat de o manieră cu totul nouă pentru cunoaşterea de sine. Am învăţat să ne examinăm pe noi înşine dintr-un punct de vedere special, care nu poate exista în afara observării eliberate de simţuri. Sentimentul coplesitor care a fost descris mai sus este deja un indiciu al adevăratei cunoaşteri de sine. A te simţi implicat într-o eroare, în ceea ce priveşte relaţiile tale cu lumea exterioară, înseamnă a observa fondul fiinţei tale, aşa cum este el în mod real.

Or, este în natura omului să sufere în urma acestor descoperiri. Frământările cărora le cădem pradă în cazul acesta ne arată până la ce punct purtăm în noi dorinţa, foarte naturală, de a recunoaşte o oarecare valoare persoanei noastre, aşa cum este ea. Această dorinţă ne poate părea lipsită de frumuseţe, dar ea există: trebuie să privim în faţă această urâţenie a propriului nostru sine. Până în momentul acesta am ignorat această urâţenie, fiindcă nu pătrunsesem niciodată în mod conştient în profunzimile fiinţei noastre. Recunoaştem cât iubeam, în noi înşine, o fiinţă a cărei urâţenie ni s-a arătat acum. Ceea ce percepem este puterea amorului propriu. Şi în acelaşi timp simţim că suntem foarte puţin dispuşi să ne debarasăm de acest amor propriu.

Aceste dificultăţi sunt deja foarte mari în ceea ce priveşte calităţile pe care le dezvoltă sufletul nostru în viaţa obişnuită şi în raporturile noastre cu semenii. Adevărata cunoaştere de sine ne spune, de exemplu, că noi ascundem în adâncul sufletului invidia, ura faţă de o persoană pentru care gândeam că nutrim numai sentimente binevoitoare. Aflăm că această invidie şi această ură, care nu s-au manifestat

încă, vor tinde să iasă la iveală. În cazul acesta, ne dăm seama că ar fi zadarnic să spunem: „Fiindcă recunosc această invidie, această ură, voi putea-o înăbuşi în mine". Putem, dimpotrivă, prevedea că hotărârea noastră bună îşi va pierde întreaga putere, în ziua în care se va dezlănţui în noi, ca o forţă a naturii, instinctul de a satisface această invidie şi această ură. Iată în ce mod conştienţa de sine se trezeşte în fiinţele omeneşti, îmbrăcând pentru fiecare o formă particulară. Faptul că aceste experienţe apar în momentul când începem să trăim în mod conştient în afara propriului corp fizic, se produce tocmai pentru că în acest moment cunoaşterea de sine devine reală, nemaifiind tulburată de dorinţa de a ne găsi pe noi înşine aşa cum am dori să fim. Aceste fenomene ale cunoaşterii de sine parţiale sunt penibile, chiar copleşitoare pentru cel care le încearcă. Dar nu am putea dobândi facultatea de a trăi în afara corpului fizic fără a trece prin aceste încercări. Ele rezultă în mod necesar din atitudinea foarte particulară pe care trebuie să o adoptăm în cazul acesta faţă de noi înşine.

Este însă un moment în care avem nevoie de o energie psihică încă şi mai mare. Acesta are loc atunci când intervine o cunoaştere de sine de ordin general, de ordin pur omenesc. În cazul acesta te consideri pe tine însuţi dintr-un punct de vedere în întregime exterior faţă de propria ta viaţă, aşa cum a fost ea până în ziua aceea. „Până în prezent, ne zicem, am judecat lucrurile şi fenomenele acestei lumi după legile naturii mele omeneşti. Să încerc o clipă să-mi imaginez că sunt pus în imposibilitatea de a o mai face. Aş înceta în acest caz de a mai fi eu însumi. Nu aş mai avea viaţă interioară; aş fi un neant". Astfel trebuie să gândească nu numai omul obişnuit, care este satisfăcut de existenţa sa zilnică şi nu reflectează decât rar asupra lumii şi asupra vieţii, dar, de asemenea, şi savantul ori filosoful. Caracteristica filosofiei nu este oare de a observa şi de a judeca lumea după măsura facultăţilor omeneşti? Însă acest mod de a observa şi de a judeca nu poate să-i convină lumii suprasensibile; el este respins de ea. Dar, în acelaşi timp este respinsă întreaga noastră personalitate. Cel ce meditează se întoarce către sufletul său în totalitatea lui, către *eul* său. Pentru a pătrunde în lumea superioară, acest eu devine un lucru care trebuie abandonat. Or, înaintea intrării în domeniul spiritual, nu am putea să nu considerăm *eul* nostru ca fiinţa noastră adevărată, ca fiinţa noastră reală. Noi spuneam: „Datorită acestui *eu* eu concep lumea; a-l pierde ar fi egal cu a renunţa la adevărata mea fiinţă". Instinctul cel mai imperios împinge sufletul să-şi păstreze întotdeauna „eul" său, asumându-şi în acest scop orice risc. În viaţa obişnuită acest instinct este absolut justificat. El trebuie să dispară de îndată ce sufletul pătrunde în lumea suprasensibilă exterioară. Acesta este pragul pe care sufletul trebuie să îl treacă şi în faţa acestui prag trebuie să abandoneze nu numai cutare sau cutare posesiune preţioasă, dar şi ceea ce el credea până atunci că este propria sa realitate. El se vede obligat să spună: „Fii gata să vezi cel mai mare adevăr al tău devenind, dincolo de prag, cea mai mare eroare a ta".

Sufletul poate să dea înapoi de groază în faţa unor astfel de exigenţe. El poate avea sentimentul că acest act implică o astfel de renunţare, o astfel de nimicire de el însuşi, încât se recunoaşte neputincios să-l efectueze. Această mărturisire de neputinţă poate îmbrăca forme multiple. Se poate întâmpla să ia aparenţa unui instinct, şi noi i-am tăgăduit caracterul său adevărat, deşi am gândit şi am acţionat sub impulsul lui. În cazul acesta, încercăm o profundă repulsie faţă de toate adevărurile suprasensibile. Le considerăm simple vise şi fantasmagorii. Repulsia ne este inspirată realmente de frica pe care o avem faţă de aceste adevăruri; dar frica se ascunde în fundul cel mai secret al sufletului. În cazul acesta, ne imaginăm că ceea ce ne permite să trăim sunt cunoştinţele dobândite de simţuri şi de intelect, şi evităm să ne apropiem de pragul lumii spirituale. Ne deghizăm frica convingându-ne că tot ce se află, aşa zicând, dincolo de prag nu este decât o ipoteză nejustificată în comparaţie cu ştiinţa şi raţiunea. În realitate, ţinem atât de mult la această ştiinţă şi la această raţiune, aşa cum le cunoaştem, pentru că ele sunt legate de *eul* nostru. Aici este vorba de o formă foarte comună de amor-propriu. Dar acest amor-propriu este incompatibil cu lumea suprasensibilă.

Se poate, de asemenea, întâmpla ca omul să nu fie mulţumit de această oprire instinctivă a sa în faţa pragului, ca omul să atingă pragul în mod conştient şi, în cazul acesta, fiindcă îi este frică de ceea ce a găsit în faţa sa, să-şi schimbe radical părerea. Atunci omul care s-a apropiat de prag nu mai poate evita efectele pe care această apropiere le exercită asupra vieţii obişnuite a sufletului, nici consecinţele pe care le va antrena pentru el. În această situaţie, sentimentul de neputinţă pe care l-a încercat se va răspândi asupra întregii sale vieţi interioare.

Pătrunzând în lumea suprasensibilă, omul trebuie, dimpotrivă, să fi dobândit forţa de a abandona acest sentiment al *eului*, care în viaţa obişnuită constituie adevărul său cel mai sigur. Este necesar ca el să se adapteze la un mod cu totul nou de a simţi şi de a judeca lucrurile. Dar el trebuie să rămână, de asemenea, mereu capabil de a regăsi, când este în faţa lumii simţurilor, modul de a simţi şi de a judeca potrivit cu această lume. Trebuie să înveţe să trăiască în mod conştient nu numai în două lumi, dar şi în două moduri cu totul diferite. Şi nu trebuie ca situaţia în care se află, aceea de a fi adoptat un nou fel de a simţi şi de a judeca, să falsifice justeţea discernământului său în lumea simţurilor.

Această atitudine este extrem de dificil de realizat. Ea cere o disciplină energică, neobosit continuată, în vederea fortificării vieţii sufletului.

Dacă ai trecut prin încercările care-l aşteaptă pe om înaintea pragului lumilor superioare, înţelegi până la ce punct este salutar, pentru viaţa curentă a sufletului, de a nu ajunge pe prag (fără a fi pregătit corespunzător). Evenimentele care ne tulbură în faţa pragului sunt de aşa natură, încât le vom reprezenta ca fiind o Fiinţă puternică, din care emană o interzicere binefăcătoare. Această Fiinţă protejează omul ajuns pe prag împotriva spaimelor şi pericolelor care ar conduce la nimicirea *eului* său.

În spatele lumii exterioare, care i se oferă vieţii noastre obişnuite, se găseşte o altă lume. La pragul acestui alt univers se află un Paznic sever. Acesta ne împiedică de a cunoaşte ceva din legile lumii suprasensibile, deoarece oricât de dureroase ar fi îndoielile noastre referitoare la această lume ele sunt mai uşor de suportat decât reprezentarea a ceea ce trebuie abandonat atunci când pătrundem „dincolo".

Atât timp cât omul nu se apropie el însuşi de prag, rămâne protejat împotriva experienţelor pe care le-am menţionat mai sus. Descrierile pe care le pot face persoanele care s-au apropiat de el, sau care l-au trecut, nu dăunează acestei protecţii. Dimpotrivă, ele pot fi foarte utile în cazul propriei noastre prezenţe în faţa pragului. Este mai uşor de a realiza o acţiune atunci când ne-am făcut despre ea o idee prealabilă, decât atunci când nu ştim nimic. Totuşi, cunoaşterea de sine, pe care fiecare trebuie să o dobândească prin el însuşi, nu se modifică cu nimic datorită faptului menţionat mai sus.

Unii clarvăzători, sau persoanele familiarizate cu clarvederea, pretind că nu trebuie vorbit de aceste lucruri celor care nu sunt încă hotărâţi să caute ei înşişi accesul la ele. Această pretenţie nu este normală. Noi trăim într-o epocă în care oamenii trebuie să se familiarizeze din ce în ce mai mult cu specificul lumilor suprasensibile, dacă vor ca sufletele lor să fie la înălţimea necesităţilor prezentului. Divulgarea cunoştinţelor spirituale, inclusiv a acelor privitoare la Păzitorul Pragului, este una din sarcinile ce îi revin epocii noastre şi viitorului apropiat.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

A cincea meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ ÎNCEARCĂ SĂ-ŞI FORMEZE O REPREZENTARE DESPRE „CORPUL ASTRAL"

Suntem mai puţin izolaţi de lumea suprasensibilă, în care ne introduce corpul nostru elementar, decât de lumea fizică, pe care o percepe corpul nostru fizic. Cu toate acestea, se poate spune, pentru a exprima raportul în care ne aflăm cu luma suprasensibilă, că luăm cu împrumut de la ea unele din substanţele sale, pentru a forma din ele propriul nostru corp elementar, tot aşa cum împrumutăm din lumea fizică forţele şi substanţele care compun corpul nostru material. Clarvăzătorul îşi dă seama de aceasta atunci când, desprins de corpul său sensibil, caută să se orienteze în noua lume. Să presupunem că clarvăzătorul întâlneşte vreun fapt sau vreo fiinţă aparţinând acestei lumi. El le percepe, dar nu le poate determina specificul. Dacă este suficient de puternic, el le poate urmări, dar pentru aceasta trebuie să se reîntoarcă în lumea simţurilor, printr-o evocare energică a experienţelor pe care le conţine această lume. Clarvăzătorului îi este imposibil să rămână în lumea suprasensibilă şi să compare faptul sau fiinţa care i se prezintă cu alte fapte sau cu alte fiinţe, ceea ce i-ar permite să se orienteze asupra semnificaţiei viziunii lui. Perceperea lumii suprasensibile poate fi deci limitată la cea a unor detalii şi nu implică, pentru clarvăzător, posibilitatea de a se mişca de la un punct al ei la altul. El este îngrădit de aspectul particular pe care îl percepe.

Comparaţia ce urmează ne va face să înţelegem mai bine starea în care se simte sufletul în cazul acesta. Să presupunem că am vedea murindu-ne toate rudele care ne erau dragi şi că nu am păstra despre ele decât amintirea. Ele nu supravieţuiesc pentru noi decât în gândurile noastre. În acelaşi fel îi apare sufletului cea de a doua lume spirituală. Sufletul o poartă în el ca pe o amintire, dar ştie că nu are nici o contribuţie la realitatea ei. Această imagine a realităţii care trăieşte în sufletul nostru este infinit mai reală decât sunt amintirile din lumea sensibilă. Lumea superioară are o existenţă independentă şi toate elementele sale au tendinţa de a ieşi din suflet, de a se îndrepta spre un alt loc. Sufletul simte trăind în el o lume, dar are impresia că această lume caută să se despartă de el, că elementele sale îl vor face să izbucnească. Tensiunea poate să crească până la punctul de a elibera aceste elemente; se pare că acestea rup ceva, ca un fel de înveliş al sufletului, şi că ele fug. Sufletul se simte sărăcit de tot ce s-a desprins de el.

Or, sufletul constată că lucrurile din lumea sa interioară, pe care le-a iubit dezinteresat, pentru ele însele şi nu pentru că erau în el, se comportă într-un mod deosebit. Ele nu se rup de suflet; este adevărat că ies din suflet, dar antrenându-l, într-un anumit fel, cu ele. Îl atrag către locul în care îşi are sediul realitatea lor. Se produce atunci un fel de fuziune între suflet şi esenţa adevărată a acestor lucruri, despre care el nu avea până atunci decât o imagine, un anumit fel de reflectare.

Iubirea despre care vorbim trebuie să fie trăită în lumea suprasensibilă. În lumea simţurilor nu putem decât să ne pregătim pentru aceasta. Cu cât ştim să iubim mai mult în lumea fizică, cu atât mai mult se păstrează din această însuşire în lumea spirituală. Iată un exemplu despre felul cum se aplică acest principiu: să luăm plantele. Nu atingem fiinţele suprasensibile reale, care sunt în legătură cu plantele, decât dacă le iubim. Cu toate acestea, se poate ca o persoană să pară cu totul indiferentă, în lumea fizică, faţă de regnul vegetal, dar în sufletul său să aibă pentru el o simpatie inconştientă. În acest caz, se va putea trezi atunci când va pătrunde în lumea suprasensibilă.

Cum sufletul poate depinde de iubire, unirea cu fiinţele lumii superioare poate fi condiţionată de alte sentimente, cum sunt rcspectul ori veneraţia. Acestea îi pot fi inspirate sufletului de fiinţe care nu se manifestă încă în străfundul sufletului decât sub formă de imagini, de reflecţii. Totuşi, aceste sentimente trebuie să aparţină întotdeauna de domeniul interior al sufletului. Sufletul învaţă astfel să recunoască fiinţele lumii suprasensibile, la care i-a permis să aibă acces dezvoltarea sentimentelor sale.

Un mijloc sigur de a ne orienta în lumea superioară constă în a ne croi o cale către fiinţele care o populează, datorită raporturilor care se stabilesc în noi înşine cu imaginile lor. În lumea fizică iubim o fiinţă când o cunoaştem. În cea de a doua lume, suprasensibilă, înainte de a întâlni fiinţa reală, se poate să-i iubim imaginea, aceasta fiind cea care ni se oferă mai întâi.

Elementul nou pe care învăţăm să-l distingem în noi în acest fel nu este corpul elementar, ci ceea ce îl trezeşte pe acesta la viaţă. Dacă în loc de a ne pierde conştienţa în somn am rămâne, dimpotrivă, conştienţi în afara corpului nostru fizic, ne-am recunoaşte pe noi înşine în fiinţa care produce trezirea. Este cea de a treia entitate pe care o distingem în sufletul nostru, după corpul fizic şi corpul elementar. Să numim această entitate corp astral şi să nu definim pentru un moment cu acest nume decât entitatea care i se revelează sufletului în felul pe care l-am descris mai sus.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

A şasea meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ ÎNCEARCĂ SĂ-ŞI FORMEZE O REPREZENTARE DESPRE „CORPUL EULUI" SAU „CORPUL GÂNDURILOR"

Corpul astral, mai mult decât corpul elementar, îi dă sufletului sentimentul că el există în afara corpului sensibil. Corpul elementar îi conferă sufletului senzaţia de a fi separat de corpul fizic, dar el continuă să simtă acest corp. Pentru corpul astral, dimpotrivă, corpul sensibil devine un lucru exterior. Când sufletul devine conştient de corpul său elementar, simte că se dilată; dimpotrivă, când pătrunde în viaţa corpului astral el are impresia că saltă într-o altă entitate, entitate supusă acţiunii unei lumi de fiinţe spirituale. Sufletul se simte legat sau înrudit într-un anumit fel cu aceste fiinţe. Şi el învaţă progresiv să recunoască raporturile pe care aceste fiinţe le au între ele. Începând din acest moment, conştienţa omenească vede lumea sa extinzându-se către spirit. Ca urmare, ea învaţă să cunoască unele entităţi spirituale care au grijă de succesiunea epocilor de evoluţie omenească şi veghează la caracterul fiecăreia din aceste epoci, ca acest caracter să fie în mod real determinat de fiinţele numite Spiritele timpului sau Începătorii.

Sufletul învaţă apoi să distingă alte fiinţe, a căror viaţă psihică este în aşa fel, încât gândurile lor sunt în acelaşi timp nişte forţe naturale. El e condus să recunoască faptul că forţele naturale nu există decât pentru simţurile fizice şi că în realitate, pretutindeni unde se manifestă aceste forţe, se exprimă gândurile unor fiinţe, la fel cum prin gestul unei mâini se exprimă un suflet omenesc. Nu este vorba de o teorie care ar imagina, în spatele fenomenelor naturale, nişte entităţi ascunse. Trăind în mod conştient în corpul astral, intri în legătură cu aceste entităţi nu în mod teoretic, ci la fel de concret pe cât sunt de reale şi de concrete relaţiile noastre cu semenii în lumea simţurilor.

Printre entităţile care populează domeniul în care pătrundem, se poate observa o gradare şi putem vorbi de o lume de ierarhii superioare. Fiinţele ale căror gânduri se manifestă sub forma forţelor naturale, atunci când sunt percepute de simţuri, pot fi numite *Spiritele formei*.

Sufletul nu poate trăi în această lume superioară decât cu condiţia ca fiinţa sa fizică să-i devină tot atât de străină cât îi este de străină, de exemplu, o plantă, pe care o percepe în lumea simturilor. Acest mod de a trăi în afara a ceea ce suntem obligaţi să considerăm în viaţa obişnuită ca rezumând întreaga noastră fiinţă este infinit de dureros, atâta timp cât o altă experienţă nu se adaugă la aceasta. Dacă munca psihică interioară se continuă în modul cel mai energic şi dacă ea conduce la o concentrare şi la o consolidare corespunzătoare a vieţii sufletului, intensitatea acestei suferinţe poate fi evitată, dat fiind că cea de a doua experienţă poate începe să se desfăşoare pe măsura adaptării sufletului în corpul astral.

Iată în ce constă această a doua încercare: sufletul vede toate calităţile sale, toate cuceririle sale anterioare îmbrăcând aspectul amintirilor, şi el ia faţă de tot ce constituia mai înainte „eul" său atitudinea pe care i-o dictează amintirile din lumea materială. Numai o experienţă de acest fel îl face cu adevărat conştient de o lume absolut diferită de cea a simţurilor, diferită şi de viaţa la care participă însăşi fiinţa sa. De acum înainte, „eul" său din trecut îi apare sufletului ca un lucru străin de fiinţa sa reală. Îl poate aprecia obiectiv şi în el apare imaginea a ceea ce este în mod real fiinţa pe care o contemplă şi despre care spunea înainte „ea este eu însumi". În prezent, el nu mai vorbeşte la fel, ci spune: „eu o port cu mine ca pe un lucru străin". Aşa cum în cursul existenţei obişnuite sufletul nu se simte dependent de amintirile sale, la fel „eul" nou, „eul" dobândit, nu se simte dependent de vechiul „eu". El aparţine lumii entităţilor spirituale.

Or, această experienţă – întrucât aici este vorba de o experienţă trăită şi nu de o teorie – ne permite să pătrundem adevărata natură a ceea ce am considerat până atunci „eul" nostru. Acest „eu" ni se prezintă ca o ţesătură de amintiri produse de corpul sensibil, corpul elementar şi corpul astral, la fel cum imaginea pe care o reflectă o oglindă este produsă de aceasta. Aşa cum noi nu ne confundăm cu această imagine, nici sufletul, care se cunoaste în lumea spirituală, nu se confundă cu ceea ce vede din el însuşi în lumea sensibilă. Este de la sine înţeles că această comparaţie nu trebuie să fie împinsă prea departe: imaginea dispare atunci când ne îndepărtăm de oglindă, ţesătura de amintiri care compun ceea ce noi considerăm, în lumea sensibilă, drept propriul nostru „eu" real este înzestrată cu o şi mai mare independenţă şi se comportă de o manieră personală. Cu toate acestea, în faţa existenţei adevărate a sufletului, ea nu este decât o imagine a fiinţei noastre. Sufletul, care trăieşte din viaţa sa adevărată, simte că are nevoie de această imagine, pentru a se descoperi lui însuşi. El ştie că nu este această reflectare, dar că nu ar fi ajuns niciodată să se cunoască, dacă nu s-ar fi surprins mai întâi în imaginea sa reflectată de către o lume pe care o consideră exterioară lui, începând de la ascensiunea sa în lumea spirituală.

Ţesătura de amintiri din care este constituit vechiul „eu" poate fi numită *corpul eului* sau *corpul gândurilor*. Dar aici trebuie extins sensul cuvântului „corp". În acest caz, el indică tot ce percepem din noi înşine şi despre care nu recunoaştem că ne reprezintă pe noi, dar pe care îl acceptăm. Atunci când datorită conştienţei noastre clarvăzătoare ajungem să nu mai percepem decât o sumă de amintiri din ceea ce consideram mai înainte ca fiind însăşi fiinţa noastră, am obţinut experienţa a ceea ce se ascunde în spatele fenomenului morţii. Pătrundem atunci până la însăşi esenţa unei lumi reale. Aici găsim o fiinţă în care ne recunoaştem pe noi inşine şi care păstrează, ca într-o memorie, experienţele vieţii sensibile. Pentru a se perpetua, aceste experienţe au nevoie de o entitate care să le fixeze, aşa cum „eul" obişnuit fixează amintirile lumii materiale. Cunoaşterea lumii suprasensibile ne revelează că fiinţa omenească are viaţa sa în lumea entităţilor spirituale şi că datorită lor se păstrează amintirea existenţei fizice. La întrebarea: Ce va deveni după moarte fiinţa noastră actuală? cercetătorul spiritual răspunde: „Ea va fi ceea ce se va păstra din ea, în virtutea vieţii sale de fiinţă spirituală printre alte fiinţe spirituale".

Noi învăţăm să cunoaştem natura acestor fiinţe şi pe a noastră, iar această cunoaştere este rezultatul următoarei experienţe imediate: ştim că fiinţele spirituale, şi o dată cu ele propriul suflet, au o existenţă faţă de care viaţa noastră materială nu este decât o manifestare tranzitorie.

Datorită primei meditaţii, ne-a apărut în faţa conştienţei obişnuite faptul că trupul nostru aparţine lumii fizice şi că acţiunea reală a acestei

lumi ni se arată prin dezagregarea trupului după moarte. În prezent, datorită clarvederii noastre, descoperim că „eul" omenesc aparţine unei lumi de care este legat prin legături foarte diferite de cele care supun trupul legilor naturii. Aceste legături, care unesc „eul" cu fiinţele spirituale, nu sunt influenţate, în esenţa lor cea mai profundă, nici de naştere şi nici de moarte; ele îmbracă pe durata vieţii fizice o formă particulară.

Fenomenele vieţii materiale sunt expresia anumitor raporturi suprasensibile. Omul fiind în esenţă o fiinţă suprasensibilă şi apărând ca atare pentru observaţia clarvăzătoare, moartea nu va putea aduce schimbări în ceea ce priveşte raporturile sufletelor omeneşti între ele în lumea cealaltă. La întrebarea neliniştitoare, care ia iniţial în conştienţa noastră obişnuită forma: „Regăsi-voi eu după moarte fiinţele de care eram legat în timpul vieţii fizice?" adevăratul cercetător spiritual, care e în măsură să enunţe o judecată rezultată din experienţa asupra acestor probleme, răspunde printr-un „da" categoric.

Omul care se exersează pentru a-şi spori viaţa sa interioară, după o metodă pe care noi am indicat-o adesea, va trece prin toate experienţele descrise mai sus şi sufletul său va avea sentimentul că atinge, în lumile superioare, propria sa realitate spirituală. Totuşi exerciţiul menţionat mai sus poate fi favorizat de cultivarea anumitor sentimente.

În cursul vieţii noastre obişnuite în lumea sensibilă, încercăm, datorită a ceea ce numim destin, sentimente de simpatie şi antipatie. Pentru cine se observă pe sine însuşi cu imparţialitate, e de netăgăduit că aceste sentimente sunt dintre acelea care se trăiesc cel mai intens. Raţionamentul care constă în a ne spune că nimic din ce se întâmplă nu este inutil, că trebuie să-ţi suporţi destinul, poate să ne ajute să avem o atitudine calmă în faţa tuturor evenimentelor vieţii noastre, dar acest raţionament este insuficient pentru o adevărată înţelegere a fiinţei omeneşti. El poate fi foarte util vieţii sufletului, dar vom remarca adesea că simpatiile şi antipatiile astfel înăbuşite nu au dispărut decât pentru conştienţa noastră imediată; ele au fost refulate în străfundurile fiinţei noastre, dar mai târziu se vor manifesta fie printr-o anumită stare de suflet, fie prin oboseală sau printr-o altă senzaţie corporală analoagă. Pentru a putea ajunge la o adevărată egalitate de suflet (un echilibru sufletesc) în faţa destinului, trebuie să fi recurs la metoda prin care ne fortificăm viaţa interioară şi care constă în a ne dărui în mod regulat şi energic unor anumite gânduri sau unor anumite sentimente. Rationamentul nu conduce decât la concluzii de ordin intelectual şi este insuficient pentru a ne oferi echilibrul pe care îl căutăm; trebuie să conferim gândurilor noastre o trăire intensă şi să ne consacrăm lor cu totul, pe durata unor momente de concentrare, când îndepărtăm toate impresiile date de simţuri şi toate amintirile vieţii. Acest exerciţiu dezvoltă o stare sufletească deosebită în privinţa destinului nostru; exerciţiul ne permite să ne eliberăm definitiv de orice simpatie şi antipatie în judecarea destinului; el ne determină să considerăm tot ce ni se întâmplă cu o perfectă obiectivitate, aşa cum am observa o cascadă care cade de la înălţime şi apoi se domoleşte.

Aceasta nu înseamnă a fi insensibili la destinul nostru. Dacă am deveni indiferenţi la tot ce ni se întâmplă pe plan personal, ar însemna că nu suntem pe o cale bună. Trebuie să fim insensibili la lumea exterioară şi la lucrurile care ne afectează în mod direct? Trebuie oare să nu resimţim nici bucurie, nici suferinţă, pentru ceea ce se întâmplă în jurul nostru? Cel ce vrea să dobândească cunoaşterea suprasensibilă nu trebuie să devină indiferent în faţa vieţii, ci trebuie să-şi transforme interesul pe care îl poartă „eul" său propriului destin. Este posibil ca, departe de a-i slăbi sensibilitatea, această transformare, dimpotrivă, să i-o mărească. În cursul vieţii obişnuite adesea sufletul îşi deplânge destinul. El poate adopta însă o altă atitudine şi să încerce, faţă de propriul său nenoroc, acelaşi sentiment – şi aceasta foarte intens – pe care i-l inspiră nenorocul altuia.

Este mai uşor să adoptăm acest punct de vedere în ceea ce priveşte destinul, decât în ceea ce priveşte aptitudinile cu care suntem înzestraţi.

Într-adevăr nu te bucuri tot atât de mult de talentul pe care îl are cineva, cât de faptul de a-l avea tu însuţi. Când, prin exercitarea cunoaşterii de sine, ne străduim să pătrundem până în profunzimile cele mai ascunse ale sufletului nostru, descoperim multe bucurii egoiste, la ideea calităţilor ce ni se recunosc. O înţelegere profundă, dublată de o gândire (meditativă), a faptului că este indiferent, în ceea ce priveşte progresul vieţii omeneşti, care este fiinţa care posedă anumite aptitudini, poate să conducă la mari progrese pentru dobândirea adevăratului echilibru ce trebuie păstrat în faţa celui mai ascuns destin al fiinţei noastre. Dar consolidarea vieţii sufletului cu ajutorul puterii gândirii nu trebuie niciodată să ne conducă la aprecierea necorespunzătoare a facultăţilor noastre; puterea gândirii trebuie să ne determine să acţionăm în conformitate cu facultăţile cu care suntem înzestraţi.

Cele spuse mai sus ne indică în ce sens trebuie să actionăm pentru consolidarea vieţii sufletului prin exercitarea puterii gândirii. Trebuie să învăţăm să cunoaştem ceea ce apare ca o a doua fiinţă în noi înşine. Această fiinţă ni se va revala, dacă asociem meditaţiei câteva reflecţii asupra felului în care provocăm noi înşine anumite evenimente ale destinului nostru. Destinul nostru de azi nu este oare rezultatul acţiunilor noastre de ieri? Anumite evenimente s-ar fi produs, dacă nu am fi acţionat într-un anumit fel? Pentru a extinde experienţa noastră interioară, ne putem supune propria viaţă la un examen retrospectiv, analizând faptele care dovedesc în ce fel ne-am pregătit noi înşine evenimentele pe care destinul ni le-a impus mai târziu. Putem încerca să rememorăm cursul existenţei noastre, până la vârsta când în copil se trezeşte conştienţa care îi permite mai târziu omului să-şi amintească de viaţa sa. Dacă adăugăm la acest examen retrospectiv al vieţii noastre o atitudine lipsită de orice simpatie şi antipatie egoistă, atingând această epocă a copilăriei, vom spune: „Fără îndoială că numai începând din acest moment a fost posibil să mă cunosc pe mine însumi şi să lucrez în mod conştient la viaţa mea interioară. «Eul» meu exista şi mai înainte. Eu nu eram conştient însă de activitatea lui în interiorul meu, totuşi el a dezvoltat în fiinţa mea facultatea de «a şti ce posed azi şi a face din mine ceea ce am devenit»". Nici un raţionament nu ne poate da această obiectivitate, în schimb ne-o dă atitudinea pe care am descris-o mai sus în privinţa propriului nostru destin. Învăţăm să întâmpinăm evenimentele cu calm, le percepem venind spre noi şi ştim că le-am provocat noi înşine. Dacă devenim stăpâni pe această atitudine, condiţiile de viaţă în care ne naştem ne apar legate de „eul" nostru însuşi. Şi spunem: „Eu am lucrat la fiinţa mea pe parcursul care a urmat după trezirea conştienţei actuale, dar şi înainte, când ea încă nu se născuse".

Deschizându-ne în acest fel o cale către „eul" obişnuit, recunoaştem că, în afară de raţiunea care ne obligă să acceptăm teoretic existenţa sa, simţim în mod real, în noi înşine, activitatea vie a acestuia şi puterea lui şi considerăm „eul" obişnuit ca o creaţie a lui. Dacă simţim această activitate a „eului", începem să percepem entitatea spirituală a sufletului. Dacă acest sentiment nu ne conduce la alte progrese în cunoaşterea spirituală, înseamnă că l-am neglijat la început. El poate rămâne multă vreme în stare de senzaţie obscură, abia perceptibilă, dar dacă perseverăm activ şi în mod energic în munca ce a făcut să se nască în noi acest sentiment, vom sfârşi prin a percepe natura spirituală a sufletului. Este uşor de înţeles de ce cei care nu au nici o experienţă în acest domeniu cred că clarvăzătorul îşi imaginează un „eu" superior prin simplă autosugestie. Însă clarvăzătorul ştie că această obiecţie nu poate proveni decât dintr-o lipsă de experienţă; cine a parcurs tot traseul pe care l-am descris, a dobândit şi însuşirea de a discerne imaginarul de real. Încercările şi munca interioară pe care le implică pelerinajul sufletului dezvoltă, atunci când sunt făcute cu perseverenţă, o prudenţă extremă în ceea ce priveşte imaginaţia.

Cel care lucrează în scopul arătat, de a-şi cunoaşte fiinţa sa spirituală, „eul" său superior, acordă o importanţă primordială experienţei care a fost descrisă la începutul acestei meditaţii şi consideră cele indicate ca o experienţă auxiliară a pelerinajului sufletului.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

A şaptea meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ ÎNCEARCĂ SĂ-ŞI REPREZINTE NATURA EXPERIENŢELOR CARE SE FAC ÎN LUMILE SUPERIOARE

Experienţele pe care trebuie să le facă sufletul dornic să pătrundă în lumile suprasensibile pot descuraja multe persoane, care se vor întreba ce consecinţe va avea faptul că se aventurează în mijlocul unor astfel de fenomene şi cum le vor suporta.

Sub influenţa acestui sentiment, îşi vor spune, fără îndoială, că este mai bine pentru ele să nu intervină prin mijloace artificiale în dezvoltarea sufletului lor şi vor prefera să nu se dăruie cu încredere unei acţiuni pe care nu o cunosc, dar care le va conduce totuşi către un scop determinat.

O astfel de opinie nu va putea pune stăpânire pe cel care ştie că este în natura fiinţei omeneşti să se dezvolte prin propriile sale forţe şi că ar fi vinovat dacă ar lăsa să se ofilească acele forţe care aşteaptă în sufletul său să fie dezvoltate. Puterile necesare dezvoltării personale se află în toate sufletele omeneşti şi nici unul din aceste suflete nu rămâne surd la vocea care cere manifestarea acestora, de îndată ce i-a fost dat să o audă şi să fie informat, într-un fel oarecare, asupra naturii şi asupra importanţei forţelor pe care le posedă.

De asemenea, nici un om nu se va lăsa abătut de la drumul ce-l poate ridica spre lumile superioare, cu excepţia cazului că a greşit, chiar de la început, în aprecierea experienţelor pe care le implică această ascensiune. Meditaţiile precedente au arătat în ce constau aceste experienţe. Pentru a le descrie cu exactitate nu există altă metodă, când vrem să ne servim de cuvinte, decât ca acestea să fie în mod obligatoriu împrumutate din viaţa obişnuită. Încercările pe care le înduri pe calea cunoaşterii superioare au pentru suflet o profundă analogie cu sentimente cum este cel al unei imense singurătăţi, sau acela de a pluti deasupra unei prăpăstii, sau altele asemănătoare. Prin trăirea acestor sentimente iau naştere forţele datorită cărora progresăm pe calea cunoaşterii suprasensibile. Aceste trăiri sunt seminţele din care se vor naşte, mai târziu, roadele cunoaşterii. Fiecare din aceste trăiri eliberează o forţă ascunsă adânc în fiinţă şi care atinge, datorită ei, punctul său de tensiune maximă. „Ceva“ face să izbucnească sentimentul singurătăţii, care închide această forţă ca o teacă, şi ea apare în viaţa sufletului, pentru a deveni acolo un instrument de cunoaştere.

Este necesar să remarcăm totuşi că atunci când urmăm calea cea adevărată fiecare trăire depăşită face să se nască imediat şi în mod necesar o alta nouă. Dar în acelaşi timp cu trăirea ne este dată şi forţa de a o suporta, oricât de puţin ne amintim de această forţă, dacă rămânem calmi şi ne găsim timpul să recunoaştem specificul experienţei oferite sufletului.

Dacă încercăm o suferinţă, dar avem în acelaşi timp certitudinea că există forţe pentru a o depăşi, forţe la care putem apela, reuşim să ne comportăm ca un spectator, în faţa încercărilor care ar fi fost insurmontabile, dacă interveneau în cursul obişnuit al vieţii. Iată cum se explică faptul că persoanele angajate pe calea cunoşterii suprasensibile şi a căror viaţă interioară devine pradă fluxului şi refluxului tuturor acestor valuri de sentimente fac dovadă în viaţa materială de un echilibru sufletesc. Fără îndoială că e posibil ca anumite evenimente din viaţa lor interioară să reacţioneze asupra stării lor sufleteşti obişnuite, în aşa fel încât pentru moment ele nu reuşesc să se pună de acord cu propria viaţă şi cu ele însele, aşa cum reuşeau înainte de a pătrunde pe calea cunoaşterii. Dar vor găsi în facultăţile lor interioare anterior dobândite de suflet forţa necesară restabilirii echilibrului. Pe calea cunoaşterii obişnuite nu poate exista nici o împrejurare în care acest echilibru să nu poată fi găsit.

Calea cea mai bună va fi întotdeauna cea care conduce la lumea suprasensibilă prin consolidarea sau concentrarea vieţii sufletului, pe care o obţinem prin reculegere interioară şi prin dezvoltarea puterii gândirii şi a sentimentului.

Dar modul de a gândi şi simţi caracteristic lumii sensibile, care ne permite orientarea în această lume, nu corespunde lumii suprasensibile. Pentru a atinge această lume, trebuie trăit în mod intens cu şi într-o gândire sau un sentiment, concentrând asupra acestei gândiri sau asupra acestui sentiment toate forţele sufletului. Pe parcursul întregului timp cât durează meditaţia, gândirea sau sentimentul ales trebuie ele singure să preocupe conştienţa.

Meditäm, de exemplu, o gândire care ne-a adus o oarecare convingere; fără a ne preocupa pentru moment de valoarea logică pe care o poate avea, o retrăim continuu, astfel încât ne contopim complet cu ea. Nu este necesar ca această gândire să aibă caracteristica lucrurilor lumii superioare, deşi acestea din urmă se pretează mai bine la un asemenea gen de meditaţii. Obiectul meditaţiei noastre poate fi împrumutat de la experienţa obişnuită. Sunt fecunde, de exemplu, hotărârile pentru efectuarea faptelor din iubire, care ne înflăcărează de sentimente umanitare profund sincere. Dacă este vorba în principal de dobândirea anumitor cunoştinţe, atunci singurele care sunt eficace sunt reprezentările simbolice pe care le împrumutăm de la viaţă, de la literatura ocultă, sau cărora ne dăruim la sfatul persoanelor competente în aceste domenii, având verificată de ele însele eficacitatea mijloacelor pe care ni le oferă.

Această meditaţie, care trebuie să devină pentru noi o obişnuinţă şi chiar o condiţie vitală, la fel de necesară ca şi respiraţia pentru viaţa corpului, ne permite să ne concentrăm forţele sufletului şi să le sporim datorită acestui fapt. Dar trebuie ca pe durata timpului cât ne consacrăm meditaţiei nici o impresie fizică, nici chiar o amintire a acestor impresii să nu pătrundă în viaţa sufletului. Pe durata meditaţiei trebuie, de asemenea, să înceteze toate amintirile având legătură cu evenimentele existenţei obişnuite, orice bucurie şi orice suferinţă, pentru ca sufletul nostru să fie preocupat *exclusiv de obiectul pe care noi înşine i l-am impus*.

Corecta dezvoltare a forţelor cunoaşterii suprasensibile trebuie să depindă doar de meditaţie, meditaţie căreia îi stabilim noi înşine obiectul şi forma, prin exercitarea puterii personale. Sursa meditaţiei nu este esenţială, esenţial este să o fi impus prin propria ta voinţă vieţii tale

interioare şi să nu te fi lăsat dominat de alte impulsuri care nu emană din însuşi sufletul tău şi care să-l determine să-şi aleagă obiectul meditaţiei. Un asemenea obiect al gândirii ar avea o slabă putere, deoarece sufletul ar simţi, de la început, că are afinitate cu el şi, în consecinţă, nu va avea de făcut nici un efort. Or, tocmai în efort rezidă elementul de bază pentru dezvoltarea puterilor suprasensibile ale cunoaşterii şi nicidecum în starea de unire cu obiectul meditatiei.

La viziunea suprasensibilă pot conduce şi alte mijloace. Anumite persoane, înzestrate cu o predispoziţie naturală spre meditaţie, pot atinge o stare de fervoare interioară care produce în sufletul lor anumite puteri de cunoaştere suprasensibilă.

Aceste stări se manifestă adesea în mod neaşteptat la persoane care păreau a nu fi destinate pentru aceasta.

Viaţa suprafizică se poate manifesta sub formele cele mai diverse. Dar nu reuşeşti să fii stăpân pe experienţa realizată, aşa cum eşti stăpân pe tine în viaţa obişnuită, decât urmând calea cunoaşterii pe care am descris-o aici. Orice altă intervenţie a lumii spirituale în viaţa sufletului se impune prin violenţă şi rătăceşte fiinţa, sau o expune la tot felul de iluzii privitor la valoarea şi semnificaţia reală a experienţelor sale referitoare la lumea suprasensibilă adevărată.

Trebuie să conştientizăm faptul că pe calea cunoaşterii superioare sufletul se transformă. În viaţa obişnuită, el poate să nu aibă nici o dorinţă de a ceda iluziilor, cu toate acestea poate deveni pradă lor de îndată ce abordează lumea suprasensibilă. Se poate întâmpla, de asemenea, ca el să fie înzestrat în mod obişnuit cu un simţ exact al realităţilor şi să nu judece lucrurile sau evenimentele după înclinaţiile sale personale. Cu toate acestea, se poate întâmpla ca el să nu vadă în lumea suprasensibilă decât ceea ce-i sugerează personalitatea sa. Să nu uităm ponderea pe care o are această personalitate în percepţiile noastre. Noi vedem obiectele care o atrag, dar ignorăm faptul că ea este cea care conduce privirea noastră spirituală şi, în mod cu totul natural, considerăm viziunea noastră drept realitate. Nu există decât un singur mijloc de a ne proteja contra acestui pericol, acela de a ne exersa printr-o voinţă susţinută de cunoaşterea de sine, pentru o examinare de noi înşine din ce în ce mai exigentă. În acest caz, ne dăm seama în mod exact de măsura în care sufletul nostru este specific (personal) şi de sensul în care se manifestă personalitatea sa.

Dacă în timpul meditaţiei ne concentrăm atenţia fără menajamente asupra punctelor în care sufletul nostru riscă să cedeze înclinaţiilor sale personale, ajungem încetul cu încetul să-l eliberăm de această slăbiciune.

Pentru a avea o reală libertate de mişcare în lumile superioare, trebuie ca sufletul să recunoască cât este de importantă în lumea spirituală forţa anumitor calităţi ale fiinţei şi, în particular, a calităţilor morale. În viaţa fizică există legi naturale şi legi morale. Acestea din urmă nu vor putea explica cursul fenomenelor naturale. O plantă otrăvitoare se explică prin legile naturale şi nu poate fi condamnată moral. Cel mult se poate vorbi de un rudiment de morală în lumea animală, deşi această afirmare dăunează exactităţii observaţiei în acest domeniu. Judecata morală nu are sens decât când se aplică raporturilor dintre oameni. Valoarea individului care reuşeşte să-şi evalueze în mod obiectiv propria sa personalitate va fi apreciată întotdeauna din punct de vedere moral. Dar un observator corect al vieţii din lumea fizică nu va face niciodată o similitudine între legile naturale şi legile morale.

Atunci când se abordează lumile superioare, punctul de vedere se schimbă. Cu cât aceste lumi sunt mai spirituale, cu atât legile morale se confundă cu ceea ce putem numi legile naturale ale acestor lumi. În viaţa obişnuită, suntem conştienţi de faptul că ne exprimăm impropriu când spunem despre o acţiune rea că „arde". Nu ignorăm faptul că o arsură reală are ceva comun cu starea pe care căutăm să o redăm. Această diferenţiere nu există pentru lumile suprasensibile. Aici, ura şi gelozia sunt în acelasi timp forţe ale căror efecte pot fi considerate fenomenele naturale ale acestei lumi. Fiinţa urâtă sau invidiată exercită o acţiune într-un anumit fel nimicitoare asupra celui care o urăşte sau o invidiază; de aici rezultă anumite procese distructive care ating fiinţa spirituală... Iubirea produce în lumile spirituale un fel de radiaţie de căldură, fecundă şi binefăcătoare.

Aceste efecte pot fi observate chiar şi în corpul elementar al omului. În cadrul lumii sensibile, mâna care săvârşeste un act imoral ascultă exact de aceleaşi legi naturale ca şi mâna care se angajează într-o acţiune morală. Dimpotrivă, anumite părţi ale fiinţei omeneşti elementare nu se dezvoltă în absenţa anumitor calităţi morale. Dezvoltarea imperfectă a organelor elementare este cauzată de anumite proprietăţi morale ale fiinţei, exact aşa cum fenomenele naturale ale lumii sensibile se explică prin legi naturale. Însă trebuie să ne ferim a concluziona despre malformaţia unui organ fizic, afirmând că se datorează contrapărţii sale elementare. Nu trebuie uitat că legile diferă de la o lume la alta. O anumită persoană poate avea un organ fizic bolnav, dar organul elementar corespunzător poate fi nu numai normal, ci chiar perfect, în măsura în care organul fizic este imperfect.

Diferenţa care există între lumile suprasensibile şi lumea fizică se evidenţiază mai ales acolo unde intervin noţiunile de frumuseţe şi urâţenie. Utilizarea pe care o dăm, în mod obişnuit, acestor termeni pierde orice semnificaţie de îndată ce se abordează lumile superioare. Aici nu se poate numi „frumoasă", dacă ne referim la sensul acestui cuvânt în lumea materială, decât o fiinţă care reuşeşte să releve celorlalte fiinţe din lumea sa tot ce *vieţuieşte ea însăşi*, astfel încât şi celelalte fiinţe să poată simţi acelaşi lucru. Facultatea de a te manifesta în toată plenitudinea, cu tot ce porţi în tine şi fără a ascunde nimic poate fi numită „frumuseţe" în lumile superioare. Ideea de frumuseţe se confundă aici cu cea de sinceritate absolută, de manifestare totală a fiinţei interioare. Se poate numi „urâtă" fiinţa care refuză să-şi dezvăluie sufletul sub aspectul său exterior, care îşi ascunde în sine viaţa sa reală şi îşi maschează anumite însuşiri. Această fiinţă se sustrage anturajului său spiritual. Noţiunea de „urâţenie" o acoperă deci pe cea de falsitate în manifestarea de sine. În lumea spirituală, a minţi şi a fi urât sunt sinonime, încât o fiinţă urâtă este o fiinţă mincinoasă.

De asemenea, ceea ce numim în lumea simţurilor pofte şi dorinţe au o semnificaţie cu totul diferită în lumea spirituală. Dorinţele nu se nasc în suflet. Patimile, poftele, pasiunile se aprind în contact cu obiectele exterioare. O fiinţă care se simte lipsită de o anumită calitate pe care pare a o implica natura sa are viziunea unei alte fiinţe care posedă această calitate. Indiferent de viaţa sa, ea are mereu în atenţie cealaltă fiinţă, care posedă calitatea respectivă. Tot aşa cum în lumea sensibilă ochiul percepe în mod natural tot ce e vizibil, tot aşa în lumea suprasensibilă absenţa unei calităţi la o fiinţă menţine mereu acea fiinţă în vecinătatea celei care o posedă, iar vederea acestei calităţi devine un reproş continuu. Dintr-o asemenea împrejurare rezultă o forţă reală, care se exercită asupra fiinţei şi care trezeşte în ea dorinţa de a dobândi acea calitate care îi lipseşte, dorinţă care nu are nimic comun cu cele ce le vieţuim în lumea fizică.

Aceste fenomene nu dăunează cu nimic liberului nostru arbitru în lumea spirituală, întrucât ne putem proteja împotriva fiinţei-model care ne atrage privirea. Ne îndepărtăm puţin câte puţin de ea. Cu toate acestea, îndepărtându-ne de ea ne exilăm pe noi înşine în zone în care condiţiile de viaţă sunt mai penibile decât în lumea căreia îi eram destinaţi.

Toate acestea demonstrează că reprezentările sufletului omenesc trebuie să se modifice atunci când el pătrunde în domeniul spiritual. Lumea superioară nu se poate descrie cu exactitate decât transformând, lărgind şi fundamentând anumite concepţii. Din acest motiv, când se întrebuinţează anumite noţiuni valabile pentru existenţa fizică, fără a le modifica, nu se obţin decât descrieri inexacte. Trebuie notat că, ghidaţi de intuiţie, noi întrebuinţăm într-un sens mai mult sau mai puţin simbolic sau chiar în sensul lor propriu expresii care nu îşi găsesc deplina lor valoare decât în lumile suprasensibile. Anumite persoane simt urâţenia minciunii în mod real. Cu toate acestea, comparate cu realitatea care le corespunde în lumea spirituală, asemenea expresii nu reprezintă decât o rezonanţă care se datorează faptului că toate

lumile sunt legate între ele, că raporturile lor sunt confuz simţite şi sunt concepute de om în mod inconştient în mediul existenţei sale materiale. Să ne reamintim că în lumea materială minciuna nu implică nicidecum urâţenie, deşi ne poate crea o asemenea senzaţie, dar aceasta ar însemna să confundăm două noţiuni şi nu să interpretăm urâţenia prin minciună. Dimpotrivă, atunci când este vorba de regiunile suprasensibile, suntem îndreptăţiţi să o facem, iar minciuna, atunci când îi dezvăluim realitatea pe care o ascunde, se impune prin urâţenia expresiei sale.

Trebuie, de asemenea, să ne ferim de anumite erori: în lumea spirituală putem întâlni o anumită fiinţă care merită să fie numită rea, dar care se manifestă sub o formă pe care o vom califica drept frumoasă, dacă îi aplicăm noţiunea de frumuseţe care este proprie existenţei sensibile. În acest caz, nu vom avea viziunea exactă a fiinţei în chestiune decât atunci când vom descoperi fondul naturii sale. Aşadar, vom recunoaşte că „frumuseţea" aparenţei nu este decât o mască ce nu corespunde fiinţei adevărate, şi că ceea ce suntem dispuşi a numi „frumos", după accepţia vieţii fizice, îl vom califica cu multă convingere drept „urât". Or, chiar din momentul în care vom ajunge la acest punct de vedere, fiinţa „rea" va pierde pentru noi orice putere de a simula „frumosul". Noi o vom obliga să ne dezvăluie adevărata sa aparenţă, care nu poate fi decât o manifestare imperfectă a sufletului său.

Aceste fenomene demonstrează în mod clar ce transformare trebuie să sufere noţiunile atunci când abordăm lumile suprasensibile.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

A opta meditaţie

CEL CE MEDITEAZĂ ÎNCEARCĂ SĂ-ŞI FORMEZE O REPREZENTARE DESPRE SUCCESIUNEA VIEŢILOR PĂMÂNTEŞTI

Când pelerinajul sufletului în lumile spirituale este supus la anumite reguli, nu poate fi deloc vorba de pericole. Scopul pe care şi-l propune omul continuând acest pelerinaj nu ar fi atins dacă indiciile spirituale care îl ghidează ar conţine ceva cât de puţin dăunător. Obiectivul său constant este mai curând să-şi fortifice sufletul, să-i concentreze forţele, cu scopul de a-i permite să suporte încercările pe care trebuie să le înfrunte înainte de a ajunge să vadă şi să înţeleagă alte lumi decât cea a simţurilor fizice.

Lumile superioare se deosebesc în mod esenţial de lumea fizică, în ceea ce priveşte raporturile pe care le au între ele facultăţile noastre de a voi, de a simţi şi de a înţelege. Când ni se vorbeşte de un obiect al lumii simţurilor, de exemplu de un peisaj sau de un tablou, avem sentimentul foarte justificat, de altfel, că nu le vom înţelege realmente decât atunci când le vom percepe vizual.

Dimpotrivă, lumile suprasensibile se pot înţelege perfect, poţi simţi tot ce conţin ca forţe fecunde şi însufleţitoare, ascultând descrierile pe care le fac despre ele cei care le văd, dar aceste descrieri trebuie să fie exacte şi să le accepţi cu perfectă imparţialitate. Numai clarvăzătorii au o viziune exactă despre aceste lumi, şi întotdeauna de la ei trebuie să provină, în ultimă analiză, orice descriere. Cunoştinţele referitoare la aceste lumi – cunoştinţe care îi sunt necesare vieţii sufletului – se pot dobândi prin înţelegere. Este posibil să înţelegi perfect aceste lumi cu tot ce au ele esenţial, dar fără să le observi direct tu însuţi. În anumite condiţii, orice suflet trebuie să dorească să facă acest lucru.

Iată pentru ce putem găsi, în cunoştinţele pe care le dobândim despre lumile spirituale, un obiect de meditaţie care, scos din lumile spirituale, va fi superior oricărui alt obiect şi ne va conduce mai sigur la scopul pe care îl urmărim.

Nu trebuie să ne fie teamă de faptul că dacă înţelegem aceste lumi înainte de a le contempla îngreunăm dobândirea percepţiei superioare. Dimpotrivă, se ajunge mult mai sigur şi mai repede la clarvedere când aceasta a fost precedată de înţelegere. Vom aspira la o percepere superioară în măsura îa care a apărut în noi dorinţa observării personale. Omul în care această dorinţă s-a trezit va căuta ocazia de a întreprinde el însuşi pelerinajul în lumile superioare. Cât despre înţelegerea acestor lumi, ea va fi percepută ca o necesitate. Observarea exactă a vremurilor prezente demonstrează că sufletele intră în asemenea situaţii de viaţă, încât fără înţelegerea lumilor suprasensibile nu se mai pot adapta la viaţă.

* * *

Când în pelerinajul său omul atinge punctul în care tot ceea ce numea „eul" său, fiinţa sa, în existenţa fizică, îi devine asemănător unei amintiri pe care o poartă în spiritul său, şi când se simte pe sine însuşi trăind într-un „eu" superior cucerit definitiv, atunci el dobândeşte şi facultatea de a reîntoarce cursul vieţii sale, dincolo de limitele pe care i le fixează existenţa pământească. Privirea sa spirituală descoperă o altă viaţă, care a precedat, în cadrul lumii spirituale, viaţa pe care el o trăieşte în momentul de faţă pe pământ şi în care trebuie să caute cauzele determinante ale vieţii prezente. Instinctele sale, facultăţile sale, au fost elaborate în lumea pur spirituală în care trăia înainte să-i fi fost dăruit corpul fizic datorită căruia el a pătruns în lumea simţurilor. Fiinţa spirituală care era el însuşi dorea să devină creatură dotată cu simţuri, cu facultăţi mentale, cu caracteristici psihice care s-au dezvoltat începând de la naşterea sa.

Să nu spuneţi: „Cum am putut să doresc în lumea spirituală nişte facultăţi şi nişte instincte care în prezent nu-mi plac deloc?" Ceea ce îi place sufletului când este încorporat fizic nu are importanţă. În lumea spirituală, aspiraţiile sale sunt determinate de puncte de vedere foarte diferite de cele pe care le va avea mai târziu în lumea simţurilor. De la o lume la alta cunoaşterea şi voinţa îşi schimbă în mod radical natura. Pe durata existenţei sale spirituale, sufletul, în evoluţia sa generală, cere o viaţă fizică care va putea mai târziu să-i pară neplăcută sau penibilă; cu toate acestea el este cel care a voit-o.

Deoarece în lumea spirituală nu se preocupă de ceea ce îi este agreabil, el nu ia în considerare decât ce este util pentru dezvoltarea fiinţei sale.

La fel stau lucrurile şi cu destinul: cel ce meditează îl examinează şi recunoaşte că el însuşi l-a pregătit, în timpul vieţii spirituale, cu tot ce comportă, bucurii şi suferinţe. El însuşi a elaborat cauzele care au determinat fericirea sau nefericirea vieţii sale pământeşti. Omul, care nu se cunoaşte decât din lumea simţurilor, nu va putea înţelege că el însuşi a provocat aceste condiţii în timpul vieţii spirituale. În lumea spirituală el era dotat cu ceea ce am putea numi o inteligenţă suprasensibilă, care i-a impus să suporte un destin penibil sau dureros, fiindcă numai acesta îl putea face să progreseze în evoluţia sa. Judecata obişnuită a vieţii pământeşti este incapabilă să estimeze în ce măsură o anumită existenţă poate face fiinţa să avanseze pe calea evoluţiei omeneşti.

Din cunoaşterea stării spirituale care a precedat viaţa pământească decurge înţelegerea cauzelor care, în acea stare spirituală, au determinat un anumit destin pentru existenţa sensibilă. Aceste cauze ne conduc la observarea unei existenţe anterioare trăite în trecut. Această existenţă a avut un destin, experienţe, şi a dezvoltat în noi anumite calităţi. Pe durata stării spirituale care i-a urmat, noi am aspirat la a ne perfecţiona experienţele incomplete, a ne dezvolta însuşirile imperfecte. Nedreptatea pe care am comis-o faţă de o altă fiinţă ne apare ca o anomalie adusă în ordinea lumii şi simţim necesitatea de a regăsi fiinţa lezată, într-o viaţă pământească viitoare, pentru a repara, prin raporturile pe care le vom stabili cu ea, răul pe care i l-am făcut.

Pe măsură ce evoluţia sufletului continuă, privirea lui cuprinde un număr crescând de vieţi anterioare. El dobândeste astfel o cunoaştere experimentală a cursului real al vieţii „eului" superior. Această viaţă se continuă de-a lungul existenţelor pământeşti succesive, separate de perioade pur spirituale, care au un raport determinat cu încarnările pământeşti.

Succesiunea vieţilor pământeşti devine, aşadar, un fapt real de observaţie. (Cu scopul de a preveni anumite interpretări greşite care se repetă, reamintim un fapt care a fost expus mai detaliat în alte lucrări ale mele, anume că viaţa fiinţei omeneşti nu se rezumă la o succesiune veşnică de existenţe pământeşti. Aceste existenţe se repetă de un număr finit de ori, dar ele sunt precedate şi urmate de alte forme de viaţă, foarte diferite de vieţile repetate. Ansamblul de vieţi menţionate reprezintă o evoluţie marcată de cea mai înaltă înțelepciune.)

Faptul că omul evoluează de-a lungul existentelor succesive poate fi recunoscut de raţiunea aplicată la observarea vieţii fizice. În cărţile mele ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă*** sau ***Ştiinţa spirituală***, şi în mai multe articole, am analizat dovezile succesiunii vieţilor omului şi ale raporturilor pe care aceste vieţi le au între ele, conformându-mă metodelor ştiinţifice ale doctrinei evoluţioniste moderne. Am vrut să demonstrez cum o gândire într-adevăr logică, mergând până la capătul investigaţiei ştiinţifice, ajunge în mod necesar să transforme, în ceea ce priveşte omul, ideea evoluţionistă pe care au dezvoltat-o vremurile moderne şi să considere entitatea adevărată a omului, individualitatea sa psihică, ca un lucru care evoluează de-a lungul vieţilor fizice repetate, alternând cu perioade de pură spiritualitate. Dovezile pe care le-am adus despre acest adevăr în lucrările mele sunt evident susceptibile a fi mult dezvoltate şi perfecţionate. Dar cred că ele au, din punctul de vedere al cunoaşterii, în domeniul lor aceeaşi valoare ca şi ceea ce numim în alte ocazii dovezi ştiinţifice. În ştiinţa spiritului totul se poate susţine prin dovezi asemănătoare. Fără îndoială, acestea sunt mai greu de acceptat decât cele ale ştiinţei naturale. Ele nu sunt însă mai puţin riguroase. Dar ele nu au la bază un fapt material, ceea ce face să fie acceptate fără nici o dificultate dovezile ştiinţelor naturale. Însă aceasta nu le modifică cu nimic valoarea. Şi oricine este capabil de a compara în mod imparţial dovezile pe care le aduc ştiinţele naturale cu cele de aceeaşi natură pe care i le oferă ştiinţa spirituală se va putea convinge că ele au aceeaşi greutate în ambele cazuri. Descrierilor pe care le face observatorul lumii spirituale în ceea ce priveşte succesiunea vieţilor pământeşti li se adaugă deci aceste dovezi şi, cu ajutorul acestor doi factori, prin simpla reflecţie, se poate dobândi o certitudine în acest domeniu.

Am încercat să indicăm calea care trebuie urmată pentru a ajunge, dincolo de înţelegere, la viziunea spirituală a succesiunii vieţilor pământeşti.

Rudolf Steiner

UN DRUM SPRE CUNOAŞTEREA DE SINE

GA 16

SUPLIMENT LA EDIŢIA DIN 1918

Din principiile expuse în cea de a doua meditaţie, şi poate mai mult din meditaţiile următoare, rezultă că metoda interioară care este tratată în prezenta lucrare exclude în mod absolut şi hotărât orice „clarvedere" bazată pe fenomene morbide sau anormale ale organismului fizic. Vizionarii şi mediumurile nu au nimic comun cu această metodă.

Stările de suflet cărora li se dă numele de clarvedere instinctivă rezultă dintr-o constituţie interioară a omului, în comparaţie cu care percepţia sensibilă şi înţelegerea bazată pe ea reprezintă un domeniu mult superior. Prin această percepţie şi această înţelegere trăim mai departe în lumea suprasensibilă, şi depindem mai puţin de corp decât în stările în care o degradare a organismului face să apară în faţa sufletului anumite impresii derivate din fenomene care ar trebui să fie utile corpului, dar au fost patologic abătute de la adevărata lor natură. Ele au condus astfel la nişte reprezentări care nu îşi au baza într-o percepţie exterioară şi nici într-o activitate proprie a voinţei.

Printre activităţile sufletului prezente în conştienţa normală, numai gândirea este cea care se poate elibera de percepţie şi duce o activitate independentă, lipsită de orice dezordine organică. Ceea ce numim clarvedere în prezenta lucrare nu rezidă nici în stările inferioare ale sufletului şi nici în străfundurile organismului, ci, dimpotrivă, în domeniile înalte, care se deschid în faţa gândirii interior iluminate în suflet şi dominată de voinţa individuală. Din această gândire stăpână de sine însăşi sufletul face să izvorască ceea ce noi numim „clarvedere". Percepţiei clarvăzătoare gândirea îi serveşte de model. Ceea ce este descris în meditaţii sub formă de clarvedere se deosebeşte în mod radical de simpla gândire. Percepţia clarvăzătoare este o activitate care conduce omul la experienţe cu un caracter cosmic, la care simpla gândire nu ar putea ajunge, însă viaţa pe care sufletul o desfăşoară în această clarvedere nu este nicidecum alta decât cea care îi este caracteristică în gândire. Cu aceeaşi conştienţă clară pe care sufletul o trăieşte în lumea gândurilor, el trebuie să trăiască şi în contemplările şi iluminările sale.

Relaţiile sufletului cu aceste contemplări sunt, la drept vorbind, cu totul altele decât atunci când el are de-a face cu simple gânduri. Deşi raporturile, în suflet, dintre o contemplare clarvăzătoare şi realitatea corespunzătoare se aseamănă cu raporturile unei amintiri obişnuite cu experienţa pe care o evocă, în contemplarea menţionată se află totuşi acest caracter esenţial, anume că pe timpul cât ea este activă forţa amintirii încetează de a se exercita în suflet.

Când ne-am format în suflet o simplă *reprezentare*, suntem oricând stăpâni să o rechemăm sau nu, chiar dacă ea este pur imaginară; dimpotrivă, ceea ce am perceput prin clarvedere se şterge din conştienţă chiar în momentul în care încetează percepţia clarvăzătoare, mai puţin în cazul când forţei de percepere i se adaugă, printr-o dezvoltare interioară, facultatea de a reproduce în suflet după voinţă condiţiile necesare percepţiei clarvăzătoare. Ne amintim de aceste condiţii şi astfel putem reînnoi percepţia, dar nu ne putem aminti imediat de percepţia însăşi. Oricine a ajuns la o intuiţie necesară acestor lucruri găseşte în această intuiţie un mijloc de a verifica realitatea fenomenelor care corespund percepţiei clarvăzătoare. Aşa cum ne amintim de o senzaţie sau de o experienţă, dar prin amintire nu reînviem conţinutul senzaţiei sau al experienţei în cauză, la fel, ceea ce rămâne din contemplarea clarvăzătoare în amintire nu mai este obiectul contemplării înseşi. Se poate, de asemenea, recunoaşte că, la fel ca percepţia sensibilă, contemplarea nu este o simplă iluzie. Există o realitate care îi serveşte de bază, iar spiritele care sunt insuficient familiarizate cu legile clarvederii şi care judecă după prejudecăţile lor cad în această privinţă într-o greşeală: ele cred că fenomenele care se produc în conştienţa clarvăzătoare se pot sprijini pe un joc al imaginaţiei sau pe o ţesătură de reprezentări emanate din profunzimile sufletului, ca nişte amintiri obscure. Cei care judecă lucrurile astfel nu stiu că o conştientă cu adevărat clarvăzătoare nu se aplică decât la stările sufletului care niciodată nu pot izvorî din profunzimile organismului şi a căror caracteristică este de a se sustrage acţiunii memoriei.

O altă particularitate a clarvederii este faptul că ea se deosebeşte de viaţa interioară normală prin câteva caracteristici deosebite. În conştienţa comună exerciţiul şi obişnuinta joacă un rol deosebit de mare. Oricine repetă des o activitate interioară dobândeşte prin aceasta posibilitatea a se achita de ea tot mai bine. Cum ar fi posibil progresul în viaţă şi în artă, cum ar fi posibilă instruirea, dacă această posibilitate de perfecţionare nu s-ar putea dobândi prin exerciţiu? Nimic asemănător nu există în asimilarea cunostinţelor datorate clarvederii. Cel ce face o experienţă în lumile superioare nu devine prin aceasta mai priceput în a o face şi a doua oară. Dimpotrivă, datorită faptului că a realizat o dată această experienţă, ea se îndepărtează de el, caută într-un anumit fel să-i scape, şi el trebuie să recurgă la o activitate a sufletului care să-i permită să dispună de o forţă mai puternică pentru experienţa a doua decât pentru prima experienţă. În această lege se află o sursă de amare decepţii pentru începători. Prin exerciţiile efectuate în sensul indicaţiilor din prezenta lucrare, se ajunge relativ uşor la experienţele suprasensibile. Ne bucurăm atunci de progresul realizat, dar constatăm curând că experienţele nu se mai repetă. Ne simţim sufletul gol în faţa suprasensibilului. Este important să ne pătrundem de adevărul următor: aceleaşi eforturi care au produs prima oară un rezultat nu mai sunt suficiente a doua oară; sunt necesare eforturi mai energice, adesea cu totul diferite.

Trebuie să ne pătrundem de ideea că legile lumii superioare sunt în multe cazuri diferite de legile fizice, chiar complet contrare; cu toate acestea nu trebuie trasă concluzia că dobândim cunoasterea lumilor suprasensibile făcând contrarul a ceea ce facem pentru dobândirea cunoaşterii sensibile; pentru a şti cum merg lucrurile, fiecare caz trebuie studiat în mod individual.

O a treia caracteristică a experienţei suprasensibile este faptul că viziunile nu devin clare în faţa conştienţei decât un interval de timp abia perceptibil. Se poate spune că în momentul în care apar au şi plecat deja. Ca urmare, trebuie o prezenţă de spirit şi o atenţie extrem de prompte pentru a le remarca. În absenţa acestor calităţi, în zadar avem viziuni, nu scoatem din ele nici o ştiinţă. Aceasta este cauza pentru care existenţa lumii suprasensibile este negată de majoritatea oamenilor. Experienţa suprasensibilă este în realitate mult mai răspândită decât se crede de obicei. Raporturile omului cu lumea spirituală sunt un fenomen general, dar facultatea de a transforma aceste raporturi în cunoştinţe, prin promptitudinea atenţiei, este o însuşire dificil de dobândit. În viaţa zilnică ne putem pregăti pentru aceasta, obişnuindu-ne

să trecem imediat la acţiune după o examinare rapidă a unei situaţii. Cel care, dimpotrivă, în împrejurările vieţii, îşi schimbă mereu hotărârea şi îşi pierde timpul întrebându-se: „Trebuie sau nu trebuie să fac?" se pregăteşte cât se poate de necorespunzător pentru observarea lumii spirituale. Dacă prezenţa de spirit este dezvoltată în viaţă, ea se transferă în activităţile clarvăzătoare, unde este de primă necesitate.

Dacă însuşirile necesare clarvederii ar exista în om în mod obişnuit, acesta ar fi incapabil să-şi îndeplinească misiunea sa pământească. El nu se poate ridica la clarvedere fără să-şi facă rău, decât dacă îşi dezvoltă calităţile corespunzătoare, plecând de la o viaţă cu totul sănătoasă în realitatea sensibilă. Cel ce crede că se apropie de lumile superioare îndepărtându-se de viaţa normală, prin originalităţi bizare, este în cea mai completă eroare. Clarvederea este, în raport cu activităţile sănătoase ale conştienţei obişnuite, în aceleaşi raporturi ca şi această conştienţă obişnuită fată de starea de somn cu vise. Aşa cum un somn nesănătos uzează şi înăbuşe conştienţa normală, nici o clarvedere sănătoasă nu s-ar putea întemeia pe o atitudine interioară potrivnică vieţii practice. Cu cât omul este mai bine ancorat în existenţa fizică, cu atât se achită mai bine de îndatoririle sale intelectuale, sentimentale, morale şi sociale, şi, de asemenea, cu atât mai uşor se dezvoltă în el facultăţile clarvederii.

Din această clarvedere sănătoasă au luat naştere meditaţiile precedente. Orice fenomene vizionare, imaginare şi morbide sunt excluse din drumul descris de noi şi care duce la o adevărată pătrundere în lumea superioară.
